

Göç Bağlamında Çocuk Dostu Yaklaşımların Geliştirilmesi

Standartlar, kılavuz ilkeler
ve güncel uygulamalar

Göç Bağlamında Çocuk Dostu Yaklaşımların Geliştirilmesi

Standartlar, kılavuz ilkeler
ve güncel uygulamalar

GÖÇ BAĞLAMINDA ÇOCUK DOSTU YAKLAŞIMLARIN GELİŞTİRİLMESİ

(STANDARTLAR,
KILAVUZ İLKELER VE
GÜNCEL UYGULAMALAR)

Bu çalışmada ifade edilen düşünceler yazar(lar)ın sorumluluğundadır ve Avrupa Konseyinin resmî politikalarını yansıtmak zorunda değildir.

İngilizce baskı:
*Promoting child-friendly approaches
in the area of migration - Standards,
guidance and current practices*

Türkçe baskı:
*Türkçe çeviri için Uluslararası Gençlik
Aktiviteleri Merkezi Derneği'ne (IYACA)¹
teşekkür ederiz. Tereddüt halinde, lütfen
İngilizce ve Fransızca dillerindeki
orijinal versiyonlara başvurun.*

Belgenin tamamının veya bir kısmının çoğaltılması veya tercüme edilmesi ile ilgili tüm talepler İletişim Müdürlüğüne yapılmalıdır (F-67075 Strasbourg Cedex ya da publishing@coe.int).

Bu yayına ilişkin diğer tüm yazışmalar, Göç ve Mülteciler Genel Sekreterliği Özel Temsilciliği Ofisi'ne gönderilmelidir.

Kapak Dizaynı: Avrupa Konseyi
Dokümanlar ve Yayınlar Üretim Bölümü
Fotoğraf: Avrupa Konseyi
Düzenlemeler: Jouve, Paris

Avrupa Konseyi, Aralık 2019 Avrupa
Konseyinde basılmıştır.

¹ Serdar Osman Dobur, Mustafa Azdural,
Kevser Kaplan, Bülent Yozgat, Damla
Aydaşo, Enes Bahadır Bekdaş

İçindekiler

YAZARLAR HAKKINDA	5
TEŞEKKÜR	7
KISALTMALAR LİSTESİ	9
ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	13
Çocuk Dostu bir Yaklaşım	14
Derlemenin Amacı	15
Metodoloji	17
Önemli Bulgular	17
Tanımlamalar	18
TEMA 1 – Giriş, kimlik tespiti ve temel haklara erişim	19
1.1. Geri Göndermeme	19
1.2. Kimlik tespiti ve kayıt	21
1.3. Yaş değerlendirmesi	23
1.4. Kabul ve konaklama	26
1.5. Eğitim ve kurslar	33
1.6. Sağlık Hizmeti	37
TEMA 2 – Çocuk dostu iltica ve göç işlemleri	41
2.1. Usulle ilgili koruma tedbirleri	41
2.2. İltica ve göç başvurularının belirlenmesi	42
2.3. Üstün çıkarın belirlenmesi ve değerlendirilmesi	45
2.4. Yasal temsil ve vesayet	48
2.5. Çocuk dostu bilgi	55
2.6. Çocuk dostu görüşmeler	59
2.7. Çözüm yolları ve şikâyet mekanizmaları	61
TEMA 3 – Özel koruma önlemleri ve özgürlükten mahrum bırakma	63
3.1. Özel koruma önlemleri	63
3.2. Özellikle savunmasız çocuklar için destek	65
3.3. Özgürlükten mahrum bırakma	72
3.4. Göçmenlerin gözüaltına alınmasına alternatifler	75
TEMA 4 – Kalıcı Çözümler	79
4.1. Kalıcı çözümü tanımlama	79
4.2. Entegrasyon	80
4.3. Ailenin yeniden birleşmesi	92
4.4. Yeniden Yerleştirme	94
4.5. Geri dönüş prosedürleri	98

Yazarlar hakkında

Dört uluslararası uzman, Göç ve Mülteciler Genel Sekreterliği Özel Temsilciliği'nin himayesinde, çocuk hakları ve göç konusundaki deneyimleri temelinde bir araştırma yürüttüler ve bu yayını hazırladılar.

Profesör Ursula Kilkelly, İrlanda Cork Üniversite Koleji Hukuk Fakültesi'nde hukuk profesörüdür. Yirmi yılı aşkın bir süredir uluslararası hukuk alanında çocuk haklarıyla ilgili araştırmalar yapmaktadır. Ursula Kilkelly, onlarca dergi, makale ve kitap bölümü yayınlamış, konuyla ilgili birçok kitap yazmış ve editörlüğünü yapmıştır. Çocuk katılımı, çocuk dostu adalet, çocuk dostu sağlık hizmetleri ve gözetimdeki çocukların hakları gibi pek çok projede Avrupa Konseyi'ne danışmanlık yapmıştır. Ursula Kilkelly, *çocuk haklarıyla ilgili Avrupa hukuku El Kitabına* (2015) katkıda bulunmuştur ve BM Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılmış Çocuklar Küresel Çalışması Araştırması kapsamında çocuklarla dünya çapında istişare çalışmasına eş-başkanlık yapmıştır. Cork Üniversitesi Çocuk Hakları ve Aile Hukuku Bölümünde Uluslararası Çocuk Hakları ve Çocuk Adaleti derslerini vermektedir.

Dr. Stephanie Rap, Hollanda Leiden Üniversitesi Hukuk Fakültesi Çocuk Hukuku bölümünde Çocuk Hakları yardımcı doçenttir. Pedagoji biliminde yüksek lisans, kriminoloji alanında yüksek lisans (onur derecesi) ve Utrecht Üniversitesi'nden doktora derecelerine sahiptir. Akademik ilgi alanı, çocuk adaleti, çocuk bakımı ve korunması, iltica gibi yasal prosedürlere çocukların etkin katılımı ve okullarda disiplinler arası bir araştırma yaklaşımının uygulanması konularını içermektedir. Kendisi 2017 yılında Hollanda Bilimsel Araştırmalar Örgütünden (NWO) mülteci çocukların Hollanda'daki iltica prosedürlerine katılımı hakkında üç yıllık bir çalışma yürütmesi için hibe almıştır. Yaygın olarak, çocuk adaleti, çocuk hakları ve çocukların katılımı hakkında çalışmalar yayınlamış ve sunumlar yapmıştır. Hukuk programında Uluslararası Çocuk Haklarında çocuk adaleti, çocuk mağdurlar ve çocuk koruma konularına ilişkin İleri Düzey Çalışmalar alanında ders vermektedir.

Guillaume Coron, Fransa'daki refakatsiz çocuklar için ilk kabul merkezinin başkanıdır. Son 20 yıldır göçmen çocuklarla çalışmakta olup yakın zamanda Ulusal Sosyal ve Sosyo-Medikal Değerlendirme Ajansı'nın (ANESM) profesyonellere yönelik Fransa'da refakatsiz çocukların kabulü ve desteklenmesine ilişkin iyi uygulama önerilerine katkıda bulunmuştur. Ayrıca Avrupa Konseyi'nin *Göç etmiş çocuklar için çocuk dostu bilgiler nasıl aktarılır* (2018) adlı el kitabına da katkıda bulunmuştur.

George Moschos, çocuk hakları konusunda uzman olup, Yunanistan'da 2003-2018 yılları arasında Çocuk Ombudsmanlığı ve 2006-2017 yılları arasında da Avrupa Çocuk

Ombudsmanlığı Ağı başkanlığı ve üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Hukuk ve kriminoloji eğitimi aldıktan sonra, çocuk haklarını savunmak, çocukları ve gençleri güçlendirmek, gençlerin marjinalleşmesini önlemek ve eğitim ve gençlik çalışmaları alanlarında profesyonelleri, gönüllüleri ve öğrencileri eğitmek için aktif olarak çalışmıştır. Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu, BM Çocuk Hakları Komitesi, BM Genel Sekreterinin Çocuklara Yönelik Şiddetle ilgili Özel Temsilcisi, UNICEF ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından düzenlenen çocuk hakları ile ilgili faaliyetlere katılmıştır, Yunanistan'ın Hareket Halindeki Çocuk Hakları Ağı, Yunanistan'da BMÇHS'nin Uygulanmasını İzleme Ağı, Avrupa Çocuk Ombudsmanlarına Genç Danışmanlar Ağı vb. dâhil olmak üzere ulusal ve uluslararası ağların çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Yunanistan Çocuk Hakları Parlamentosu Bilimsel Komitesi üyesi, Yunanistan Gençlik Parlamentosu Bilimsel Komitesi üyesi ve BMÇHS'nin 12. Maddesi Girişimi InArt12'nin kurucu üyesidir.

Teşekkür

Bu derlemenin hazırlanması, Avrupa Konseyi üye ülkelerinde göçle ilgili çocuk dostu prosedürlerde umut verici uygulama örnekleri çağrısına yanıt veren ulusal makamlar, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarının katkıları sayesinde mümkün olmuştur. Avrupa Konseyi, tüm uzmanlara, bu derlemeyi kendi uzmanlıklarına ve alınan uygulama örneklerine göre birlikte yazan uzman çalışma grubuna ve çalışma grubuna destek veren Sophie Vermeule (Leiden Üniversitesi) ve Jessica Brennan'a (Cork Üniversite Koleji) teşekkür eder.

Bu derlemenin gözden geçirme sürecinde, Danimarka Mülteci Konseyi, Anne Lund Preisler Herbst, Avrupa Konseyi Çocuk Hakları, Cinsiyet Eşitliği ve İnsan Kaçakçılığı bölümlerinde yer alan meslektaşların katkıları esas alınmıştır.

Kısaltmalar listesi

ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABTHA	Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı
AİDO	Avrupa İltica Destek Ofisi
AKİTUG	Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubu
AKPM	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi
ASHK	Avrupa Sosyal Haklar Komitesi
BMÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri
İÖK	Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaları Önleme Komitesi
RADÇ	Refakatsiz ve Ailelerinden Ayrı Düşmüş Çocuklar
UGÖ	Uluslararası Göç Örgütü

Önsöz

Hepimizin çocuk haklarının korunması için üzerimize düşeni yapma sorumluluğu vardır. 47 üye ülkenin uluslararası yasal belgeleri ve ulusal hukuk çerçeveleri, Avrupa'daki çocukların genel anlamda korunması için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Buna rağmen, mülteci ve göçmen çocuklar kayda değer ve yüksek risklere maruz kalmaktadır. Bazen ailelerinin eşliğinde, bazen yalnız seyahat eden bu kişiler geldikleri yerde sık sık büyük zorluklar ve travmalar yaşayan ve yolculukları sırasında fazladan tehlikelere maruz kalan savunmasız genç insanlardır. Son yıllarda, bu çocukların büyük bir kısmı çevremizdeki bu olaylar nedeniyle Avrupa'ya geldi. Yolculuklarının sonunda, insan haklarını destekleyen eş güdümlü bir yaklaşımı hak ediyorlar.

Mülteci ve göçmen çocukların etkili bir şekilde korunması Avrupa Konseyi'nin önceliği olmaya devam etmektedir. Çocuk Hakları Stratejisi (2016-2021) ve Mülteci ve Göçmen Çocukları Koruma Eylem Planı (2017-2019), kurumun belirlenen çeşitli zorluklara yönelik kapsamlı yanıtını yansıtmaktadır. Bunlar, haklara ve prosedürlere erişimin sağlanması, farklı şiddet biçimlerinden korunma ve Avrupa'da kalacakların entegrasyonunu içerir. Avrupa Konseyi üye ülkelerine göç ve iltica ile ilgili süreçlerde çocukların haklarına erişimini destekleme konusunda destek vermeye devam ediyoruz. Bunu başarabilmeleri için çocuk dostu ve insan haklarıyla uyumlu bir yaklaşım gerekmektedir.

Bu yayın sayesinde Avrupa Konseyi aynı zamanda hukuki standartların pratik ve usullere dayalı kılavuz ilkelerle uygulanmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu süreç, yolculuk sonunda kimlik tespiti ve kayıttan, çocuğun yüksek yararını doğru bir şekilde değerlendirmenin ne anlama geldiği ve çocukların bazen karşılaştığı karmaşık sorunlara nasıl sürdürülebilir çözümler bulabileceğine kadar her şeyi kapsar. Böylece, politika üretenler, hukukçuları ve ön saha hizmeti sağlayıcılarını çocuk haklarına dayalı bir göç yaklaşımının uygulanmasında destekliyoruz.

Çocukların çocuk dostu yaklaşımlarla haklarına erişmelerini sağlamak da yaklaşımımızın merkezindedir. Bu her türlü şiddet, istismar ve sömürüye karşı daha iyi koruma sağlar. Oldukça basit bir şekilde ifade etmek gerekirse, yapılacak doğru şey budur.

Marija Pejčinović Burić
Avrupa Konseyi Genel Sekreteri
Strazburg, 4 Kasım 2019

Giriş

2 013 yılından bu yana, çoğu refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş şekilde seyahat ederek, yüz binlerce çocuk Avrupa'ya gelmiştir. Yolculuğunu tamamlayan çocuk sayısı 2016-2018 arasında genel toplamda neredeyse %70 azalmasına rağmen, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuk sayısı bu dönemde¹ %31 artmıştır. Bazı ülkeler diğerlerinden daha fazla çocuk almıştır - ancak Avrupa'da, İtalya'nın mülteci ve göçmen çocukların çoğunluğunu aldığı bilinmektedir.

Mülteci ve göçmen çocuklar, özellikle aile gözetimi altında olmadıklarında oldukça savunmasızdır. Savunmasızlık düzeyi kız ve erkek çocuklar arasında değişmektedir ve özellikle küçük çocuklar ve ergenler arasında kritik düzeydedir. Aynı zamanda, mülteci ve göçmen çocuklar, kendi ülkelerinde buldukları süreçte, daha güvenli bir yere seyahat ederken ve ev sahibi topluluğa entegre olurken yaşadıkları sıkıntı, zorluk ve travmanın üstesinden gelmede bir uyum sağlama kapasitesi ve dayanıklılık sergileyebilirler.

Avrupa Konseyi, uzun yıllar boyunca mülteci ve göçmenlerin durumu ile ilgilenmiştir ve son zamanlarda mülteci ve göçmen çocukların korunmasına dikkat çekmiştir. Özellikle, insan hakları standartlarına dayanarak, 2010 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, "göçmen çocuklar, mülteci ve sığınmacı çocuklar gibi daha korunmasız çocuklara özel koruma ve yardım verilmesi gerekebilir"² durumunu tanıyarak, çocuk dostu adalet ilkelerini kabul etti. 2016 yılında, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, mülteci krizinden³ etkilenen çocukları korumak için bir dizi acil öncelikli eylem belirledi ve mülteci ve göçmen çocukların korunması konusunda özel yetkisi olan özel bir temsilci⁴ atadı.

2017 yılında, Genel Sekreterin göç ve mülteciler Özel Temsilcisi'nin bulgularına dayanarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, çocukların haklarına ve çocuk dostu prosedürlere erişimini iyileştirmek, çocuklara farklı şiddet türlerinden etkili bir şekilde koruma sağlamak ve Avrupa'da kalacak çocukların entegrasyonunu desteklemek

1. BMMYK, UNICEF ve UGÖ, *Avrupa'daki mülteci ve göçmen çocuklar. Trendlere Genel Bakış 2017*, 2018.
2. Avrupa Konseyi, *Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin çocuk dostu adalet kılavuzları*, (17 Kasım 2010 tarihinde 1098. Bakan Vekilleri toplantısında kabul edilmiştir. Çocuk dostu adalet el kitabı) Bölüm III. D, madde 2.
3. Avrupa Konseyi, Genel Sekreter'in öncelikli eylemlerle ilgili önerileri *Mülteci krizinden etkilenen çocukları korumak: ortak bir sorumluluk*, SG/Inf (2016)9 dokümanın son hali, 4 Mart 2017.
4. Avrupa Konseyi, Göç ve Mülteciler Genel Sekreteri Özel Temsilcisi, *Göçmen ve Mülteci Çocuklar Konulu Tematik Rapor*, SG/Inf(2017)13, 10 Mart 2017.

amacıyla Avrupa'daki mülteci ve göçmen çocukları korumaya yönelik kuruluş çapında bir Eylem Planı kabul etti (2017-19)⁵.

Bu derleme, göç bağlamında çocuk dostu uygulamalara ilişkin uluslararası ve Avrupa standartlarını, söz konusu standartların uygulanmasına hizmet eden girişimler, programlar ve prosedürlerden örneklerle bir araya getirerek Eylem Planı hedeflerinin uygulanmasına katkıda bulunmaktadır. Derleme, göç uygulamasına ilişkin alanların tümünde olmasa da, çoğunda, göç prosedürlerinin çocuk haklarını nasıl desteklediğine rehberlik eden ve bu konuda bilgilendiren uluslararası ve Avrupa hukuki belgelerinin mevcudiyetine dair kanıtlar sunmaktadır. Derleme, çocuğun kaydı ve yaşının belirlenmesi için uygulanması gereken standartlar, göç karar verme sürecinde çocuğun tedavisi ve haklarını destekleyen önlemler - koruma, aile bakımı ve eğitim gibi geniş kapsamlı sorunları ele alır. Derlemede aynı zamanda, refakatli veya refakatsiz çocuklar için çoğu kez çok tehlikeli olabilecek durumlara kalıcı çözüm bulunmasının gerekliliği vurgulanmakta ve çocuklara, yüksek yararları uygun bir biçimde değerlendirildikten sonra, güvenli bir biçimde kalacak yer ve korunma sağlanmasına, geldikleri ülkelere iade edilmelerine veya yeni yerlerine yerleştirilmelerine yönelik tedbirler alınırken, güvenlik tesisi veya gözaltı ortamlarından uzak tutulmaları gerektiği açık bir biçimde anlatılmaktadır. Derlemede, hem Avrupa Birliği (AB) hukuku hem de Avrupa Konseyi antlaşmaları ve tavsiyelerinde şu anda uluslararası ve Avrupa hukukunda belirlenen standartların çeşitliliği ortaya konmakta ve belirtildiği gibi, devletlere göç sürecinde çocuk dostu uygulamaların en iyi nasıl teşvik edileceği konusunda ayrıntılı rehberlik sağlanmaktadır.

Çocuk Dostu bir Yaklaşım

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS)⁶ tüm Avrupa Konseyi üye ülkeleri parlamentolarında kabul edilmiştir. Buna ek olarak, bağlayıcı olmayan bir dizi BM hukuki enstrümanı ve standardı, çocuk haklarının nasıl korunacağı konusunda daha fazla rehberlik sağlamaktadır. BMÇHS tüm çocuklara verilmiş olan hakları tanıır ve mülteci ve sığınmacı çocukların özel ihtiyaçlarını kabul eden ilk uluslararası belgedir. BMÇHS, ebeveyn bakımı olmayan çocuklar (Madde 20) ve mülteci koruması gerektiren çocuklar (Madde 22) dâhil olmak üzere çeşitli durumlarda göçmen çocuklar için özel hükümler getirmektedir. BM Çocuk Hakları Komitesi, BMÇHS haklarının sadece vatandaş çocukları ile sınırlı olmadığını, uyruklarına, göçmenlik statüsüne veya vatansızlıklarına bakılmaksızın, sığınmacı, mülteci ve göçmen çocuklar dâhil olmak üzere tüm çocuklar için geçerli olması gerektiğini kaydetmiştir⁷. Bu nedenle, göçmen ve mülteci çocuklara, statülerine veya koşullarına bakılmaksızın, BMÇHS'ye taraf devletler tarafından yeterli koruma sağlanmalıdır.

5. Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi, *Avrupa'da Mülteci ve Göçmen Çocukları Koruma Eylem Planı* (2017- 2019), CM(2017)54- dokümanın son hali, Lefkoşa, 19 Mayıs 2017.

6. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989.

7. BM Çocuk Hakları Komitesi ("CRC Komitesi"), Genel yorum No. 6 (2005): *Menşe Ülke dışında Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocukların Tedavisi*, 1 Eylül 2005, CRC/GC/2005/6, madde 7 ("Genel Yorum 6").

BMÇHS'nin Genel İlkeleri

Madde 2: ayrımcılık yapmama ilkesi

Madde 3: çocuğu etkileyen tüm eylemlerde çocuğun yüksek yararının birinci derecede göz önünde bulundurulması şartı

Madde 6: hayatta kalma ve gelişme hakkı

Madde 12: çocuğu etkileyen tüm konularda çocuğun görüşlerini dikkate alma hakkı

BMÇHS genel ilkelerine uygun olarak, devletler, göçmen ve mülteci çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, çocuklarının yüksek çıkarlarının öncelikli olarak göz önünde bulundurulması, ayrımcılık yapılmadan dinlenilme ve haklarından yararlanması konularında yasal yükümlülüğe sahiptir. Devletler göç uygulamaları, politikaları ve karar alma süreçlerinde çocuğa özgü bir yaklaşım benimsemelidir⁸.

Bu yaklaşım, çocuk dostu adalet ilkeleri gibi Avrupa Konseyi standartları ile güçlendirilmiştir. Çocuk dostu yaklaşımın amacı, çocukların haklarını göç süreçlerine ve prosedürlerine dâhil etmek ve çocuk haklarının korunmasını sağlamaktır. Böyle bir yaklaşım, göçmen ve mülteci çocuklarla birlikte ve onlar için çalışanların uygun şekilde eğitilmelerini ve bağımsız olarak izlenen hizmet ve sistemler vasıtasıyla çocuklara özenle ve saygıyla muamele etmelerini gerektirir. Rehberine göre, çocuk dostu bir adalet sistemi "tüm çocukların haklarının mümkün olan en üst düzeyde uygulanmasını" garanti eden sistemdir.

Çocuk dostu yaklaşım "erişilebilir, yaşa uygun, hızlı, çalışkan, çocuğun ihtiyaç ve haklarına uyarlanmış ve bunlara odaklanmış, gerekli olumlu hakları da dâhil olmak üzere çocuğun haklarına saygı göstererek özel hayata ve aile hayatına saygı, dürüstlük ve haysiyete saygı gösterilmesi" dir.

Derlemenin Amacı

Mülteci ve göçmen çocukların haklarının savunulmasını destekleyen Avrupa'daki devletler ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan birçok proje, girişim ve program olumlu olmasına rağmen, bunlar sürekli değildir; ayrıca kalıcı bir şekilde uygulanmazlar. Çocuk dostu yaklaşımların daha geniş bir şekilde uygulanmasının önündeki bir engel de iyi uygulamalar konusundaki farkındalığın eksikliğidir.

Bu zorlukların farkında olarak, Avrupa'daki mülteci ve göçmen çocukları korumaya yönelik Eylem Planında (2017-19), 2018-19, çocuk dostu göçle ilgili prosedürlere ilişkin bir iyi uygulamalar derlemesinin hazırlanması ihtiyacı belirlenmiştir. Bu amaçla,

8. BM Tüm Göçmen İşçilerin ve Ailelerinin Haklarının Korunması Komitesi'nin 3(2017) ve Uluslararası Göç Bağlamında Çocukların İnsan Haklarına İlişkin Genel İlkeler Hakkında CRC Komitesi'nin 22 (2017) sayılı ortak genel mütalaası, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16 Kasım 2017 ("CRC Committee Comment 22").

bu derlemenin amacı, öğrenmenin paydaşlar arasında paylaşılabilmesi ve mülteci ve çocuk göçmenlerin haklarının uygulamada daha iyi korunabilmesi için mülteci ve göçmen çocuklar alanındaki iyi uygulamaları tanımlamaktır. Derleme, çocukların ihtiyaçlarını karşılayan günlük uygulamaların örneklerini gösterirken, çocuk haklarına dayalı bir göç yaklaşımını uygulamak veya savunmak isteyen hukuk mesleğinden olanları, politika üreticileri ve ön saha uzmanlarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Derleme, aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin bu alandaki Eylem Planının bir parçası olan mülteci ve göçmen çocuklar⁹ hakkındaki HELP eğitim kursunu tamamlamayı amaçlamaktadır.

Derleme aşağıdaki gibi dört temaya ayrılmıştır:

1. Giriş, kimlik tespiti, kabul ve temel haklara erişim
2. İltica ve göçle ilgili diğer süreçler
3. Özel koruma önlemleri ve özgürlükten mahrum bırakma
4. Geri dönüş, yeniden yerleşim dâhil olmak üzere kalıcı çözümler

Her bölüm, küresel uygulamaları olan BM hukuki enstrümanları, AB ve Avrupa Konseyi gibi bölgesel uygulamaları olan Avrupa organları tarafından kabul edilenler de dâhil olmak üzere, ilgili uluslararası ve Avrupa standartlarıyla başlar. AB hukuku açıkça sadece AB üye devletleri için geçerlidir, ancak konuyla ilgileri ve önemleri göz önüne alındığında her şeye rağmen buraya da dâhil edilmiştir.

Avrupa Konseyi hukuki enstrümanları, Avrupa Konseyi'nin (28 AB üye ülkesini de içeren) 47 üye ülkesinin tümüne uygulandıkları için daha geniş kapsamlıdır. Özellikle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁰ ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihadı üye devletler için bağlayıcıdır. Benzer şekilde, Avrupa Sosyal Haklar Komitesi tarafından izlenen Avrupa Sosyal Şartı¹¹, sosyal ve ekonomik hakları tanıır. Avrupa Konseyi'nin insan ticaretine karşı eylem, kadına yönelik şiddet ve cinsel istismar ve çocukların istismarı ile ilgili özel sözleşmeler, Parlamenter Meclisi ve Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen kılavuzlar ve tavsiyeler gibi diğer belgelerinin birçoğu, üye devletlere bir çok ilgili ve önemli alanda yararlı rehberlik bilgileri sağlar ve derlemenin ilgili bölümlerinde belirtilmiştir. Her bölümdeki standartlardan sonra, seçilen iyi veya umut verici örnekler, standartların nasıl uygulanabileceğini göstermektedir.

Temalar birbiriyle bağlantılıdır, bir bölüm altındaki çeşitli unsurlar birbirleri ile eşit derecede ilgilidir ve diğer bölümlerde açıklanan içeriklere uygulanabilir. Örneğin, *geri gönderme* ilkesi sınır prosedürleri açısından esastır, fakat aynı zamanda kalıcı çözümler bağlamında da önemlidir. Benzer şekilde, bilgiye erişim, vesayet, yasal temsil ve çocuğun yüksek çıkarı gibi unsurlar tüm temalarla ilgilidir. Kalıcı çözümler son bölümde ele alınıyor olsa da, bunların varış anından itibaren harekete geçirilen karar alma süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olması gerekir. Bu nedenle, bu derlemenin farklı bölümleri altında örneklendirilen standartlar ve uygulamalar birbiriyle bağlantılı olarak okunmalıdır.

9. HELP, Avukatlar için Avrupa İnsan Hakları Eğitim Programı anlamına gelir. Bu kurs ve diğerleri hakkında daha fazlası için bkz: <http://help.elearning.ext.coe.int/>.

10. İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi, ETS No. 005 (1950) ve Protokolleri.

11. ETS No. 035 (1961) ve Avrupa Sosyal Şartı (yeniden düzenlenmiş), ETS No. 163 (1996).

Metodoloji

İzlenen yöntem iki katmanlıdır. İlk olarak, çocuk dostu bir göç yaklaşımıyla ilgili uluslararası ve Avrupa standartlarını belirlemek için masa başı araştırması yapılmıştır. Bu araştırma, bölgedeki ilgili akademik ve gri yayınlar ile tamamlanmıştır. Bu uygulama, çocuk mültecilere ve göçmenlere muamelede çocuk haklarına dayalı yaklaşımları en fazla sağlayabilecek yaklaşım ve uygulamalara ilişkin bir anlayışın oluşturulmasına yardımcı olmuştur. İkinci adımda ise, Avrupa Konseyi, üye ülkelerden, sivil toplum kuruluşlarından ve çocuk göçü alanında çalışan diğer kişilerden, göçmenlik prosedürlerini çocuk dostu hale getirmek için kullanılan iyi veya umut verici uygulamalar, yöntemler ve araçlar hakkında bilgi almak için çağrılar yayınlamıştır. Çağrı şartlarına göre, uygulamalar Avrupa'daki göç sürecinin tüm aşamalarını kapsayan kurum veya kuruluşlar tarafından kullanılan prosedürlerle ilgili olabilir. Toplamda, 36 ülkeden hemen hemen tüm bölgelerde, Avrupa'da çocukların yaşadığı göç sürecinin neredeyse tüm yönlerini kapsayan 160'ın üzerinde örnek sunulmuştur.

Gönderilen bilgilerin eksik olması ya da sunulan uygulamanın gerçekten çocuk dostu olup olmadığını belirlemek mümkün olmadığından, tüm başvurular derlemeye dâhil edilememiştir. Bu nedenle dâhil edilecek uygulamaları seçme süreci, aşağıdaki "çocuk dostu" unsurları yansıttığı sürece çocuk dostu yaklaşımla en yakın şekilde uyum içinde görünenleri belirlemeye çalışmıştır: çocuğun yüksek çıkarı; haysiyet, dürüstlük, kimlik ve özel hayata saygı; dâhil etme; ayrımcılık yapmama ve cinsiyet eşitliği; katılım; çocuk dostu bilgiler; uygun yardım/temsil; ulaşılabilirlik; uygun ortamlar; çoklu disiplinli bir yaklaşım vb. Derlemeye dâhil edilecek örnekleri seçerken, ümit vaat eden mevzuat örnekleri de korunmuş olsa da, kurumsal ya da hukuk ve politika açısından tanınanlardan ziyade uygulamada etkili olduğu görülenlere öncelik verilmiştir. Dâhil edilen uygulamaların doğru bir şekilde tanımlanmasına özen gösterilmekle birlikte, söz konusu uygulamanın tam olarak doğrulanması her zaman mümkün olmamıştır. Bu bağlamda ekip hatalar ve eksikler için herhangi bir sorumluluk kabul etmez. Hemen hemen tüm örnekler, katılımcıların deneyimlerinden çıkarılan dersleri göstermektedir. Katkıda bulunanlar, aynı görevi üstlenenler arasında bilgi alışverişini sağlamak veya daha fazla bilgiye erişimi kolaylaştırmak için seçilen örneklerde sunulan iletişim bilgilerini içtenlikle sağlamışlardır.

Önemli Bulgular

Bu derlemeyi destekleyen araştırmalar, çeşitli hukuki enstrümanların belirlediği standartlar ile mülteci ve göçmen çocukların yaşadığı deneyimler arasında genellikle bir fark olduğunu göstermektedir. Çocuklar, çocuk, göçmen veya mülteci statüsü nedeniyle ve bazen bir ebeveyn veya başka bir sorumlu yetişkin veya aile üyesinin eşliği olmadan ciddi tehlikelere maruz kalırlar. Bu, onları hem maddi hem de usule ilişkin haklardan mahrum bırakıldıkları en güvencesiz ve savunmasız konuma koyar.

Bu eksikliği gidermek için derleme, bu standartları uygulayan bir dizi iyi ve umut verici uygulamayı ortaya koymaktadır.¹² Sunulan uygulamaların sayısı ve çeşitliliği,

12. Diğer uygulama örnekleri için bkz: Eurochild ve SOS Children's Villages International (2017), *Çocuklar çocuk olsun; UNICEF (2019), Avrupa Birliği'nde göç eden çocukların korunmasının umut verici uygulamalar üzerinde inşa edilmesi.*

hem devlet yetkilileri hem de sivil toplum örgütleri tarafından çocukların adalete erişimini teşvik etmek için yargı alanında gösterilen kararlı çabanın ölçüğünü vurgulamaktadır. Ailenin yeniden birleşmesi, alıkonulma alternatifleri, yeniden yerleşim ve geri dönüşler gibi başlıklarda uygulama örnekleri yetersiz veya çok azdır. Diğer Diğer Avrupa Konseyi yayı bu alanların bazılarındaki ümit verici uygulamaları bir araya getirmeyi başarmıştır ve bu nedenle eksik kalan alanları görmek zordur. Bu derleme iyi ve umut verici uygulamaları vurgulayarak, çocuk dostu olan mevcut programlar ve müdahaleleri desteklerken, diğer alanlarda ve yargıda burada belirtilen iyi örneklerin takip edilmesi için harekete geçilmesini teşvik edebilir.

Tanımlamalar

Bu derlemenin amaçları için aşağıdaki tanımlar kullanılmıştır:

- ▶ Çocuk: çocuklar için geçerli kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır.¹³
- ▶ Göçmen çocuklar: Herhangi bir nedenle sınırları geçen çocuklar.
- ▶ Sığınmacılar: Uluslararası koruma arayan bireyler.¹⁴
- ▶ Refakatsiz çocuklar: Hem ebeveynlerden hem de diğer akrabalarından ayrılmış ve yasa ya da gelenekleri gereği bunu yapmaktan sorumlu bir yetişkin tarafından bakılmayan çocuklar.¹⁵
- ▶ Ayrılmış çocuklar: Her iki ebeveyninden veya önceki yasal veya geleneksel birinci derece bakıcılarından ayrılmış ancak diğer akrabalarından ayrılmamış olabilen çocuklar. Bu nedenle, bunlar, diğer yetişkin aile üyelerinin eşlik ettiği çocukları içerebilir.¹⁶

13. Madde 1, BMÇHS AB hukukunda, Avrupa Parlamentosu'nun 2013/32/AB maddesi ve 26 Haziran 2013 tarihli Konsey'in uluslararası korumanın verilmesi ve geri çekilmesine ilişkin ortak prosedürler ("AB Sığınma Prosedürleri Direktifi") kapsamında benzer bir yorum uygulanmaktadır.

14. Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme (28 Temmuz 1951'de kabul edilmiştir) 189 UNTS 137 ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin Protokol (kabul 31 Ocak 1967) 606 UNTS 267.

15. ÇHS Komitesi, Genel Yorum 6, madde 7; ayrıca bkz. BMMYK, İltica talebinde bulunulan Refakatsiz Çocuklarla İlgili Politika ve Prosedürlere İlişkin Kılavuzlar, Şubat 1997, s. 1; BMMYK, Mülteci Çocuklar: Koruma ve Bakım Rehberi, Şubat 1994, s. 121 ("BMMYK Yönergeleri 1994").

16. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 8.

Tema 1

Giriş, kimlik tespiti ve temel haklara erişim

Bu bölüm, mülteci ve göçmen çocukların bir üye devlet yetkilileri ile ilk temaslarında karşılaştıkları sınır prosedürleri, kimlik tespiti ve kayıt, yaş belirleme, kabul ve eğitim, sağlık ile ilgili haklar gibi konuları ele almaktadır. Bu bölümde yer alan birçok konu, daha sonraki bölümlerle ilgilidir -geri göndermeme ilkesi gibi, ancak diğer bölümlerde ele alınan bilgiye erişim, vesayet ve yasal temsil gibi öğeler de bu bölümde anlatılan uygulamalarla ve süreçlerle eşit derecede ilgilidir.

1.1. Geri Göndermeme

Hem AB hukuku hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (“Sözleşme”), içtihatların yorumlanmasına göre, zulüm veya diğer ciddi zarar görme riski olan kişilerin sınırdan (*geri göndermeme* ilkesine göre) reddedilmesini yasaklamaktadır.¹⁷ Buna göre, çocuk sınırı gelmez ve yetkili makamlarla temasa geçer geçmez, çocuğun girmesine izin vermek, çocuğu tanımlamak ve temel haklarının korunmasını sağlamak için önlemler alınmalıdır.¹⁸

Çocuğun bir devletin topraklarına erişimine izin vermek, ilk değerlendirme süreci için bir önkoşuldur.¹⁹ Sınır kontrolleri insan onuruna tam olarak uymalı ve mülteci ve göçmen çocuklara cinsiyet, ırksal veya etnik köken, din veya inanç, engellilik, yaş veya cinsel yönelim temelinde ayrımcılık yapılmamalıdır.²⁰ Bu bağlamda refakatsiz çocuklar için özel dikkat gösterilmesi gerekmektedir.

En önemli güvencelerden biri, geri dönüşte kişinin risk altında olacağına veya onarılamaz bir zarara uğrayacağına inanmak için önemli gerekçeler olduğunda, taraf

17. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (“FRA”) ve Avrupa Konseyi (2015), İltica, sınırlar ve göçle ilgili Avrupa hukuku El Kitabı.

18. ÇHS Komitesi, Genel Yorum 6, madde 31.

19. A.g.e., madde 19.

20. Kişilerin sınır ötesi hareketini düzenleyen kurallar hakkındaki Birlik Yasası yönünde 9 Mart 2016 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin (AB) 2016/399 sayılı Yönetmeliği, madde 6.

devletlerin, statüleri ne olursa olsun, bireyleri kendi yargı alanlarından transfer etmelerini veya çıkarmalarını yasaklayan *geri göndermeme* ilkesidir.²¹

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("Mahkeme") göre, davanın koşullarına bağlı olarak, bir bireyin ülke topraklarından nakledilmesi veya çıkarılması yaşama hakkını ihlal edebilir (Sözleşme'nin 2. maddesi) veya işkence, acımasız, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele oluşturabilir. (Sözleşme'nin 3. maddesi)²² Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında yer alması için, kötü muamelenin, muamelenin süresi, fiziksel veya zihinsel etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi, değerlendirmenin göreceli olduğu ve davanın tüm koşullarına bağlı olduğu asgari bir şiddet düzeyine ulaşması gerektiğine karar vermiştir. Mahkeme, çocukların yaş ve bağımsızlık eksikliğiyle ilgili özel ihtiyaçları olduğunu ve sığınmacıların "özel koruma" gereksiniminin, ilgili kişiler çocuk olduğunda, özel ihtiyaçları ve aşırı savunmasızlıkları göz önüne alındığında özellikle önemli olduğunu tespit etmiştir. Bu durum, sığınma talebinde bulunan çocuklara ebeveynleri eşlik etse bile geçerlidir.²³

Yukarıdakiler ışığında, çocuklar asla gerçek zulüm veya ciddi zarar riskiyle karşı karşıya kaldıkları bir ülkeye geri gönderilmemelidir. Bu, deniz ve kara sınırlarındaki geri dönüşleri de içerir.²⁴ BMÇHS'nin 11. Maddesi, devletlerin yurtdışındaki çocukların yasadışı nakline karşı önlemler almakla yükümlü olduğunu açıkça belirtmektedir. Bu nedenle, bir iç ve dış dönüş her zaman çocuğun çıkarlarına uygun olmalı ve asla yasadışı bir nakil oluşturmamalıdır. Bir çocuğun yer değiştirme döngüsünün tüm aşamalarında korunmasını sağlamak için taraf devletlerin üstlendiği görev, iade prosedürleri için de geçerlidir.²⁵ Buna göre, ÇHS Komitesi, taraf devletleri bu tür iade programlarının başlatılmasına veya iyileştirilmesine daha fazla önem vermeye teşvik etmiştir. 1951 Mülteci Sözleşmesinde yer alan ve BMÇH'nin 22. Maddesinde yinelenen *geri göndermeme* ilkesine uygun bir biçimde, devletler çocukları, telafisi mümkün olmayan gerçek bir zarara uğrama riskinin varlığına dair önemli gerekçeler olan, gerek gönderilecekleri gerekse bilahare gönderilebilecekleri bir ülkeye iade etmeyeceklerdir. BMÇHS kapsamında garanti edilen bu hakların ciddi ihlallerinin devlet dışı aktörlerden mi kaynaklandığına; bu tür ihlallerin doğrudan amaçlanıp amaçlanmadığına; eylem veya eylemsizliğin dolaylı bir sonucu olup olmadığına bakılmaksızın, bu tür *geri göndermeme* yükümlülükleri geçerlidir. ÇHS'ye göre,

bu tür ciddi ihlallerin risklerinin değerlendirilmesi yaş ve cinsiyete duyarlı bir şekilde yapılmalı ve örneğin, çocuklar için yeterli gıda ve sağlık hizmetlerinin sağlanmamasının ciddi sonuçları özellikle dikkate alınmalıdır.²⁶

21. Bkz. BMMYK, Uluslararası insan hakları hukuku çerçevesinde geri göndermeme ilkesi, <https://perma.cc/8TSQ-G4WY>.

22. *Vilvarajah ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, (30 Ekim 1991), Seri A No. 215; *Chahal / Birleşik Krallık*, (15 Kasım 1996), Hüküm ve Kararlar Raporları 1996-V; *Soering / Birleşik Krallık*, (7 Temmuz 1989), Seri A No. 161; *Saadi / İtalya* [BD], No. 13229/03, AİHM 2008.

23. *Tarakhel / İsviçre* [BD], No. 29217/12, 4 Kasım 2014, madde 94, 99 ve 119.

24. Örneğin, *Hirsi Jamaa ve diğerleri / İtalya* [BD], No. 27765/09, AİHM 2012, madde 134.

25. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 19; iade prosedürleri hakkında bölüm 4.5'te daha fazla bilgi bulunmaktadır.

26. Aynı, madde 27.

Bu, *geri göndermeme* kavramının çocuklar açısından farklı yorumlanması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır, çünkü bir çocuk için zulüm teşkil eden durum, bir yetişkin için zulüm anlamına gelmeyebilir.²⁷ Aşağıdaki önlemler de dâhil olmak üzere *geri göndermeme* ilkesi açısından özel önlemler uygulanmalıdır: sesini duyurma hakkına ulusal yasal çerçeve içinde etkin erişim; sağlık, cinsiyet ve milliyet temelli profil oluşturmaya karşı koruma mekanizmaları; makul bir zaman dilimi içinde temyiz hakkı; temyiz beklenirken ülkede kalma hakkı.²⁸ Ev sahibi ülkeler, *geri göndermeme* ilkesini her zaman etkin bir şekilde desteklediklerinden emin olmalı ve bu ilkenin göçmen çocuklar için geçerli olduğunu kabul etmelidir.

1.2. Kimlik tespiti ve kayıt

Çocukların kimlik tespiti sınır kontrolleri ve diğer göç kontrol prosedürleri sırasında derhal yapılmalıdır; çocuk olduğunu iddia eden herkes bu şekilde muamele görmeli ve derhal çocuk koruma yetkililerine ve diğer ilgili hizmetlere yönlendirilmeli ve refakatsiz veya ayrı düşmüşse bir vasi tayin edilmelidir.²⁹ Çocuklara sınırla ilgili tüm prosedürlerde öncelik verilmeli ve kimlik tespiti ve kayıt sürecinde uzman personelden yeterli destek sağlanmalıdır.³⁰

Çocuk sınıra ulaştığında, onun yaşına uygun ve cinsiyetine duyarlı bir şekilde, anladığı bir dilde, profesyonel nitelikli kişiler tarafından yapılan ilk görüşme yoluyla derhal kaydedilmesi gerekir. Biyo-veri ve sosyal geçmişin toplanması, çocuğun kardeşlerinin ve ebeveynlerin vatandaşlıklarının belirlenmesinde olduğu kadar çocuğun, mümkün olan her halde, her iki ebeveynin ve diğer kardeşlerin kimliklerini tespit etmekte kullanılmalıdır. ÇHS ayrıca, çocuğun özel ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla bilginin kaydedilmesi gerektiğini belirtmektedir ki bunlar; ayrılma veya refakatsiz olma nedenleri, travma veya kaçakçılık sonucu olanlar da dâhil olmak üzere sağlık, fiziksel, psikososyal, maddi ve diğer koruma ihtiyaçları da dâhil olmak üzere belirli güvenlik açıklarının değerlendirilmesidir.³¹

27. BMMYK, Cenevre'de 22 Aralık 2009'da kabul edilen, BMMYK'nin *Uluslararası korumayla ilgili Kılavuz ilkeleri: 1951 Sözleşmesinin Madde 1(A) 2 ve 1(F) altında yer alan Çocuk İltica Talepleri ve/veya Mültecilerin Statüsüne dair 1967 Protokolü*, ("BMMYK İlkeleri 2009"), 2-4 ve 15-18, maddeler.

28. Çocukları Kurtarın (2017), *Çocukları sürecin merkezinde tutmak: Göçmen ve mülteci çocukların haklarının korunmasında AB dayanışmasının zamanı geldi*, s. 17. İade prosedürleri konusunda daha fazla bilgi için bölüm 4.5'teki geri göndermeye karşı etkili çözümler kısmına bakınız.

29. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 32 (h).

30. Menşe, geçiş, varış ve dönüş ülkelerindeki uluslararası göç bağlamında çocukların insan haklarına ilişkin Devletin Yükümlülükleri üzerine Çocuk Hakları Komitesi'nin 23 (2017) sayılı ve Tüm Göçmen İşçilerin ve Ailelerinin Üyelerinin Haklarının Korunmasına ilişkin Komitenin 4 (2017) sayılı Ortak Genel Mütalaa, CMW / C / GC / 4-CRC / C / GC / 23, 16 Kasım 2017 ("ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23"), madde 17; Avrupa Komisyonunun Avrupa Parlamentosuna ve Avrupa Birliği Konseyine iletildiği yazışma, 12 Nisan 2017, bölüm 3 ("Avrupa Komisyonu Yazışması 2017").

31. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 31. Çocuk Dostu üzerine daha fazla bilgi için bölüm 2.5'e bakınız.

Göçmenler ve Mülteciler için Standart Faaliyet Prosedürleri

Kurum: Çalışma, İstihdam, Gaziler ve Sosyal İşler Bakanlığına (Sırbistan, devlet kuruluşu) destek sağlamak üzere UNICEF Sırbistan (uluslararası kuruluş)

Finansman: UNICEF

İçerik: 2015 yılında Sırbistan Cumhuriyeti, Balkan ülkelerinden biri olarak AB'ye girmeden önce ülkeden geçen veya ülkede kalan mülteci ve göçmen akınında önemli bir artışla karşı karşıya kalmıştır. Koşullar, çocukların karşılaştığı aşırı sağlık ve sosyal riskler nedeniyle refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların hassas ve kırılgan konumlarına özel olarak odaklanılarak acil bir mukabelede bulunulmasını gerekli kıldı.

Uygulamanın özeti: Göçmenler ve mülteciler için Standart Faaliyet Prosedürleri (SFP) Çalışma, İstihdam, Gaziler ve Sosyal İşler Bakanlığı (MoLEVSA) tarafından koordine edilen ve 2016 yılında bakanlık tarafından kabul edilen çocuk koruma çalışma grubu içinde geliştirilmiştir. Bu prosedürler, mülteci ve göçmen çocuklarla ilgili kararlar alınmasına ilişkin görevleri, sorumlulukları ve usulleri belirler ve çocuklara sağlanan desteğin MoLEVSA ulusal çocuk koruma çerçevesi içinde kalmasını temin ederek, tüm paydaşlara çocuk korumaya dair mukabele ve destekle ilgili önceliklerin teşhis edilip belirlenmesi için ortak bir zemin sağlar. SFP'nin amacı, tüm paydaşların çocukların acil durumlarda karşılaştıkları riskleri aynı şekilde anlamalarını sağlamak ve çocukların ön saflarda çalışanlardan devlet vaka yöneticilerine kadar her durumda yeterli destek almasını sağlamaktır. Başlangıçta, MoLEVSA tarafından denetlenen sivil toplum aktörleri ve sosyal yardım çalışanlarından ön saftaki uzmanları için rehber olarak kullanılan SFP'ler öncelikle çocukların fiziksel ve duygusal güvenliğini korumayı, çocukların ebeveynlerden ve ailelerden ayrılmasını önlemeyi, zarar ve yaralanma risklerini hafifletmeyi ve azaltmayı ve hızlı tanımlama ve yeterli koruma sağlamayı amaçlamaktadırlar. Hem Sırbistan'a giriş anında hem de ulusal sistemi destekleyen kısa ve orta vadeli koruma için düzenlemeler yaparken, çeşitli paydaşların rollerini ve eylemlerini uyumlu hale getirmeye, koruma sistemini daha esnek ve kitlesel göçlere tepki vermek için daha iyi uyarlamaya çalışırlar. SFP'lerin, özellikle insani ortamlardaki çocuk koruma standartlarının, Standart Faaliyet Prosedürleri, Sırbistan'ın sosyal koruma sisteminin mevcut düzenleme ve usullerinin, özellikle insani yardım gerektiren ortamlarda, çocukları korumayla ilgili uluslararası düzenleme ve standartlarla uyumlu hale getirilmesini ve çocuklarla çalışma üzerinde uzmanlaşan BM kuruluşlarının ve ulusal STK'ların iyi uygulamalarının entegrasyonunu temel alır.

Çocuk dostu öğeler: SFP'ler, savunmasız çocukların mümkün olan en kısa sürede tespit edilmesini ve tanımlanmasını kolaylaştırmak amacıyla tasarlanmıştır. Hızlı tarama için prosedürleri, değerlendirme araçlarını ve kanıta dayalı araçları tanımlarlar. Ayrıca, hızlı tanımlama, iletişim hatları ve çocuğun yüksek çıkarlarını belirleme ve yardım ve destek sağlama prosedüründeki adımlara ilişkin göstergeleri de vurgulamaktadırlar. Çocukların tanımlanması konusunda ortak bir kurumlar arası anlayışı teşvik eden bir diğer çocuk dostu boyut; SFP'lerin, MoLEVSA ulusal düzenlemelerinin çocukların korunması ve iyi uygulamaların entegrasyonu ile ilgili uluslararası standartlarla uyumlaştırmasını sağlamasıdır.

Çıkarılan dersler: Uygulamada ana zorluklar personel sayısındaki iniş çıkışlar ile bağlantılıdır. Bu, yakın izleme ve esnek kapasite oluşturmayı gerektirir. Ayrıca, prosedürlerin saha deneyimine/değerlendirmesine göre güncellenmesi gerekir.

İletişim bilgileri: JadrankaMilanovic, İletişim Sorumlusu, UNICEF, jmilanovic@unicef.org

Bağlantı: www.unicef.org/serbia/en/reports/standard-operating-procedures

1.3. Yaş değerlendirmesi

Yaş, mülteci ve göçmen çocukların çocuk dostu desteklere ve hizmetlere erişimini belirlemek ve 18 yaşından küçüklerin haklarının çocuk olarak korunmasını³² ve yanlışlıkla yetişkin olarak muamele görmemesini sağlamak için kullanılır. Bununla birlikte, bazı durumlarda, bir bölgeye giren bir kişinin yaşı bilinmez, yaşından daha büyük görünebilir ve gerekli belgesel kanıtlardan yoksun olabilir.³³

Yaş değerlendirme prosedürleri sadece önemli bir şüphe olduğunda kullanılmalıdır ve yaş değerlendirmesinden geçen herhangi bir kişinin, aksi belirtilmedikçe bir çocuk olduğu varsayılmalıdır.³⁴ Avrupa Konseyi antlaşmaları, cinsel sömürü, cinsel istismar mağduru ya da insan ticareti mağdurunun yaşı belirsiz olduğunda ve mağdurun çocuk olduğuna inanılması için nedenler olduğunda, çocuklar için sağlanan koruma ve yardım önlemlerinin alınmasını sağlar.³⁵

Bir yaş değerlendirme sürecinin kullanıldığı durumlarda, çocuğun haklarına ve haysiyetine saygı ile tutarlı olmalı, çocuk merkezli olmalı ve çocuk dostu bir şekilde gerçekleştirilmelidir.³⁶ Yaş belirleme süreci boyunca çocuğun çıkarları göz önüne alınması gereken başlıca husus olmalıdır.³⁷

Belli yaş değerlendirme yöntemleri çocuklar için korkutucu ve travmatik olabilir ve hatta insanlık dışı ve onur kırıcı muamele anlamına gelebilir.³⁸ Çocuk haklarının maksimum düzeyde korunmasını sağlamak için, yaş değerlendirmesi insan onuruna saygıyla bilimsel, güvenli, adil ve çocuk ve cinsiyetine duyarlı bir şekilde yapılmalıdır. Yaş değerlendirme yöntemleri fiziksel, psikolojik, gelişimsel, çevresel ve sosyokültürel

32. ÇHS Komitesi, *N.B.F. / İspanya*, No. 11/2017, 27 Eylül 2018.

33. Bkz. Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO) (2018), *Practical Guide on age assessment*, s. 16-17.

34. BMMYK Kılavuz 2009, paragraf 75-76; ÇHS Komitesi, Genel Yorum 6, paragraf 31; ÇHS Komitesi, Genel Yorum 23, paragraf 4.

35. Çocukların Cinsel Sömürüye ve Cinsel İstismarlara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (2007, CETS No. 201) ("Lanzarote Sözleşmesi"), madde 11 (2); Avrupa İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Sözleşmesi (2005, CETS No. 197), madde 10 (3).

36. ÇHS Komitesi, Genel Yorum 23, paragraf 4; ayrıca Avrupa Konseyi'nin Çocuk Hakları Geçici Komitesi tarafından göç bağlamındaki çocuklar için yaş değerlendirmesi ile ilgili İnsan Hakları Prensipleri ve Kılavuzları hakkındaki süregelen taslak sürece de bakınız, <https://tinyurl.com/yxgn2zpy>.

37. ÇHS Komitesi, *N.B.F. / İspanya* (2018).

38. Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (PACE) Refakatsiz göçmen çocuklar için çocuk dostu yaş değerlendirmesi hakkındaki 2195 (2017) sayılı karar, paragraf 5. Çocukların yaş değerlendirmesi hakkındaki görüşleri için bkz. Avrupa Konseyi (2019), *We are Children, hear us out!*, Refakatsiz çocuklarla yaş değerlendirmesi konusunda danışma raporu, <https://tinyurl.com/y6elnrvr>.

faktörlerin dikkate alınmasına dayalı multidisipliner bir yaklaşım benimsemelidir.³⁹ ÇHS, devletlere, diğer şeylerin yanı sıra, kemik ve diş muayenesi analizlerine dayanan tıbbi yöntemlerden kaçınılmasını tavsiye eder, ki bunlar, geniş hata paylarıyla kusurlu olmakla, travmatik olabilir ve gereksiz yasal işlemlere yol açabilir.⁴⁰ Avrupa Sosyal Haklar Komitesi bir kişinin yaşını belirlemek için ana yöntem olarak kemik testinin kullanılmasının, Avrupa Sosyal Şartı'nın 17. maddesi uyarınca çocuğun yasal, sosyal ve ekonomik koruma haklarını ihlal ettiğini ve testin çocuklar için ciddi sonuçlar doğurabileceğini ve kullanımının uygunsuz ve güvenilmez olduğunu tespit etmiştir.⁴¹

Yaş değerlendirmesi, çocuğun fiziksel ve psikolojik bütünlüğüne saygı gösterilerek kültürel olarak uygun bir şekilde yapılmalıdır. Çocuk gelişimi konusunda yetenekli ve özel olarak eğitilmiş ve ilgili mesleki standartlar ve yönergeler doğrultusunda çalışan profesyoneller tarafından gerçekleştirilmelidir.⁴² Çocuklar prosedürün amacı ve süreci hakkında anladıkları bir dilde bilgilendirilmelidir.

Yaş değerlendirmesi esnasında ve değerlendirme yapılmadan önce, süreçte çocuğun yüksek çıkarlarının⁴³ dikkate alınmasını sağlamak için ve çocuğun haklarının çok önemli bir güvencesi olarak,⁴⁴ çocuğun bağımsız bir temsilcisi olmalıdır. Aksine kanıt olmadığı sürece belgelerin doğru olduğu kabul edilmeli ve şüphe değerlendirilen bireyin lehine yorumlanarak çocuklar ve ebeveynlerinin ifadeleri dikkate alınmalıdır.⁴⁵ Yaş tayini uygun bağımsız bir kurum tarafından temyiz veya yeniden inceleme olanağına sahip olmalıdır.⁴⁶

AB yasalarına göre, refakatsiz çocuklar, muayene öncesinde, yaşlarının tıbbi muayene ile belirlenebileceği ihtimaliyle ilgili olarak anladıkları veya anlamaları gereken makul dilde bilgilendirilmelidir. Bu, muayene yöntemi, yöntemin olası sonuçları ve tıbbi muayeneye katılmayı reddetmenin sonuçları hakkında bilgi içermelidir. Refakatsiz çocuklar ve/veya temsilcileri tıbbi muayeneye onay vermelidir. Ayrıca, bir çocuk tıbbi muayeneyi geri çevirdiğinde başvurusunu reddetme kararı yalnızca bu geri çevirmeye dayandırılmaz. Bununla birlikte, refakatsiz çocuğun tıbbi muayeneden geçmeyi reddetmesi, belirleyici makamın çocuğun başvurusu hakkında bir karar almasını engellemeyecektir. Herhangi bir tıbbi muayene, çocuğun haysiyetine tam saygı ile yapılacak, en az derecede girişimsel muayene olacak ve her zaman kalifiye bir tıp uzmanı tarafından yapılacaktır.⁴⁷

39. Bkz. Avrupa Konseyi (2017), *Yaş değerlendirmesi: Avrupa Konseyine üye devletlerin göç bağlamında çocuk haklarına saygılı politikaları, usulleri ve uygulamaları*, <https://tinyurl.com/y4d2cusw>; EASO (2018), *Practical Guide on age assessment*, <https://tinyurl.com/y4z4lafje>.

40. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 4.

41. ECSR, EUROCEF / Fransa, 24 Ocak 2018 tarihli Karar, No. 114/2015, paragraf 102-113.

42. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 4 ve Avrupa Konseyi tarafından Çocuk Haklarına İlişkin Geçici Komite tarafından göç bağlamında çocuklar için yaş değerlendirmesi ile ilgili İnsan Hakları İlkeleri ve Yönergeleri ile ilgili devam eden taslak hazırlama süreci.

43. BMMYK Rehber 2009, madde 75. Ayrıca Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Komitesi'nin göç bağlamında, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için etkin vesayet hakkında devam eden taslak hazırlama sürecine bakınız, <https://tinyurl.com/y3v5drsa>.

44. ÇHS Komitesi, N.B.F. / İspanya (2018).

45. Aynısı.

46. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 4.

47. AB İltica Usulleri Direktifi, madde 25 (5).

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bir çocuğun bilgilendirilmiş olurunun alınması, uygulayıcının cinsiyetinin uygun seçimi ve çocuğun duyarlılıklarına saygı gösterilmesi gibi çocukların invazif fiziksel muayeneleri yapılırken prosedürel önlemlerin alınması gerektiğini belirlemiştir.⁴⁸ Bu gibi durumlarda çocukların aşırı savunmasızlığı, yaş değerlendirmesinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığı konusunda belirleyici olabilir ve yaş değerlendirmesinin sonucunu bekleyen bir yetişkin tesisinde alıkonma gibi Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya onur kırıcı muamele yasağı) sınırına ulaşan kümülatif zararlı etkileri olabilir.⁴⁹ Mahkeme önünde halen devam etmekte olan bir dizi dava, bu gibi durumlarda Sözleşme'ye uymak için hangi koruma önlemlerinin alınması gerektiği konusunda daha fazla rehberlik sağlayabilir.⁵⁰ Daha spesifik olarak, bu vakalar, yaş değerlendirmeyi amaçlayan sol bileğin radyografik incelemesinin (Greulich-Pyle yöntemi) hata payı ve eski nüfus araştırmalarına güvenmesi nedeniyle Sözleşme ile uyumlu olup olunmadığını sorgular.

Yaş (ve Tecrit) Değerlendirme Prosedürü

Kurum: Adalet Bakanlığı (Fransa, devlet yetkili kuruluşu)

Finansman: Ulusal ve yerel bütçe

İçerik: Fransız ulusal yasal çerçevesi, risk altındaki çocukların korunmasına yönelik, yerel yönetim kapsamındaki zaruri görevleri bağlamında 96 büyükşehir belediyesince yerel olarak uygulanmaktadır. Bunu yapmak için belediyeler kendi personelini veya başka bir sektörden yetkili personeli kullanırlar. Prosedür hem yasalar hem de bakanlıklar arası genelgelerle yönetilmektedir. 2017'de Fransa'da yaklaşık 50.000 yaş değerlendirmesi yapıldı.⁵¹ 2018 yılında, değerlendirilen kişilerin %30'unu oluşturan yaklaşık 17.022 kişi, çocuk olarak tanımlandı.⁵² 10 Eylül 2018 tarihli 2018-778 sayılı Kanun / 30 Ocak 2019 tarihli 2019-57 sayılı Kararname uyarınca kişisel bir biyometrik dosya oluşturulmadan önce, bir bölümde yaş tartışılan bir kişi, çocuk olarak tanımlanmayı umarak başka bir bölümde yaş değerlendirmesine tabi tutulabilmekteydi (usul göçebeliği).

Uygulamanın özeti: İç hukuka göre, kendisini çocuk ilan eden herhangi bir kişi, bir yaş değerlendirmesi yapılıncaya kadar derhal korunmalıdır. Yaş, sadece fiziksel görünüm üzerine değil, ulusal yönergelere dayalı olarak yapılan görüşmeler yoluyla, çocuk tarafından konuşulan ve anlaşılan bir dilde, multidisipliner bir yaklaşım kullanılarak kalifiye personel tarafından belirlenir. Ayrıca, değerlendirmenin amaçları çocuğa açık bir şekilde açıklanmalıdır. Değerlendirme prosedüründe,

48. *Yazgül Yılmaz / Türkiye*, No. 36369/06, 1 Şubat 2011.

49. *Abdullahi Elmi ve Aweys Abubakar / Malta*, no. 25794/13 ve 28151/13, 22 Kasım 2016.

50. *Bkz. Darboe ve Camara / İtalya*, No. 5797/17, 14 Şubat 2017'de tebliğ edilmiştir; *Dansu ve Diğerleri / İtalya*, No. 61145/16, 20 Mart 2017'de tebliğ edilmiştir; *Bacary / İtalya*, No. 36986/17, 5 Temmuz 2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

51. Adalet Bakanlığı (Refakatsiz Çocuklar ve Refakatsiz Gençlik için Yargı Koruması Ulusal Misyonu) ve Fransız Departmanları Meclisi (ADF) verileri.

52. Fransa'da refakatsiz çocukların sığınma başvurusu yapmasına gerek olmamasına rağmen Eurodac ve Visabio parmak izi dosyalarının doğrulanması.

görüşmelerin sonuçları çocuğun belgelerinin hakikiliğinin doğrulanmasıyla aynı değere sahiptir; sadece kemik yaşı tamamlayıcıdır. Kalıcı şüpheli durumlarda bile cinsel olgunluk testleri yasaktır. Bununla birlikte, adli radyografik muayeneler, bir hâkimin gözetiminde ve çocuğun rızası ile sürdürülebilir. Hâkim, bu muayenelerin hata payını dikkate alır. Tıbbi muayeneden sonra şüpheler devam ederse, şüphe, yasaya uygun olarak ilgili çocuktan yana yorumlanacaktır. Değerlendirme prosedürünün tüm seviyelerinde, kişi hukuk ve idari mahkemelerin kararlarına itiraz etme hakkına sahiptir ve bu amaçla ücretsiz hukuki yardım alabilir.

Çocuk dostu öğeler: Aslında, kendisini bir çocuk olarak beyan eden herhangi bir kişi, yaşı değerlendirilene kadar derhal korunmalıdır. Bu yasal hüküm, Çocuk Refahı kapsamında koşulsuz konaklama için azınlık statüsü varsayımını uygulamayı amaçlamaktadır.⁵³Bu nedenle göçmen çocuk her şeyden önce bir çocuk olarak kabul edilir. Buna ek olarak, yaş değerlendirme prosedürü, karara itiraz etme, hukuki yardım alma ve insanlık onuruna saygı gösterme imkânı bulunan multidisipliner bir yaklaşıma dayanmaktadır. Cinsel olgunluk testlerinin açıkça yasaklanması da önemli bir unsurdur.

Çıkarılan dersler: Çalışmanın uygulanışı ile ilgili bölgesel farklılıklar vardır.⁵⁴ Çocuk Koruma Bakanlığı, Mart 2019'da, devlet ve birimleri arasında her şeyden önce "çoklu ve karmaşık işbirliği" gerektiren ortak bir politika çerçevesinde "uygulamaların uyumluluğunu" sağlamak ve zaman içinde sürdürdük için çocuk koruma konusunda da ulusal bir istişarenin başlatılması hususunu duyurdu.⁵⁵

Kaynak: 10 Eylül 2018 tarihli 2018-778 sayılı Kanun; 30 Ocak 2019 tarih ve 2019-57 sayılı Kararname.

1.4. Kabul ve konaklama

Çocuk ülkeye ulaştığında, kabul düzenlemeleri ve koşulları, mülteci ve göçmen çocukların haklarının korunmasına yönelik belirli zorluklar yaratmaktadır. BMÇHS Madde 27 (3) taraf devletlerin, "özellikle beslenme, giyecek ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları" sağlayarak ebeveynlerin çocuğun yeterli yaşam standardını kullanmalarına yardımcı olmak için uygun önlemleri almasını gerektirmektedir. Mülteci ve göçmen çocuklar söz konusu olduğunda, ebeveynler veya veliler çocuğa yeterli konut sağlayacak durumda değilse, taraf devletler bu sorumluluğu üstlenmelidir.

Çocuklar, onları özel bir tesise yönlendirmek zaman aldığı veya ilk kabul yerinde akrabalık bağı olmayan yetişkinlerle birlikte konakladıklarında yüksek risklerle karşılaşılırlar. Bu nedenle, bu hususları dikkate almak ve onlara yeterli güvenlik önlemleri ve uygun ve çocuk dostu bir konaklama yeri sağlamak çok önemlidir. Refakatsiz çocuklara, özellikle, ayrı yatak odaları verilmeli ve yetişkin adaylarla aynı tesiste ikamet

53. Fransız Sosyal Tedbirler ve Aileleri Kanunu'nun L223-2 maddesi.

54. Fransız Ombudsmanı'nın pozisyonu, ECSR, *EUROCEF / Fransa* (2018), 102-113. maddelerde ifade edilmiştir.

55. Fransa Çocuk Refahı Dışişleri Bakanı, 29 Mart 2019 tarihli basın açıklaması.

ettirilmemelidirler. İstismar riskinden kaçınmak için bu tür bir konaklama yerindeki çocuklar için yeterli güvenlik önlemlerinin alınması da gereklidir.⁵⁶

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, barınak sağlamamanın veya bir çocuğu sokaklarda bırakmanın Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlali anlamına gelebileceğini belirtir.⁵⁷ AİHS, evsizliği önlemek için, Gözden Geçirilmiş Sosyal Şartın 31.(2) maddesi uyarınca, kendi topraklarında yasadışı olarak bulunan çocuklara, ikamet statüleri ne olursa olsun, kendi yetki alanlarında oldukları sürece yeterli barınak sağlamak için taraf devletlerin yetkili olduğunu söyler.⁵⁸ Konut hakkı, açıkça, sağlık hakkı (Madde 11), sosyal ve tıbbi yardım hakkı (madde 13), aile için uygun sosyal, yasal ve ekonomik koruma hakkı (Madde 16) ve çocukların ve gençlerin sosyal, hukuki ve ekonomik korunma hakkı (Madde 17) gibi diğer haklarla yakından bağlantılıdır.⁵⁹

AB gözden geçirilmiş Kabul Koşulları Direktifi, hem çocuğun yüksek çıkarlarının hem de aile birliğinin önemini kabul ederek, sığınmacılara barınak, konut ve konaklama temininde üye devletlere rehberlik sağlar.⁶⁰ Avrupa İltica Destek Ofisi'ne göre Direktifi tüm aşamalar ve prosedür türleri boyunca ve mültecilerin ve göçmenlerin konaklaması için tüm yerlerde ve tesislerde uygulanmalıdır ve koruyucu bakım, refakatsiz çocukların konaklaması için yeterli ve genellikle tercih edilen, uygun maliyetli bir ortam olmalıdır.⁶¹

Refakatsiz Çocuklar İçin Kabul Koşulları Hakkında AİDO Rehberi⁶²

Yerleştirme

- ▶ Refakatsiz çocukların bireysel durumlarıyla bağlantılı özel ve nesnel (örneğin, yaş, olgunluk ve özel ihtiyaçlar), kabul tesisi tarafından sunulan özel bakım, tesis türü, kurumsallaşmamış bakım biçimleri ihtimali, refakatsiz çocukları yerleştirirken göz önünde bulundurulur.
- ▶ Çocuğun çıkarları ilkesi doğrultusunda aile birliğine saygı gösterilmesi sağlanır.

56. EASO (2018), EASO (AVRUPA İLTİCA DESTEK BÜROSU) Refakatsiz çocuklara ilişkin kabul koşulları kılavuz ilkeleri: operasyonel standartlar ve göstergeler.

57. *M.S.S. / Belçika ve Yunanistan* [BD], No. 30696/09, 21 Ocak 2011; *Rahimi / Yunanistan*, No. 8687/08, 5 Nisan 2011; *Khan / Fransa*, No. 12267/16, 28 Şubat 2019.

58. ECSR (Avrupa Sosyal Haklar Komitesi), *Uluslararası Çocukları Savunma Kuruluşu/Hollanda Davası*, 47/2008 sayılı Şikâyet, Esas hakkında karar, 20 Ekim 2009, paragraf 44 ve 64.

59. FRA ve Avrupa Konseyi (2015), *Mülteciler, sınırlar ve göçle ilgili Avrupa yasalarıyla ilgili El Kitabı*.

60. Uluslararası koruma için başvuru sahiplerinin kabulüne ilişkin standartları belirleyen (yeniden düzenleme) ("AB Kabul Koşulları Direktifi") 26 Haziran 2013 tarih ve 2013/33/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi, madde 9,17; Üçüncü ülke vatandaşlarının veya vatansız kişilerin uluslararası korumanın faydalanıcıları olarak nitelendirilmesine ve mülteciler veya ikincil korumaya hak kazanan kişiler için muntazam bir statü ve verilen korumanın içeriğine (yeniden düzenleme) ilişkin standartlara yönelik ("AB Yeterlilik Direktifi") 13 Aralık 2011 tarih ve 2011/95/EU sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi, madde 32.

61. EASO (AVRUPA İLTİCA DESTEK BÜROSU) Refakatsiz çocuklara ilişkin kabul koşulları kılavuz ilkeleri: operasyonel standartlar ve göstergeler.

62. Bu derleme bağlamında konuyla en yakın alakalı, EASO Rehberinin standartlarını burada bulabilirsiniz.

- ▶ Refakatsiz çocuklar belirli bir konuta (yeniden) yerleştirilirken özel ihtiyaçlarının dikkate alındığından emin olunur.

Günlük Bakım

- ▶ Günlük bakım, refakatsiz çocukların bakımı için özel bir yöntemle düzenlenir.
- ▶ Refakatsiz çocuklar özerk olmaya ve ilerleyen zamanda bağımsız bir hayat yaşamaya hazırlanır.
- ▶ Refakatsiz çocukların zihinsel ve sosyal gelişimi standart bir bakım planı ile desteklenir ve takip edilir.

Sağlık

- ▶ Tıbbi tarama ve sağlık değerlendirmesine erişim ve kabul sürecinin başlarında sağlıkla ilgili sorunların önlenmesi sağlanır.
- ▶ Psikolojik zorluklardan muzdarip olan ve/veya herhangi bir istismar, ihmal, sömürü, işkence veya zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele gören, silahlı çatışma yaşamış herhangi bir çocuğun ruh sağlığı bakımı, rehabilitasyon hizmetleri ve nitelikli danışmanlık hizmetlerine erişimi sağlanır, Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek ile ilgili SFP'ler geliştirilir ve uygulanır.

Eğitim

- ▶ Uluslararası koruma başvurusunun yapılmasından en geç üç ay sonra vatandaşlarla benzer koşullar altında eğitim sistemine etkin bir şekilde erişilmesi sağlanır.
- ▶ Normal eğitim çocuğun yararına değerlendirilmediğinde, mesleki eğitime erişim sağlanır.
- ▶ Yiyecek, giyecek ve diğer gıda dışı ürünler ve ödenekler sağlanır.
- ▶ Refakatsiz çocukların nitelikli ve yeterli gıdaya erişebildiğinden emin olunur.
- ▶ Refakatsiz çocukların 7/24 içme suya erişimi sağlanır.
- ▶ Refakatsiz çocukların yeterli kıyafetlere sahip olmaları sağlanır.
- ▶ Refakatsiz çocukların nitelikli ve yeterli kişisel hijyen ürünlerine erişebilmeleri sağlanır.
- ▶ Okula veya diğer eğitim düzenlemelerine kaydolan refakatsiz çocuklara, tüm eğitim faaliyetlerine tam olarak katılmalarını sağlayacak yeterli kıyafet ve okul gereçleri sağlandığından emin olunur.
- ▶ Günlük masraflar için yeterli ödenek sağlanmalıdır.

Konaklama

- ▶ Kamu hizmetleri, okul, sağlık hizmetleri, sosyal ve hukuki yardım, günlük ihtiyaçlar için bir mağaza, çamaşırhane ve boş zaman etkinlikleri gibi hizmetlere coğrafi erişim sağlanır.
- ▶ Toplu konutlarda çocukların mahremiyetine ve güvenliğine saygı duyulur.
- ▶ Hareket kabiliyeti kısıtlı refakatsiz çocuklara ev sahipliği yapan konutların iç ve dış altyapısının çocukların ihtiyaçlarına göre uyarlandığından emin olunur.

- ▶ Yeterli güvenlik önlemi alınır.
- ▶ Düzenli bakım yoluyla konut imkânlarının güvenliği ve düzgün çalışması sağlanır.

İletişim

- ▶ Refakatsiz çocukların aile ile temas kurmak, usul, eğitim, yasal ve tıbbi konularla ilgili aramalar yapmak için yeterli bir telefon erişimi sağlanır.
- ▶ Refakatsiz çocukların internete yeterli erişimi olduğundan emin olunur.
- ▶ Refakatsiz çocukların iletişim için cihazlarını şarj etme olanağına sahip olmaları sağlanır.

Belçika'da Refakatsiz Çocukların kabulü İçin Karma Model

Kurum: Flaman Gençlik Refah Ajansı, MinorNdako ve diğer Gençlik Bakımı aktörleri (Belçika)

Finansman: Federal hükümet büyük ölçekli kabulleri finanse eder. YouthCare, Gençlik Bakımı organizasyonlarına fon sağlar. Her ikisinden sağlanan fonlarla ortak faaliyetler yürütülür.

İçerik: Belçika, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların kabulü için karma bir modele doğru geçiş yapmaktadır. Refakatsiz çocukların çoğu - sığınmacı olsun ya da olmasın - temel ihtiyaçları karşılanmak üzere tasarlanan büyük ölçekli tesislerde (40 ila 60 ebeveysiz mülteci çocuk) federal hükümet tarafından korunmaktadır. Flaman topluluğu, bireysel ihtiyaçlara uyarlanmış çeşitli yardım ve bakım koşullarına sahip küçük ölçekli yaşam birimleri (maksimum 15 kişi ile) geliştirmiştir. YouthCare girişimleri, daha genç ve en savunmasız olan refakatsiz ve ebeveynlerinden ayrı düşmüş çocuklara (RADÇ) odaklanmaktadır. YouthCare, RADÇ için koruyucu bakım, konut, yarı konut veya ayakta bakım sunar. En savunmasız olan RADÇ için küçük ölçekli alternatifler sağlanması kesinlikle iyi bir uygulamadır.

Minor-Ndako, kapasitesinin %25'i yerel nüfusa ve %75'i RADÇ'ye açık bir gençlik bakım sağlayıcısıdır. Bu gruba sağlanan tüm aktiviteleri kapsadığı için, Gençlik Bakımı'nın, RADÇ'nin kabulünde yer almasının mükemmel bir örneğidir.

Uygulamanın özeti: Minor-Ndako, RADÇ'leri için geniş bir tesis yelpazesine sahiptir. Toplam 53 yer ile farklı yaş gruplarında RADÇ için beş küçük ölçekli kabul birimi bulunmaktadır. Her birim, bireysel danışmanlık, grup koçluğu ve gece vardiyaları da dâhil olmak üzere çeşitli rolleri olan altı ila sekiz kişiyle çalışmaktadır. İkinci bir yaklaşım ise koruyucu aile bakımındır. En genç RADÇ'ye (14 yaş altı), koruyucu ailelere mümkün olan en kısa sürede yerleştirilme fırsatı verilir. İlk aylarda aile, Minor-Ndako'dan yoğun destek ve koçluk alır. Her şey yolunda giderse, üç ay sonra yerleşimi denetlemek için düzenli koruyucu bakım hizmetleri taahhüt eder. İyi gitmezse, RADÇ, yatağının bu süre için ayrıldığı konut birimine geri dönebilir. Minor-Ndako, beş şehirde kendi başlarına yaşamaya başlayan genç yetişkin RADÇ'ye eğitim ve koçluk sağlar. Minor-Ndako, bilgi birikimi ve iyi niyetleri diğer kurumlara yaymak için de

bir yardım masası sağlar. Diğer projeler ise öğrencilerin ve RADÇ'nin ortak barındırılması, spor ve mentörlüktür.

Çocuk dostu öğeler: RADÇ'ye kaliteli konaklama ve bakım olanakları sağlanmaktadır. Barındıkları birimde, tüm çocukların günlük yaşamlarının kurumsal ve diğer yönlerine katılabilecekleri inisiyatifleri geliştirmek için prosedürler vardır. İlk yıl boyunca RADÇ dil derslerine katılır ve ikincisinde bölgedeki çocuklarla birlikte normal okula gider.

Çıkarılan dersler: Engelli RADÇ'nin uygun yardıma erişimi önemli bir zorluktur. Durum engelliliğin türüne bağlıdır, ancak çoğu durumda önemli bekleme listeleri vardır (ülke sakinleri ve RADÇ'ler için). İkinci bir problem, zihinsel engelli gençler için erişimin, engelliliğin türünü ve ölçeğini tanımlamak için teste bağlı olmasıdır. Bu testler diğer dillerde mevcut olmadığından, gencin testi tamamlamak için belirli bir Flemenkçe bilgisine sahip olması gerekir, bu nedenle RADÇ'nin yeterli yardımı almadan önce barınma merkezlerinde veya YouthCare ile uzun süre kalması gereklidir.

İletişim bilgileri: Sharon Van Audenhove, Politika Görevlisi, Flaman Gençlik Refahı Ajansı, +32 2553 3417, sharon.vanaudenhove@jongerenwelzijn.be; David Lowyck, Direktör, Minor-Ndako, +32253 5629; info@minor-ndako.be; www.minor-ndako.be

Hollanda'daki Refakatsiz Çocuklar İçin Yeni Kabul Modeli

Kurum: Hollanda Adalet ve Güvenlik Bakanlığı, Sığınmacıların Kabulü Merkez Ajansı (COA ve Nidos Vakfı (Hollanda))

Finansman: Hükümet tarafından finansman (COA bağımsız bir hükümet organıdır ve NidosVakfına devlet tarafından %100 sübvansiyon sağlanmıştır)

İçerik: RADÇ'ler için yeni kabul modeli 2016 yılında Hollanda'da yürürlüğe girdi. Bu modele göre, RADÇ mümkün olduğunca küçük, çocuk dostu yerlerde barındırılıyor. Yaşlarına ve ikamet durumlarına bağlı olarak, farklı konut ve bakım tesisi kategorileri de vardır.

Uygulamanın özeti: 15 yaşından küçük veya özellikle savunmasız olduğu düşünülen RADÇ'lere mümkün olduğunca koruyucu aileler ev sahipliği yapmaktadır. Nidos koruyucu aileleri desteklemektedir. Bunlar genellikle RADÇ'lere benzer bir göç geçmişine sahip ailelerdir. RADÇ'lere destek maliyetini karşılamak için ailelere maddi ödenek verilmektedir. 14 yaşından büyük çocuklar, ikamet durumlarına bağlı olarak küçük, çocuk dostu yerlerde barındırılmaktadır. Oturum izni almış olanlar, yaşlarına ve ihtiyaçlarına bağlı olarak, günde 4-24 saat yardımla, en fazla 12 çocuk için küçük yaşam yerlerinde Nidos Vakfı tarafından barındırılmaktadır. Oturum izni başvurusu hakkında bir karar bekleyenler ve başvurusu reddedilenlere, çocukların daha az yardıma ihtiyacı olmadıkça, en fazla 20 çocuk için küçük yaşam yerlerinde COA tarafından 24 saat yardımda bulunulur. RADÇ'ler ile çalışan tüm COA ve Nidos çalışanları, güvenlik, çocuğun yasal konumu, gizlilik, cinsellik, saldırganlık veya radikalleşme ile ilgili konularda eğitim alırlar. Gençlik çalışanlarının RADÇ'lere sağladığı destek,

çocukların Hollanda'ya entegrasyonuna veya statülerine bağlı olarak kendi ülkelerine dönmesine yöneliktir.

Eğitim zorunludur. Eğitime erişim genellikle Hollanda'ya varıştan sonraki bir ay içinde düzenlenir. Hollanda'ya geldikten sonraki ilk üç aydan iki yıla kadar, çocuklar, düzenli eğitim sistemine girmeden önce Hollandaca öğrenecek ve Hollanda kültürünü öğrenmeye odaklanan özel geçiş sınıflarında eğitim alacaklardır. Okullar bazen bir kabul merkezinde yer alır ancak çoğu zaman çocukların kaldığı belediye bölgesinde bulunmaktadır. RADÇ'ler için bazı yerler, belediye'deki spor tesisleri (spor salonları, futbol kulüpleri) ile düzenlemeler yapmıştır. Diğer yerlerde de, her türlü spor dersinin düzenlendiği bir spor salonu bulunmaktadır.

Çocuk dostu öğeler: Merkez kabul merkezine gelindiğinde, Hollanda'daki tüm RADÇ'lere bir vasi atanır. Vasi, ayda bir kez çocuğu ziyaret eder. Tüm RADÇ'ler, yaşlarına ve ikamet durumlarına uygun konaklama biriminde mümkün olan en kısa sürede barındırılmaktadır. Bu model çocuğu mümkün olduğunca çabuk bir şekilde, doğru yere yerleştirmeyi amaçlar. Çocuklar, odalarını dekore edip kişiselleştirebilecekleri küçük, çocuk dostu yerlere yerleştirilir ve sosyalleşmeye ve eğlenceli faaliyetlere katılmaya teşvik edilirler. Çeşitli STK'lar çocuklar için eğlenceli spor etkinlikleri düzenlemektedir. Normal eğitim sistemine kademeli entegrasyon ile sağlanan eğitim zorunludur.

Çıkarılan dersler: RADÇ'lerin yetişkinliğe geçişine yönelik iyi destek önemli ve zorludur. Çoğu RADÇ, 16-17 yaşlarında merkeze gelir; mentörler ve vasiler, çocuğun 18 yaşından itibaren bağımsız olarak (Hollanda'da veya döneceği ülkesinde) yaşamaya hazır olmasına yardımcı olmak için yalnızca sınırlı bir süreye sahiptir.

İletişim bilgileri: Charlotte Groffen, Politika Danışmanı, Adalet ve Güvenlik Bakanlığı, Göç Politikası Departmanı, c.m.c.groffen@minjenv.nl

Hérault Departmanında Refakatsiz Çocukları Ve 18-25 Yaş Arası Genç Yetişkinleri Karşılama Yönelik Entegre Yaklaşım

Kurum: İçişleri Bakanlığı Yabancılar Genel Müdürlüğü (Fransa, devlet kuruluşu)

Finansman: Proje finansmanının %50'si İltica Göç ve Entegrasyon Fonu'nun (AMIF) Avrupa desteklerinden üç yıllık süreyle (1 Ekim 2015 ile 31 Ekim 2017) ve %50'si Hérault departman konseyinden sağlanmıştır.

İçerik: Proje Montpellier'de (Hérault departmanı) uygulandı. Yaklaşık 144 EAMÇ ve genç yetişkin bundan faydalandı. Refakatsiz çocuklara ve genç yetişkinlere ev sahipliği yapan Öğrenmek için Bir Çatı (A RooftoLearn) (UTOA) derneğinin ortaklığında Ekim 2015'te deneysel bir proje başlatıldı. Hérault Departman Konseyi dernekle bir anlaşma imzaladı. Projenin uygulanmasında, konsey lider kuruluş dernek ise proje ortağı olarak hareket eder.

Uygulamanın özeti: UTOA tarafından yürütülen çalışma, yararlanıcıların profiline göre okul ya da profesyonel destek öncesinde gençlerin düzeylerine göre uyarlanmış Fransızca dil eğitiminin, kültürel ve spor gezilerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinden oluşmaktadır. Proje, bu gençlerin 5 yönden desteklenmesiyle

ilgilidir: 1. Birincil ihtiyaçlar: bakım ve takip, gıda ve giyim; 2. Günlük destek, bir eğitim bölümü başkanı, bir idari asistan, iki gece bekçisi, üç uzman eğitmen, bir sosyal ve aile ekonomisi danışmanı ve üç sosyal ve aile müdahale teknisyeninin aracılığı ile; 3. Yabancı dil öğretmenlerinin (haftada 12 saat ders) normal okul sistemine entegre olarak derneğin tesislerinde yürütülen bir hatırlatıcı kurs ile Fransızca öğretimi; 4. Eğitsel, sosyal ve kültürel entegrasyon, gençlere eşlik eden eğitmenlerle entegrasyonlarını kolaylaştırmak ve günlük yaşamın her alanında özerkliğe doğru yönlendirmek (hareketlilik, spor, kültür, sosyal kodları öğrenme, oda bakımı vb.); 5. Medeni statü ve idari düzenleme: her gencin oturma iznine başvururken gerekli belgelerin bir parçası olarak pasaport veya konsolosluk kartına sahip olabilmesi için elçilik ile olan prosedürler.

Çocuk dostu öğeler: Çok düzeyli destek.

Çıkarılan dersler: Eylem, gerekli uyarlamalarla gençlere ve bir dizi profesyonele kişiselleştirilmiş destek gerektiriyor. Bunlar için uzun vadeli fonlamanın sağlanması zorunludur.

İletişim bilgileri: Agnès Reiner, Yabancılar İçin Karşılama ve Destek Alt Direktörü, Fransa Yabancılar Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı, agnes.reiner@interieur.gouv.fr, Valérie Gallat, Yabancılar İçin Karşılama ve Destek Müsteşarı, Fransa Yabancılar Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı, valerie.gallat@interieur.gouv.fr

Sığınma Talep Eden Refakatsiz Çocuklar ve Uluslararası Koruma Yararlanıcıları İçin Koruyucu Bakıma Dair Pilot Program

Kurum: ÇIU(HFC) "çocuklar için umut" Çocuk Hakları Komitesi politika Merkezi (Kıbrıs, STK)

Finansman: Aralık 2016'dan - Aralık 2017'ye kadar, İçişleri Bakanlığı Avrupa Fonlar Birimi AB İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF) (%90) ve Kıbrıs Cumhuriyeti (%10) tarafından finanse edilmektedir. Ocak 2018 itibarıyla, program tamamen Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Sosyal Refah Hizmetleri (SRH) tarafından finanse edilmektedir ve SRH'nin bakımı altındaki tüm çocuklar, yani yerel ve refakatsiz çocuklar için geçerlidir.

İçerik: Proje, kırsal alanlar ve banliyöler dâhil olmak üzere ülke çapında uygulanmaktadır.

Uygulamanın özeti: Proje, RADÇ sığınmacılar/uluslararası korumadan yararlananlar için koruyucu bir pilot bakım programının tasarlanması ve uygulanmasıyla ilgilidir. Programın amacı muhtemel koruyucu ailelerin dikkatini çekmek, onları bilgilendirmek, eğitmek ve değerlendirmektir. Program, refakatsiz çocukların koruyucuları olan Sosyal Refah Hizmetleri ile yakın işbirliği içinde yürütülmüştür. Muhtemel koruyucu ailelerin değerlendirme prosedürü, onay/ret kararları gerçekleşmeden önce sosyo-ekonomik ve psikolojik değerlendirmeyi içermektedir. Eğitim (Ebeveynlikte Ortaklıklara Model Yaklaşım temelinde), ebeveynlik becerileri, refakatsiz çocukların özellikleri, geçmişi ve yasal hakları gibi konularda teorik ve pratik bölümleri içermiştir. İki muhtemel koruyucu anne baba kategorisi vardır: RADÇ ile aynı ülkeden gelen, bazen çocukların geniş ailesinin üyeleri

olan kişiler ve yerel aileler de dâhil olmak üzere onlarla hiç akrabalık ilişkisi olmayan kişiler. Eğitim, bir kısmında Arapça konuşan kişilerin ve tercümanların kullanıldığı 15 üye grupta gerçekleştirildi. Her atölye, adayların eğitime katılımı için psikolojik eğitim yanı sıra pratik alıştırmalar, tartışmalar, vaka çalışmaları, canlandırılmalar, ve benzerlerinden oluşuyordu. Son olarak, bu çocukların profilini daha iyi anlamalarının bir yolu olarak, adayların, eski refakatsiz çocuklarla tanışma ve ihtiyaçlarını, zorluklarını ve düşüncelerini, tartışma şansına sahip oldukları İnsan Kütüphanesi kavramı benimsenmiştir. Refah Hizmetlerinin uygun görmesi ile refakatsiz çocukların onaylı koruyucu ebeveynlere yerleştirdikten sonra, koruyucu ebeveynlerin eğitimine devam edilirken ihtiyaç duyulduğu her an desteklenerek aile ve çocuğun izlenmesi için hazırlık yapılmıştır. 2017 yılında pilot projenin uygulanması sırasında koruyucu ailelere 57 RADÇ yerleştirilmiştir. Bu amaçla, ilgilenen toplam 63 aile değerlendirilmiştir. Şu anda 100'den fazla çocuk yerleştirilmiştir.

Çocuk dostu öğeler: Bu program, Kıbrıs yerel toplumunda az gelişmiş olan koruyucu aile bakımını teşvik eder. Kurumlarda olmak yerine birçok çocuk ailelere yerleştirilmiştir. Bu şekilde, bireysel ihtiyaçlarına ve özelliklerine göre bakım alma fırsatı buldular. Bu işlem sırasında çocuğun görüşü her zaman dikkate alınmıştır. Çocukların ihtiyaçlarına yanıtlar dikkatle incelenmiş ve hem koruyucu aile hem de refakatsiz çocuk sürekli olarak desteklenmiştir.

Çıkarılan dersler: Her proje aşamasından sonra, sunulan hizmetlerin memnuniyet derecesini değerlendirmek için, Yunan ve Arap katılımcılara anketler ulaştırıldı. Koruyucu ailelerin memnuniyet derecesi de açık ve kapalı uçlu anketler yoluyla değerlendirildi ve çok olumlu tepkiler alındı.

İletişim bilgileri: Andria Neocleous, İnsani Yardım Bölümü Müdürü, neocleous.a@uncrcpc.org; www.uncrcpc.org.cy

1.5. Eğitim ve kurslar

Eğitim, tüm çocuklar için temel bir haktır ve buna göre, BM Çocuk Hakları Komitesi, devletlerin ilk ve orta öğretimin tüm çocuklar için mevcut ve ücretsiz olmasını ve yerine göre mesleki eğitim ve öğretimin teşvik edilmesi için başka önlemlerin alınmasını gerektirir. BMMYK, okul dışında olma oranının küresel bağlamda mülteci çocukları arasında beş kat daha fazla olduğunu tahmin etmektedir. 2017 yılında mülteci çocukların %61'i ilkokula kaydolarken, bu oran dünyada %92; ortaokul düzeyinde mülteciler için rakam %23'ken, dünyada %84'tür. Bu, ilkokula giden mülteci çocukların yaklaşık üçte ikisinin ortaokula devam etme fırsatının olmadığı anlamına gelir.⁶³

Çocuk Hakları Komitesi'ne göre, Taraf Devletler "yer değiştirme döngüsünün tüm aşamalarında eğitime erişimin sürdürülmesini" sağlamalıdır.⁶⁴ Ayrıca ÇHS, refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuğun, uygun yaş ve gelişim düzeyinde, öğrenme fırsatlarını en üst düzeye çıkarmada yardım almak için mümkün olan en kısa sürede

63. BMMYK (2018), Akıntıyı tersine çevirelim: mültecilerin eğitimi bunalımda.

64. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 41.

uygun okul yetkililerine kaydettirilmesini tavsiye etmiştir. Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklara, özellikle yer değiştirme, yeniden yerleşim veya geri dönüşün hazırlanmasında eğitim seviyelerini gösteren belgeler sağlanmalı⁶⁵ ve çocuklara kendi ülkelerinden yeni okul ortamlarına geçerken özellikle dil ve öğretim yöntemleri açısından özel destek ve kaynaklar sunulmalıdır. Bu haklar aynı zamanda AB hukukunda⁶⁶ ve Avrupa Konseyi tavsiye kararlarında da yer almaktadır.⁶⁷ Örgün eğitimin ötesinde, yaygın eğitim ve gençlik çalışmaları girişimlerinin kültürlerarası yaklaşımlarla birleştirilmesinin önemi vurgulanmalıdır. Bu deneyimler çocukların yeni topluluklara entegrasyonunu sağlayabilir.⁶⁸

Avrupa Konseyi 2017’de pilot bir girişim olarak Mülteciler için Avrupa Yeterlilikler Pasaportunu başlattı ve 2018’de proje iki yıl daha devam etti. Mülteciler için Avrupa Yeterlilik Pasaportu, mevcut belgelere ve yapılandırılmış bir görüşmeye dayalı olarak yüksek öğrenim niteliklerinin değerlendirilmesini sağlayan bir belgedir. Ayrıca, adayın iş deneyimi ve dil yeterliliği hakkında bilgi sunar. Belgede, entegrasyon ve istihdama yönelik ilerleme ve daha ileri çalışmalara kabul için güvenilir bilgiler sunulmaktadır. Pilotun ikinci aşaması, lise eğitiminin tanımlanmasını da içerir.⁶⁹

Fransa’da Bir Kabul Merkezinde İlkokul Eğitimi

Kurum: Kamu kuruluşu birimi “Le Charmeyran” (Fransa, yerel kamu hizmeti)

Finansman: Birim finansmanı, karşılama merkezi aracılığıyla (%70) veya ek tahsis (30%)

İçerik: 2016’nın başından Ocak 2018’e kadar, ilk karşılama merkezi, 15 yaşın altında önemli sayıda RADÇ’ningelişiyle karşı karşıya kalmıştır.⁷⁰ Sonuç olarak, hâlihazırda var olan okul sistemi kendini bu yeni duruma göre ayarlamak zorunda kalmıştır: alım kapasitesini arttırmak ve pedagojik yöntemleri uyarlamak gibi.

Uygulamanın özeti: Çocuklara barınma sağlanmasının hemen ardından, yaş değerlendirme süreci boyunca ve sonuçlara bakılmaksızın, çocuklar ve gençler dâhili bir eğitim sistemine (varıştan sonraki 48 saat içinde) entegre edildi. Bu şekilde, muhtemel olarak yer değiştirmeyi bekleyebildiler⁷¹ veya normal bir okula atanabildiler. Öğrencilerin sayısına bağlı olarak, herkesin günlük en az yarım gün

65. Aynısı, madde 42.

66. AB Kabul Koşulları Direktifi, madde 14.

67. Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi, Bakanlar Komitesinin üye ülkelere göçmen ve göçmen çocuklarının entegrasyonunun güçlendirilmesine ilişkin CM/Rec (2008) 4 sayılı Tavsiye Kararı.

68. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi arasında gençlik alanında ortaklık (2018), Step by Step Together (Birlikte Adım Adım), Strazburg, s. 23.

69. Proje hakkında daha fazla bilgi için: www.coe.int/en/web/education/recognition-of-refugees-qualifications

70. Ocak 2018’e kadar bu tesis, 15 yaşından küçük refakatsiz çocukları barındırmıştır. Daha büyük çocuklar, kamu makamları tarafından finanse edilen bir STK tarafından korunmuştur. O zamandan beri, yerel yetkililer refakatsiz çocuklar için kabul koşullarını değiştirmeye karar verdiler. Sonuç olarak, bu kuruluş UASC’ye barınma sağlanmasını durdurmuştur.

71. Varıştan bir veya iki ay sonra toplam sayısının %20’si.

derslerden faydalanmasını sağlamak amacıyla, tam zamanlı veya yarı zamanlı eğitimler tarafından karşılandılar.

Bireysel ihtiyaçları karşılamak için özel akademik materyaller ve araçlar tasarlanmış ve uygulanmıştır. Uyarlanmış araçları ve destekleri kullanarak, çocuklar hızlı öğrenme dinamiğinin bir parçası haline gelmişlerdir.

Kurslar başlıca yabancı dil olarak Fransızca ve matematik derslerine; aynı zamanda tarih, coğrafya, spor ve yaratıcı etkinlikler gibi diğer başlıklara da odaklanmıştır. Ayrıca, harici faaliyetler ve/veya canlandırma etkinlikleri oluşturulmuştur: kütüphaneler, müzeler, pratik yaşam, kültürlerarası konuşma atölyeleri ve profesyonel keşif stajları gibi.

Aynı zamanda, öğrencileri ana akım okullara atamaya yönelik düzenlemede uyarlama yapılmıştır. Süre yarıya (iki aya kadar) düşürüldü. Büyük talep akışıyla başa çıkmak için, prosedürleri uyarlamak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile özel bir ortaklık kurulmuştur. Bilgi ve oryantasyon merkezlerindeki bireysel danışmanlık ve mülakat sürecinin yerini, eğitimler tarafından yapılan temel değerlendirmeler temelinde öğrenci başvurularını inceleyen özel komisyonlar almıştır.

Çocuk dostu öğeler: Öğretimin hızlı başlaması, gençler tarafından sıklıkla dile getirilen taleplerden birini karşılamaktadır. Bu onları hemen hem öğretim (öğrenci olmak, öğrenmek, bilgilerini zenginleştirmek ve geleceklerini hazırlamak) hem de kişiliklerini inşa etmek (sık sık zorlayıcı ve travmatik göç yolculuğundan sonra tekrar gelişmekte olan bir kişi olmak, bilişsel süreçlerini tetikleyen ve potansiyellerini harekete geçiren dinamik bir hareketin/projenin bir parçası olmak) açısından olumlu bir dinamizmin içine koyar. Yaş değerlendirme sonuçlarını beklemeden sağlanan, bu öncelikli öğretim, “gelecekteki bir tehditle” karşı karşıya kalınmasındaki kaygı bozukluklarında önemli bir azalmaya yol açtı. Gençlere, eğitimlere ve öğretmenlere göre, bu başlangıç dönemi çocuğa güven veren ve onu öğrenci olmaya hazırlayan önemli bir adımdır (Fransız okul sistemi ve kodları hakkında bilgi). Sonuç olarak, normal okullara entegrasyon kolaylaştırılmıştır. Dil hazırlık okulları genellikle AB okul sistemlerinde mevcutsa da, ana akım eğitim sistemine gecikmeksizin erişimin güçlendirilmesi ve evsahibi ülkeye entegrasyon amacıyla yaş değerlendirme sonuçlarından önce ilk kademe eğitimine erişimin daha az yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Çıkarılan dersler: Bazı iyileştirme alanları belirlenmiştir:

- ▶ Grup başına düşen öğrenci sayısı mevcut kaynaklara (insan ve malzeme) bağlıdır.
- ▶ Bu ilk eğitim döneminin süresi esnek olmalıdır. Ulusal Eğitim Hizmetleri ile etkili ortaklık sayesinde, bazı öğrenciler normal okullara çok kısa gecikmelerle kaydolmuşlardır, bu nedenle bu geçiş öğretiminin faydalarından yeterince yararlanamadılar. Bu durum, daha önce okula devam eden uzun süre beklemenin endişe yaratabileceği öğrenciler için farklı olabilir.
- ▶ İlk eğitim sisteminden ayrıldıktan sonra bile, özellikle tatil günlerinde ortaokul öğrencileri için destek (özel ders, ödev yardımı ve uzman akademik destek) sağlamak uygun görülmektedir.

İletişim bilgileri: Marie-Christine Robert, Béatrice Hernandez Naoun, Eğitimler, Kamu kuruluşu birimi “Le Charmeyran”, formatrice.fesi@charmeyran38.fr

Language to go - Yaz İçin Yoğun Dil Öğrenme Kursları

Kurum: Eğitim ve İstihdam Bakanlığı, Göçmen Öğrenciler Birimi (Malta, kamu kurumu)

Finansman: Kurslar LLAPSI+ (Dil Öğrenimi ve Entegrasyon için Ebeveyn Desteği) projesinin bir parçasıdır. AB İltica Göç ve Entegrasyon Fonu (%75) ve Eğitim ve İstihdam Bakanlığı (%25) aracılığıyla finanse edilir.

İçerik: Uygulama, iletişimsel İngilizce ve Maltaca ek desteğe ihtiyaç duyan okul çağındaki yeni göçmen çocukları hedeflemektedir.

Uygulamanın özeti: Malta'nın iki resmî dili vardır - İngilizce ve Maltaca. Language to go kursu, öğrencilere yaz tatillerinde dil öğrenimlerini pekiştirme fırsatı sunar. 6-15 yaş arası öğrenciler kayıt yaptırabilir. 2017, 2018 ve 2019 yazlarında, kurs kullanıcılarına erişimi kolaylaştırmak için Malta'daki dört merkezde sunuldu. Bu programı vermekle görevli eğitimciler yetkili eğitimcilerdir.

Çocuk dostu öğeler: Sınıf başına katılımcı sayısı göreceli olarak az olup, en fazla 14 öğrencidir. Bu daha fazla bireysel ilgiye imkân tanır ve öğrencilerin aktif katılımını kolaylaştırır. Sınıfların düzenlenmesi, öğrencilerin öğrenmeleriyle meşgul olduklarını hissetmelerini teşvik etmek için görsel-işitsel materyallere odaklanarak informal yapıdadır. Language to go kursları yeni gelenlerin entegrasyon sürecini desteklediği için iyi bir uygulama olarak sunulmaktadır. Ev sahibi ülkenin dilinde/ dillerinde yetkinlik, muhtemelen göçmenlerin ev sahibi toplumla bütünleşmesinde tek ve en önemli faktör olarak gösterilmektedir. Bu kursa başvuranlar okul tarafından yönlendirilir ve normal derslere veya başlangıç derslerine devam yeni kayıtlı göçmen öğrenciler ile hâlihazırda Malta'da yerleşik olan öğrenciler olabilir. Bu kurslar ücretsiz olarak verilmektedir.

Çıkarılan dersler: Geçmiş yıllarda aşağıdaki kısıtlılıklar tespit edilmiştir. Bunlardan biri, yılın bu zamanında hizmet vermek için gerekli sayıda eğitimciyi bulmaktır. Diğer bir zorluk ise iklim koşullarıyla ilgilidir. Yılın bu zamanında, Malta'da sıcaklıklar oldukça yüksek olabilir ve kursları uygun mekanlarda vermek için her türlü çaba gösterilmesine rağmen, katılımcılar zaman zaman konsantrasyonlarını korumakta zorlanabilirler. Bazı öğrenciler tüm oturumlara katılamayabilir çünkü ebeveynleri/velileri yaz aylarında seyahat etmeye karar verebilir. Son olarak, ebeveynler bazen çalışma yükümlülükleri nedeniyle çocuklarını derslere götürmekte zorlanabilirler.

İletişim bilgileri: Jane Farrugia Buhagiar ve Göçmen Öğrenciler Birimi Robert Cilia, Müfredat Departmanı, Yaşam Boyu Öğrenme ve İstihdam Edilebilirlik Bölümü, Eğitim ve İstihdam Bakanlığı, Malta

İletişim Numaraları: +356 2598 2711/ +356 2598 2712/ +356 2598 2716; mdu.mede@gov.mt, <https://migrantlearnersunit.gov.mt/en/Pages/About%20us/about-us.aspx>, <https://education.gov.mt/en/Pages/educ.aspx>

1.6. Sağlık Hizmeti

Mülteci ve göçmen çocuklar BMÇHS'nin²⁴. maddesi uyarınca yeterli sağlık hizmetinden yararlanma hakkına sahiptir. UNICEF, mülteci ve göçmen çocukların sağlık hizmetlerine erişiminin, çoğu Avrupa ülkesinde sağlık veya gelişimsel ihtiyaçlarından ziyade yasal statülerine göre belirlendiğini vurgulamıştır.⁷² ÇHS, ayrıca göçmen çocukların sağlık hizmetlerine erişimlerinde yaşadığı zorlukları kabul etmiş ve refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukların sağlık hizmetlerine vatanış olan çocuklarla aynı erişime sahip olmalarının önemini vurgulamıştır.⁷³

Avrupa Sosyal Şartı'nın 13. maddesi sosyal ve tıbbi yardım alma hakkını sağlarken, yeniden düzenlenmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 17. maddesi, refakatsiz çocuklar da dâhil olmak üzere çocuk ve gençlerin bakım ve yardım alma hakkını genel olarak korur. Refakatsiz çocuklar ve yasadışı göçmenlerin çocuklarına yönelik tıbbi yardıma erişimin sınırlı olması, yeniden düzenlenmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 17. maddesine aykırı olup, çocukların zihinsel yardıma her zaman sahip olmalarının gerektiğine işaret etmektedir.⁷⁴

AB Kabul Koşulları Direktifi, en azından acil bakım ve hastalık için gerekli tedavinin yanı sıra özel ihtiyaçları olanlar için de gerekli tıbbi veya diğer yardım da dâhil olmak üzere gerekli sağlık bakımını sağlar.⁷⁵ AB İade Direktifi benzer şekilde şunları belirtmektedir: "Özellikle korunmasız kişilerin durumuna dikkat edilecektir. Geri gönderilmesi askıya alınmış veya gönüllü olarak ayrılması için zaman tanınmış olanlara acil durum bakımı ve hastalığın gerekli tedavisi sağlanacaktır."⁷⁶ Ayrıca, tanınmış mülteciler ve ikincil korumaya sahip olanlar, sağlık hizmetlerine üye devletin kendi vatandaşlarıyla eşit şekilde erişim hakkına sahiptir.⁷⁷

Atina'da Refakatsiz Çocuklar İçin Alternatif Bakım

Kurum: Uluslararası SOS Çocuk Köyleri Acil Müdahale Programı'nın bir parçası olarak SOS Çocuk Köyleri Yunanistan (Yunanistan, STK)

Finansman: Uluslararası SOS Çocuk Köyleri; AB İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF)

İçerik: SOS Çocuk Köyleri, 70 yıldır Yunanistan'da ebeveyn bakımı olmayan çocukları ve risk altındaki aileleri desteklemektedir. 2015'in sonlarından bu yana,

72. UNICEF (2017), *Avrupa'da mülteci ve göçmen krizi-Sağlık hizmetine erişim sağlanmakta mıdır?*, s. 1. Daha fazla bilgi için: K. Byrne ve ark. (2016), *Avrupa devletlerinde mülteci ve göçmen çocukların yasal hakları*, UNICEF, Cenevre.

73. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 46.

74. ECSR, *International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) v. France*, 14/2003 sayılı Şikâyet, 8 Eylül 2004 tarihli esasa ilişkin karar, madde 32-38.

75. AB Kabul Koşulları Direktifi, madde 19.

76. Üye Devletlerde, üçüncü ülke vatandaşlarının yasa dışı olarak geri gönderilmesine ilişkin ortak standartlar ve prosedürlere yönelik ("AB Geri Dönüş Direktifi") 16 Aralık 2008 tarih ve 2008/115 / EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve KONSEY Direktifi, madde 16 (3).

77. AB Yeterlilik Direktifi, madde 30.

kuruluşun muhtaç çocuklara olan bağlılığı, mülteci ve göçmen çocukları destekleyen bir programı da içermektedir. Burada sunulan uygulama, psiko-pedagojik bir yaklaşımla, ailesinden ayrı düşmüş ve refakatsiz çocuklara bakım ve konaklama sağlamaya, her çocuğun yüksek çıkarlarını, kişisel gelişimini ve çocuğun özel becerilerini geliştirmeye ve savunmaya odaklanmaktadır. Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için Atina'daki SOS Çocuk Köyleri (CV) tarafından iki tesis oluşturuldu; bunlardan biri 25'e kadar erkek çocuğa, diğeri 12'ye kadar kız çocuğa hizmet vermektedir.

Uygulamanın özeti: SOS CV barınaklarında kalan bütün refakatsiz çocuklar, kişisel planlarını konuştukları ve danışmanlık aldıkları psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarıyla düzenli bir şekilde özel görüşmelerde bulunmaktadır. Konaklamaya ek olarak, çocuklara sağlanan hizmetler arasında eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve kişiselleştirilmiş destekleyici sınıflar, aile birleşimi durumlarında bireysel ihtiyaçlara göre dil dersleri, bire bir oturumlarda psikoterapik destek ve tüm çocuklar için kendini güçlendirme gruplarına katılım, yaşam becerileri eğitimi ve yarı özerk yaşama hazırlık, ailelerle iletişimin kurulması veya sürdürülmesi, çocukların çok uluslu bir şirkette yaz staj programına katılımı da dâhil olmak üzere istihdam için hazırlık, çocukların yerel halkla alışverişi kolaylaştırmak için yerel toplumdaki programlara katılımı (örn. ücretsiz yemek dağıtımı, gıda dağıtımı, spor faaliyetleri, eğlence ve dinlenme dersleri), savunmasız halk topluluklarını destekleyen kuruluşlarda çocuklar için gönüllü çalışma, tüm çocuklar için gerekli belgelerin (Sosyal Güvenlik Numarası) verilmesi vb. Tüm çocuklara kayıt ve diğer yerel çocuklarla birlikte okula devam etmeleri konusunda yardımcı olunur. Bazı resmî orta okullarda hazırlık sınıflarının olmamasına rağmen örgün eğitimde sıfır okulu bırakma oranı bildirilmiştir.

Öğretmenler, bakıcılar, sosyal hizmet uzmanları ve psikologlar dâhil olmak üzere personel, günlük zorlukları ele almak, tükenmişliği önlemek ve hizmet kalitesini artırmak için destek grubu ortamında çocuk zihin sağlığı konusunda deneyimli uzmanların düzenli gözetimi altındadırlar. Buna ek olarak, personel refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların korunması ve korunma ihtiyaçları ve güvenlik açıkları konusunda eğitim alır.

Çocuk dostu öğeler: SOS CV barınaklarında kalan tüm refakatsiz çocukların psikologlar ve sosyal hizmet uzmanlarıyla düzenli olarak özel toplantıları vardır. Kişisel planlarını tartışır ve danışmanlık alırlar. Tüm çocuklar, deneyimlerini, planlarını, zorluklarını tartıştıkları haftalık grup toplantılarına katılırlar. Sorumlulukları paylaşma, ortak kurallar oluşturma ve olası çatışmaları çözme konusunda fikir alışverişinde bulunurlar ve kararlar alırlar. Çocuklara günlük program, çevreleri, eğitim zorlukları ve sosyal ve kültürel ilgileri sorulur. Çocuklar ayrıca, sunulan hizmetlerin kalitesi hakkında görüşlerini sunarak iç değerlendirme tartışmalarına katılırlar.

Çıkarılan dersler: Refakatsiz erkek çocuklar için sığınma evlerinin işleyişinin başarılı olduğu bildirilse de (evden ayrılan çocuk oranlarının düşük olması, okula devam eden ve yasal prosedürlere katılan çocuk oranlarının yüksek olması) tesisler Aralık 2018 ve Haziran 2019'da faaliyetlerini sona erdirmiştir. Bununla birlikte, refakatsiz çocukların yerel topluluğa dâhil edilmesine

odaklanmak için, bir dizi çocuk, mülteci ve Yunan çocuklarının dengeli ve aile benzeri ortamlarda birbirleriyle etkileşim kurmalarına ve birbirlerini tanımlarına olanak tanıyan düzenli uzun vadeli SOS CV programlarına aktarılmıştır.

İletişim Bilgileri: Kalliopi Gkliva, Acil Müdahale Programı Proje Yöneticisi, SOS Çocuk Köyleri Yunanistan, popigkliva@sos-villages.gr; +30210 3313661-3; www.sos-villages.gr/

Tema 2

Çocuk dostu iltica ve göç işlemleri

Bu bölüm, göç halindeki çocuğun lehine olacak şekilde iltica ve göç başvurularının tespit edilmesi, değerlendirilmesi, genel yönetsel koruma tedbirleriyle birlikte vasilik ve yasal temsil gibi tedbirler, çocuk dostu bilgilendirme ve görüşmeler, çözüm yolları ve şikâyet mekanizmalarına dair işlemleri ele almaktadır. Ele alınan konunun kapsamı itibarıyla, bu bölümde iltica sürecinin tümünün çocuk hakları bakış açısından ele alınması amaçlanmamaktadır. Bu bölümde, diğer bölümlerde de ele alınan süreçler için geçerli olan temel güvenceler üzerinde durulmaktadır, çünkü bu güvenceler yalnızca çocukların iltica taleplerinin işleme alınmasıyla değil, genelde çocuk haklarının korunmasının merkezinde yer alan, çok önemli güvencelerdir.

2.1. Usulle ilgili koruma tedbirleri

Göç ve iltica tespitlerinin tamamında, vasilik ve yasal temsil hakkı çocuğa özgü önemli prosedürlerdir. Mülakat ve karar verme süreçleri gibi mekanizmalar- çocukların haklarının korunmasını temin eder. Hukuk yollarına başvuru ve temyiz gibi daha genel haklar da mülteci ve göçmen çocukların haklarının korunmasını temin eder ve refakatçi yetişkinlerinden ayrı olarak uygulaması mümkün olmalıdır. Çocukların haklarının tam anlamıyla korunmasının sağlanması için özel uyarlamalar gerekse de, Dublin prosedürleri, aile birleşim prosedürleri veya ihraç edilmekten koruyan prosedürler gibi sürecin diğer yönleri, yetişkinler için olduğu kadar çocuklar için de önemlidir.⁷⁸

BMÇHS'nin 12. maddesi kapsamında, her çocuk kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerinin dikkate alınmasını isteme hakkına sahiptir. Bu görüşler çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, dikkate alınır. BMÇHS'nin 3. maddesi kapsamında, yetkili makamlar tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, temel düşünce çocuğun çıkarları olmalıdır. Göç bağlamında bu ilkelerin önemi ÇHS Komitesi tarafından desteklenmiştir.⁷⁹

Çocuk dostu adalet üzerine Avrupa Konseyi Rehberi, çocuğun çıkarlarının belirlenmesi, vasilik, bir yasal temsilcinin atanması, bilgiye erişim ve çocuk dostu mülakat teknikleri gibi çocuğu etkileyen tüm hususların tespiti için usule ilişkin koruma tedbirleri sunmaktadır. Avrupa Komisyonu'na göre, uygun koruma tedbirleri, iltica

78. AB Temel Haklar Ajansı'nın gözden geçirilmiş Dublin Yasası teklifinin çocuklar üzerindeki etkisi hakkında mütalaasına bakınız (COM(2016)270 final; 2016/0133 COD).

79. ÇHS Komitesi, Genel mütalaa 22.

başvurusunun her aşamasındaki bütün çocuklara uygulanmalıdır. Bilgiye erişim, yasal temsil ve vasilik, sesini duyurma hakkı, etkin bir çözüme başvurma hakkı ve multidisipliner ve haklarla uyumlu yaş değerlendirme önemli koruma önlemleri olarak tanımlanmıştır. Ek olarak, çocuklar, kendilerine duyarlı, yaşlarına ve duruma uygun bir tutumla haklarından haberdar edilmelidirler ve korunmaları için mevcut yöntemler ve hizmetler hakkında bilgi sağlanmalıdır.⁸⁰

2.2. İltica ve göç başvurularının belirlenmesi

İltica süreci, bir kişinin taraf devlette kalma hakkının belirlendiği yöntemdir. Karar alma süreci, göçmen ve mülteci çocuklar söz konusu olduğunda çocuk dostu bir yaklaşım gerektiren bir çok unsuru barındırır.

İltica prosedürüne katılma hakkından yararlanabilmek için devletlerin, tüm çocuklara yaşlarını ve gelişim kapasitelerini dikkate alarak çocuğa duyarlı ve yaşa uygun bir tutumla prosedüre erişimlerini sağlamak zorundadır.⁸¹ AB İltica Prosedürleri Direktifi uyarınca, çocuklar ilgili üye devlette yasal olanaklara sahiplerse kendi adlarına bir sığınma başvurusu yapabilirler.⁸² Aksi takdirde, çocuk, anne babası, yetişkin aile üyeleri veya diğer sorumlu bir yetişkin veya bir temsilci aracılığıyla başvuru yapabilir.⁸³

Göçmenlik işlemleri uzman bir yetkili veya hâkim tarafından yürütülmelidir. Bir çocuğun aynı zamanda konsolosluk yetkilileriyle iletişime ve onların yardımına etkili bir şekilde erişmesi gerekir. Daha belirgin bir biçimde, yukarıda belirtildiği gibi, evraklarına bakılmaksızın, yöntemsel tedbirlere sahip olmalarının sağlanması için mülteci çocukların bölgeye erişmeleri gerekmektedir.⁸⁴ Önceki bölümde belirtildiği üzere, çocuk için zulüm teşkil eden şey yetişkin açısından farklılık gösterebilir ve hatta yetişkin için zulüm bile olmayabilir.⁸⁵

Çocuğun uluslararası koruma hakkının değerlendirilmesinde, ÇHS Komitesi şu kriterlerin dikkate alınmasını tavsiye etmiştir:

- ▶ güvenlik, emniyet ve sosyo-ekonomik şartlar da dâhil olmak üzere dönüşten sonra çocuğu bekleyen diğer koşullar;
- ▶ belirli bir çocuk için bakım düzenlemelerinin elverişliliği, çocuğun görüşleri, çocuğun ev sahibi ülkedeki uyum düzeyi ve anavatanından ayrı kaldığı süre;
- ▶ çocuğun vatandaşlığını, ismini ve aile ilişkileri de dâhil olmak üzere kimliğini koruma hakkı; ve
- ▶ bir çocuğun yetiştirilmesinde çocuğun etnik, dini, kültürel ve dilsel geçmişini devam ettirme arzusu.⁸⁶

80. Avrupa Komisyonu yazışması 2017, s. 9 ve 14.

81. ÇHS Komitesi, Genel mütalaa 22, madde 35.

82. AB İltica Prosedürleri Direktifi, madde 7(3); asgari yaş sınırlarına FRA genel bir bakış için bkz., <https://tinyurl.com/yy2h8bsm>.

83. AB İltica Prosedürleri Direktifi, madde 7(2)(3)(5).

84. ÇHS Komitesi, Genel mütalaa 23, madde 17.

85. BMMYK Direktifleri 2009, madde 2-4; 15-18; geri göndermeme ilkesi hakkında daha fazla bilgi için bölüm 1.1' bkz.

86. ÇHS Komitesi, Genel mütalaa 6, madde 84.

İltica etmek isteyen kızlar, erkeklerin karşılaştıklarından farklı olarak korunma endişeleri taşırlar. Özellikle, zorla evlendirme, kadın sünneti gibi toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten kaçıyor olabilirler ve cinsel taciz ve istismar riskiyle karşı karşıya olabilirler. Aynı zamanda, kültürel hassasiyetlere saygı göstermeyen bir mülteci tespit işlemi sırasında bununla ilgili bilgileri açıklayamayabilirler veya açıklamak istemeyebilirler.⁸⁷ Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Mücadelesi Sözleşmesi devletlere iltica sürecinde cinsiyete duyarlı prosedürler ve yönergeler başlatma zorunluluğu getirir.⁸⁸

Dâhili kaçış veya yer değiştirme alternatifi, göçmen statüsünün belirlenmesinde karar vericiler tarafından gittikçe artan bir şekilde kabul görmektedir. Net bir tanımı olmamakla birlikte, bu konseptle, haklı nedenlere dayalı zulüm korkusu riski olmayan ve vakanın kendine özgü koşulları göz önüne alındığında bireyin kendisine bir hayat kurup normal bir yaşam sürmesi beklenen belirli bir bölgeye yerleştirilmesinin veya dönmesinin kastedildiği anlaşılmaktadır.⁸⁹ Bir çocuk için dâhili kaçış alternatifinin düşünülmesi, böyle bir teklifin uygunluğunun (önerilen bölge yasal olarak, güvenliyse ve bölgeye pratik bir şekilde ulaşılabilirse) ve önerilen bölgenin makul olup olmadığının değerlendirilmesini gerektirir. Çocuğun üstün çıkarları her iki değerlendirmeyi de etkilemelidir. Buna ek olarak, bu amaçla alınan her karar, çocuğun yaşına ve başa çıkma kapasitesine, bakım düzenlemelerinin (aile üyeleri veya devlet bakımı ve yardımı ile) bulunmasına ve bu tür bakım düzenlemelerinin (tesislerdeki koşullar, sosyal algı) uzun vadeli yaşam umuduna bağlı olarak, yer değiştirme yerindeki koruma risklerini de hesaba katmalıdır. Bir yetişkin için sadece zahmetli olan şey, özellikle herhangi bir arkadaş ya da ilişkinin yokluğunda, bir çocuk için aşırı zorluk teşkil edebilir.⁹⁰ BMMYK'ya göre, dönüş durumunda çocuklar için geçerli olan koruma önlemleri, dâhili kaçış alternatifine benzetilerek uygulanır.⁹¹

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de benzer bir yaklaşım benimseyerek, bir dâhili kaçış alternatifi için ön koşul olarak bazı garantilerin geri göndermenin risk değerlendirilmesine ek olarak gerektiğini, ayrıca gönderilecek kişinin ilgili bölgeye seyahat edebilmesi, kabul görmesi ve oraya yerleşebilmesi ki başarısız olunması Sözleşme'nin 3 üncü maddesi uyarınca sorun oluşturabilir, bu tür garantilerin yokluğunda kişinin menşe ülkenin kötü muameleye maruz kalabileceği bir bölgesine varma olasılığı vardır.⁹²

87. BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW), Mülteci statüsü, sığınma, uyruk ve kadınların vatansızlığı açısından cinsiyete dair boyutlarına ilişkin 32 no'lu genel tavsiye kararı, 5 Kasım 2014, CEDAW/C/GC/32.

88. Avrupa Konseyi Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Mücadelesi Sözleşmesi (2011, CETS No. 210), ("İstanbul Sözleşmesi"), madde 18; Ayrıca bkz. Bölüm 3 ve Avrupa Konseyi (2019), Göçmen, mülteci ve sığınmacı kadın ve kız çocuklarının haklarının korunması, Bilgi notu, <https://tinyurl.com/y5uukssc>.

89. BMMYK, Uluslararası Koruma Rehberi No. 4: "dâhili Kaçış veya Tehcir Alternatifi" 1951 Konvansiyonu'nun 1A(2) maddesi ve/veya Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü Kapsamında, 23 Temmuz 2003, madde 6.

90. BMMYK Direktifleri 2009, madde 53-57.

91. Bkz. BMMYK Direktifleri 2009, madde 55 ÇHS Komitesi, Genel Yorum 6 referans ile Bölüm 4.5'teki iadeler hakkında daha fazla görüşe bakınız.

92. *J.K. ve diğerleri/İsvaç Davası* [GC], No. 59166/12, 23 Ağustos 2016, madde 82.

Hollanda'da refakatli çocukların iltica nedenlerinin belirlenmesi

Kurum: Hollanda Mülteciler Konseyi (Hollanda, STK)

Finansman: AB İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF) ve Hollanda Mülteciler Konseyi tarafından finanse edildi.

İçerik: Uygulama, 2015 ve 2016 yıllarında avukatlar, bilim adamları ve çocuk hakları uzmanlarının da aralarında bulunduğu çeşitli aktörlerin refakatli çocukların sığınma güdülerinin belirlenmesinin önemini vurguladıkları uzman toplantılarından ortaya çıkmaktadır. Ulusal uygulamasından bu yana, bir coğrafi bölgeye indirgenmiş bir test aşamasından sonra, uygulama şimdi Hollanda'da karşılama tesislerinden birinde kalan refakatli çocuklara hitap etmektedir.

Uygulamanın Özeti: İltica prosedüründe refakatli çocukların görünürlüğüne artırmak için, STK tarafından sağlanan hukuki yardım – iltica başvurusu öncesinde, sırasında ve sonrasında – refakatli çocukların iltica güdülerine özel önem veriyor. Sığınma güdülerinin belirlenmesi esas olarak, hem ebeveynlerle hem de çocuklarla geldikleri ülkeden kaçma nedenleri ve dönüşte çocukları bekleyen riskler hakkında gerçekleştirilen özel bir konuşmayla gerçekleştirilir. STK şu an için daha çok 15 yaş ve üzeri çocuklarla konuşuyor. 15 yaşından küçük çocuklar için ise, ilgi alanları ve iltica nedenleri hakkında ebeveynleri aracılığıyla bilgi toplamaktadır. Ancak gerekirse ebeveyn ve çocukla birlikte istişare halinde bilgi alınır. Çocuk da ebeveyninin yanında tartışmaya katılmaya davet edilebilir. Ayrıca, bir çocuk randevu isterse, bu sağlanır. Aile üyelerinin daha önceden Hollanda Göçmenlik Servisi'nden haberdar olmaları durumunda, STK personeli de çocuğun sığınma nedenlerini belirlemek için bu görüşmeleri kullanacaktır. Analiz, BMÇHS'de derlenmiş tüm hakları dikkate alan zulmün geniş ölçüde yorumlanmasına dayanıyor. Sonucuna bağlı olarak, STK çocuğun davasını daha fazla desteklemek için ülkeye özgü bilgiler ve diğer ilgili belgeleri toplayabilir. Son olarak, ailenin avukatıyla temasa geçerek bulgularını ona bildirirler ve çocuğun iltica prosedüründe taleplerini sunma olasılıklarını tartışır.

İltica güdülerinin belirlenmesinden sorumlu STK çalışanlarını gerekli bilgi ve becerilerle donatmak amacıyla, çocuk ve gençlerle iletişimle birlikte çocuğun sığınma başvurusuna ilişkin yasal çerçeve eğitimi sağlanmaktadır. Ayrıca, tanımlama süreci için yönergeler ve özel materyaller sağlayan bir çalışma belgesi geliştirilmiştir. Bu tür materyallere örnek olarak, diğerlerinin yanı sıra, kaçış nedenleri hakkında çocuk dostu soruların yer aldığı bir liste ve ebeveynlere sorulacak soruların yer aldığı bir liste verilebilir. Ayrıca STK sığınmacı ailelere çocuğun iltica nedenlerini sunmasının anlamlılığını ve ihtimallerini içeren bilgi materyalleri üzerinde de çalışmaktadır. Ayrıca, prosedürün her aşamasında, personel ebeveynlerin ve/veya çocuğun rızasını alır.

Çocuk dostu öğeler: Bu uygulama, bazen sadece ebeveynlerinin gölgesi gibi görünen refakatli çocuklara, görüşlerini ifade etme ve onları önemli ölçüde etkileyen bir prosedürde ilgi alanlarının dikkate alınması fırsatını vermeye çalışır. Gerçekten de, çocukların nedenlerinin titizlikle belirlenmesi, sığınma prosedüründe refakatli bir çocuk için daha güçlü ve daha etkili bir hukuki konuma ciddi katkıda bulunabilir. Ayrıca STK, personeli özel olarak eğiterek

ve çocuk dostu materyaller kullanarak çocuk dostu bir yaklaşımı güvence altına almayı amaçlamaktadır.

Çıkarılan dersler: STK, sığınma talebinde bulunan ailelerle çalışan kişilerin, projenin ilk uygulama safhası sonrasında refakatli çocukların çıkarlarına karşı daha az dikkatli olabileceklerini fark etti. Bu sorunu çözmek için, ekip yöneticileri arasında sürekli farkındalık yaratmak gereklidir ve bu da bilgi notlarının yaygınlaştırılması ve konunun sürekli eğitim ve çalışma belgelerine entegre edilmesiyle sağlanabilir. Benzer şekilde, STK'nın çocukların sığınma talepleri ile ilgili bulgularına uyulmasını sağlamak için avukatlar ve Göçmenlik Servisi arasında daha fazla dikkati teşvik amacıyla yaygın bilinçlendirme yapılması önemlidir. Ayrıca, özellikle çok küçük çocuklar açısından, ilgili personeli uygulamanın anlamlılığı konusunda ikna etmek zorlu bir görev olmuştur. Ayrıca, travmatik olaylarla ilgili konuşmaların çocuklara yarardan çok zarar verebileceği endişesi nedeniyle, çocuklarla doğrudan tartışma konusunda da bazı tereddütler vardır.

İletişim bilgileri: Daniëlle Castricum, Uzman İltica Yetkilisi, dcastricum@vluchtelingenwerk.nl ve Hannah Zwetsloot, Proje Görevlisi, hzwetsloot@vluchtelingenwerk.nl

Bağlantı: www.vluchtelingenwerk.nl/, www.vluchtelingenwerk.nl/forrefugees/belangrijke-informatie-je-eigen-taalmi?language=en (çeşitli dillerde bilgi)

2.3. Üstün çıkarın belirlenmesi ve değerlendirilmesi

Çocuğun üstün çıkarları, iltica değerlendirme sürecinde birinci derecede göz önünde bulundurulmalıdır ve çocuğun kabulü, bir ülkeye giriş veya ikamet başvurularının verilmesi ve reddedilmesi, aile birliği, çocuk velayeti ve entegrasyonu ile ilgili kararlar ve bir çocuğun menşe ülkesine olası dönüşü de dâhil olmak üzere, göçmenlik prosedürünün tüm aşamalarında dikkate alınmalıdır. Sistemik çıkar değerlendirmeleri ve belirleme prosedürleri, göçle ilgili ve göçmen çocukları etkileyen diğer kararların bir parçası olarak veya bu kararları yönlendirmede hayati önem taşımaktadır. Üstün çıkarların belirlenmesi, geçici veya kalıcı çözümler bağlamında, aile üyeleri ile ayrılma veya yeniden birleşme de dâhil olmak üzere çocuğun bakımı hakkında kararları yönlendirmelidir.⁹³

Çocuk dostu adalet direktifleri, çocuğun menfaatlerinin değerlendirilmesinde çocuğun görüşlerinin dikkate alınmasını, çocuğun diğer haklarının (haysiyet ve özgürlük gibi) da dikkate alınmasını ve psikolojik ve fiziksel refah ve hukuki refah da dâhil olmak üzere söz konusu olan tüm çıkarların dikkate alınması için kapsamlı bir yaklaşımın dikkate alınmasını gerektirir. Çocuk dostu adalet direktifleri, çocuğun menfaatlerinin değerlendirilmesinde çocuğun görüşlerinin dikkate alınmasını, çocuğun diğer haklarının (haysiyet ve özgürlük gibi) da dikkate alınmasını ve psikolojik ve fiziksel refah, hukuki refah, çocuğun sosyal ve ekonomik çıkarları da dâhil olmak üzere söz konusu olan tüm çıkarların dikkate alınması için kapsamlı bir yaklaşımın dikkate alınmasını

93. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 27-33. Geri dönüşle ilgili güvencelerle ilgili daha fazla bilgi için bakınız: 4.5.

gerektirir. Kurallar, aynı prosedür veya vakada yer alan tüm çocukların çıkarlarının ayrı ayrı değerlendirilmesini ve çocukların olası çelişen çıkarlarının uzlaştırması amacıyla dengelenmesini sağlar. Devletler, gerektiğinde, çocukların çıkarlarını içeren prosedürlerde çocukların çıkarlarını değerlendirmek amacıyla birden çok disiplini kapsayan yaklaşımlar oluşturmak için ortak çaba göstermelidir.⁹⁴ Çocuğun aile temelli bakım hakkı, zarardan korunma, eğitim ve sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere çocuğun menfaatlerini belirlemede BMÇHS temel haklarına saygı duyulmalıdır.

AB yasalarına göre, AB İltica Prosedürleri Direktifini uygularken çocuğun çıkarlarının üye devletlerce öncelikli olarak göz önünde bulundurulması gerekir.⁹⁵ Çocuğun menfaatleri, AB’de ikamet etme konusundaki daha geniş kapsamlı kararlarda da önemli bulunmuştur.⁹⁶

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, devletlerin iltica başvurusunda bulunan tarafların hakları ve göç kontrolü birimlerinin çıkarları da dâhil olmak üzere sığınma sürecinde yer alan çeşitli çıkarlar ve haklar arasında orantılı bir denge içinde kurması gerektiğini kabul etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihat hukukunda, çocuğun çıkarlarının göz önünde bulundurulmasının önemini vurgulamış ve çocuğun yüksek çıkarlarına yeterli önemin verilmediği durumlarda Sözleşmenin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Örneğin, *El Ghatet/İsviçre* davasında, Mahkeme, yerel mahkemenin aile birleşimi açısından çocuğun üstün çıkarlarını gerekçesinin merkezine koymaması nedeniyle bir ihlal bulmuştur.⁹⁷ *Popov/Fransa* davasında Mahkeme, çocuğun menfaatlerinin sadece ailelerin bir arada tutulmasını gerektirmediğini, aynı zamanda yetkililerin aile hayatına saygı hakkını etkin bir şekilde korumak için küçük çocuklu ailelerin gözaltına alınmasını sınırlamak için ellerinden gelen her şeyi yapmalarını gerektirdiğini ortaya koydu.⁹⁸ Son olarak, *Jeunesse/Hollanda* davasında, Mahkeme, yerli yetkili makamların “prensipte, karardan doğrudan etkilenen çocukların çıkarlarına etkili koruma ve yeterli ağırlık sağlamak amacıyla, yabancı ulustan bir ebeveynin herhangi bir şekilde ülkeden çıkarılmasının uygulanabilirliği, geçerliliği, ve orantılılığı ile ilgili kanıtlara değinme ve değerlendirme” gereğini açıklayarak, çocuğun üstün çıkarlarına yeterince ağırlık verilmediğine hükmetmiştir.⁹⁹

Çocuğun üstün çıkarları (BIC) yönetim ekibi

Kurum: İçişleri Bakanlığı Göç Ofisi (Slovak Cumhuriyeti, kamu kuruluşu) **Finansman:** Çocuk Evi bütçesinden

İçerik: Bu uygulama Medzilaborce’de, Presov bölgesi, tanımlamaları yapılan RADÇ’lerin konakladığı Çocuk Evi’nde uygulanır. Çocuklar, ikisi erkekler, biri kızlar olmak üzere 3 ayrı daireye 3 ayrı grup olarak yerleştirilirler. Evin toplam

94. Çocuk dostu adalet direktifleri, Bölüm III. B, madde 4.

95. Örneğin AB Temel Haklar Şartı, madde 24(2); ayrıca bakınız: AB İltica Prosedürleri Direktifi, madde 25 ve 33.

96. CJEU, 10 Mayıs 2017, C-133/15 (Chavez-Vilchez), madde 77 ve 78.

97. *El Ghatet/İsviçre Davası*, No. 56971/10, 8 Kasım 2016, madde 53.

98. *Popov/Fransa davası*, no. 39472/07 ve 39474/07, 19 Ocak 2012, madde 147.

99. *Jeunesse/the Netherlands* [GC], No. 12738/10, 3 Ekim 2014, madde 109.

kapasitesi 24'tür ve hoş, aile benzeri bir ortama sahiptir. Karşılama koşulları, çocukların iltica başvuruları, sağlık bakımı, eğitim ve onların üstün çıkarlarının belirlenmesi karmaşık iltica sisteminin parçalarıdır. Çocuk koruma, çocuk hakları ve temel haklara erişim önemli boyutlardır ve kapsamlı olarak ele alınmıştır. Çocuk Evi'ne RADÇ'lerin yerleştirilmesinin ardından ilk 48 saatte bir BIC yönetim ekibi sürece dâhil olur.

Uygulamanın Özeti: BIC yönetim ekibi, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, vasi, yönetici, hemşire, özel ihtiyaç öğretmeni, tercüman ve bakım departmanının başkanından oluşur. İlk BIC yönetim toplantısının amacı, refakatsiz çocuklarla tanışmak, mevcut sağlık ve psikolojik durumlarını analiz etmek ve çocukların mevcut yaşam durumları hakkında görüşlerini saptamaktır. BIC ekibi çocuğun durumları hakkındaki görüşünü öğrenmeye ve olası tehditleri (kaçakçılık, istismar, çatışmalar, vb.) belirlemeye ve önlemeye ve Slovakya'da daha fazla kalma olasılıklarına aşına olmaya çalışır. Toplantı sırasında BIC ekibi, çocukların çıkarları doğrultusunda uzun vadeli bir çözüm elde etmek için her RADÇ için bir çalışma planı belirler. Bu belirleme işleminden sonra (çocukla ilk buluşma) BIC ekibinin bazı üyeleri (sosyal hizmet görevlisi, Çocuk Evi müdürü, hemşire ve özel ihtiyaç öğretmeni) her gün çocukla temas halindeyken, ekibin geri kalanı onlarla düzenli olarak buluşur. Çocuk tesisinde, RADÇ'ye Slovak dilini öğrenmesine yardımcı olan bir eğitim merkezi bulunmaktadır ve sosyal hizmet görevlileri onlarla birlikte birçok etkinlik geliştirmeye çalışırlar. Mümkün olduğunda, RADÇ Slovak çocuklarla birlikte okula gider.

Çocuk dostu öğeler: Tüm BIC ekip üyeleri, çocuğun çıkarlarına uygun olan uzun vadeli hedefin yerine getirildiğinden emin olmak için birkaç kez toplanır.

Çıkarılan dersler: Aşama aşama, birçok RADÇ AB'de biyolojik aileleri ile yeniden bir araya gelmiştir, bazıları ülkelerine iade edilmiş ve Çocuk Evi'nde ortalama kalma süresi artmıştır. Slovak Cumhuriyeti bir geçiş ülkesi olduğu için, asıl zorluk hala kaçma oranını azaltmaktır. Diğer zorluklar, çalışma yöntem ve koşullarında sürekli iyileşmenin yanı sıra çalışanlar için özel eğitimidir.

İletişim bilgileri: Monika Pavlovová, Devlet Danışmanı, Slovakya İçişleri Bakanlığı Göç Ofisi, monika.pavlovova@minv.sk

Finlandiya'da oturma izni başvurusu sırasında çocuğun ilgi alanları hakkında sosyal hizmet uzmanının beyanı

Kurum: Finlandiya Göç Servisi (Finlandiya, kamu kuruluşu)

Finansman: Finlandiya Devleti

İçerik: Uygulama 1 Mayıs 2004'te Finlandiya'da oturma izni prosedürü sırasında tüm göçmen ve mülteci çocuklar için uygulanmıştır.

Uygulamanın Özeti: Yetkililer bir çocukla ilgili başvuruyu işleme aldığı anda, bir sosyal hizmet görevlisinin çocuğun ilgi alanları hakkında bir beyanda bulunması gerekebilir. Aile içi şiddet, devam eden bir velayet anlaşmazlığı veya başvuru

sahibinin bakım altında olduğunun göstergeleri varsa, bir sosyal hizmet görevlisinin beyanı her zaman gereklidir. Her halükarda, sosyal hizmet görevlisi çocuğun çıkarlarının ne olduğunu kendi bakış açısından, genel olarak ailenin durumunu nasıl gördüğünü ve kararı etkileyebilecek diğer faktörleri açıklamalıdır.

Yasa, böyle bir beyanın hazırlanmasında hangi kriterlerin temel teşkil etmesi gerektiğini belirtmez; kriterler idari uygulamalarla geliştirilmiştir.

Çocuk dostu ögeler: Sosyal hizmet görevlisinin beyanı, ailedeki gerçek durumun ve çocuğun çıkarlarının ne olduğunun daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bu şekilde, çocuğun menfaatleri ve hakları ebeveynlerin durumuna bakılmaksızın korunabilir.

Çıkarılan dersler: Beyanların kalitesi, sosyal hizmet görevlisinin aileyi ne kadar iyi tanıdığına bağlı olarak bir sosyal hizmet görevlisinden diğerine değişmektedir.

İletişim bilgileri: Finlandiya Göç Servisi, migri@migri.fi; www.migri.fi/en

Kaynak: Finlandiya Yabancılar Yasası (301/2014) bölüm 63.

2.4. Yasal temsil ve vesayet

Uluslararası standartlar, göçmen ve mülteci çocuklara yönelik vesayet ve yasal temsil olarak iki farklı prosedür güvencesinin önemini kabul eder. Bir vasi atanması, refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuk için oldukça önemli bir korumadır ve bu vasi çocuğun sınırlı yasal kapasitesini¹⁰⁰ tamamlamada, çocuğun insan kaçakçılığı ve istismarda kaybolmasını engellemek de dâhil olmak üzere haklarının savunulmasında ve korunmasında önemli bir rol oynar. Vasilerden ayrı olarak ve daha genel itibarıyla, bir çocuğun yasal temsile sahip olmasını sağlamak, iltica ve göç süreçlerindeki tüm çocukların hak ve menfaatlerinin korunması için hayati önem taşımaktadır. AB İltica Usülleri Direktifi uyarınca, çocuklar vesayet ve yasal temsilileri ile ilgili düzenlemeler hakkında her zaman bilgilendirilmeli ve görüşleri dikkate alınmalıdır.¹⁰¹

Vesayet

Vasi, çocuğun sınırlı yasal kapasitesini tamamlayan, çocuğun menfaatlerini koruyan bağımsız bir kişi olarak anlaşılmalıdır.¹⁰² ÇHS Komitesi belirtmiştir ki:

*bir vasinin rolü ve yetkisi çocuğun üstün yararını, refakatsiz bir çocuğun refahı ve gelişiminin temin edilmesini, ve sığınma sürecinin her aşamasında haklarının uygulanmasını içerir. Vasiler, belirli bir çocuğun veya çocuk grubunun onlara özel bir durumda karar vermek için gerekli tüm unsurları hesaplayarak ve dengeleyerek onların çıkarlarını değerlendirmelidir.*¹⁰³

100. Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Ad hoc Komitesi tarafından, göç bağlamında refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için etkili vesayet kurallarının devam eden taslak süreci, <https://tinyurl.com/y3v5drsa>.

101. AB İltica Usülleri Direktifi , madde 25(3)(b).

102. Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Ad hoc Komitesi tarafından, göç bağlamında refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için etkili vesayet kurallarının devam eden taslak süreci, bölüm 2

103. ÇHS Komitesi, 14 numaralı genel mütalaa (2013) çocuğun menfaatlerinin birincil husus olarak değerlendirilmesi (Madde 3, fıkra 1), CRC/C/GC/14, 29 Mayıs 2013, madde 47; ayrıca bkz.

Bir vasi, yasal konularda çocuk adına konuşmak ve aynı zamanda çocuğun sığınma talebinde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın çıkarlarını korumak için iyi bir konuma yerleştirilmelidir. Onlar sığınma prosedürünün her aşamasında refakatsiz çocuklar için erişilebilir olmalıdır.¹⁰⁴ Etkili bir vesayet sistemi, haklarını korumak, tanıtmak ve üstün yararlarını gözetmek için refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların göçteki özel ihtiyaçlarını ve koşullarını dikkate alır. Bir vasinin gecikmeksizin çocuğa atanmasını ve çocuğun hak ve menfaatlerini korumak için gerekli kaynak ve yetkileri sağlayan adımlar olarak uygun bir yasama ve düzenleyici çerçeveye içerir.¹⁰⁵

Bir vasi, çocuğun çıkarlarını gözetmenin yanı sıra, insan hakları ihlallerinden korunmasında da rol oynayabilir. Özellikle, vasisi olmadan, çocuğun aile birleşimini istemek veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3, 5 ve 8. maddelerini ihlal eden bir gözaltı tedbirine karşı temyize başvurmak gibi usüle ait haklarının uygulanmasından mahrum bırakılabilir.¹⁰⁶ Benzer şekilde, bir vasi atanmazsa veya çok geç atanırsa, bir çocuk, Avrupa Sosyal Şartı'nın 17. maddesi kapsamındaki yasal, ekonomik ve sosyal koruma hakkına aykırı olarak ciddi koruma haklarına savunmasız kalabilir.¹⁰⁷

Refakatsiz Yabancı Çocuklar İçin Vesayet: İtalya'da Yeni Gönüllü Vesayet Sisteminin İzlenmesi

Kurum: Çocuklar ve Ergenler İçin Bağımsız Yetkili Mercı (İtalya, yetkili kuruluş)

Finansman: Gönüllü vasilerin seçimi ve eğitimi, Çocuklar ve Ergenler için Yetkili Mercı'nın yetkisi dâhilinde olduğu ölçüde, Avrupa İltica Destek Bürosu tarafından finanse edilir.

İçerik: İtalya'da göçmenlerin ve mültecilerin gelişi sayısında eşi görülmemiş bir artışa damga vurduğu bir bağlamda, 7 Nisan 2017 tarihinde 47/2017 sayılı "Refakatçisi olmayan yabancı çocuklar için koruyucu önlemlere ilişkin hükümler" kanunu kabul edilmiş ve kanun 6 Mayıs 2017'de yürürlüğe girmiştir. Yasa İtalya'da refakatsiz yabancı çocukların korunmasına ilişkin tüm hususları düzenler. Yasa, zorunlu geri dönüşün yasaklanması gibi mevcut ilkeleri kurula bağlar ve gençlik mahkemelerinde yabancı refakatsiz çocuklar için gönüllü vasi listelerinin oluşturulması gibi yeni kuralları açık ve kesin biçimde belirtir. 22 Aralık 2017 tarihinde, 220 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yasada düzenlemeler yapılmıştır.

Uygulamanın özeti: 47/2017 sayılı Kanun'un 11. maddesi, gönüllü koruyucuyu yabancı refakatsiz çocukların İtalyan koruma ve kabul sisteminin merkezine yerleştirmektedir. İtalya'ya yalnız gelen çocukların entegrasyonunu artırmayı amaçlayan "bir amaç kadar da bir araç" olarak kabul edilir. Refakatsiz yabancı

104. Bkz. FRA (2015), Avrupa Birliği'nde ebeveyn bakımından yoksun bırakılan çocuklar için vesayet sistemleri.

105. Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Ad hoc Komitesi tarafından, göç bağlamında refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için etkili vesayet kurallarının devam eden taslak süreci, bölüm 3

106. *Rahimi/Yunanistan Davası*, No. 8687/08, 5 Nisan 2011, madde 88-94 ve 120.

107. ECSR, *EUROCEF/Fransa Davası* (2018), madde 88.

çocuklar için aşağıdan yukarıya doğru entegrasyonu teşvik eder. Yasaya göre, güvenlik yetkilileri, gönüllü bir vasi tayinine devam etmek için yabancı bir refakatsiz çocuğun varlığını yetkili gençlik mahkemesine derhal bildirmelidir. Bölgeye (veya özerk eyalete) bağlı olarak, adaylar çocuklar için ilgili ombudsmanlar tarafından seçilir ve eğitilir. Kamu denetçisinin yani ombudsmanın bulunmadığı bölgelerde, Çocuk ve Ergenler için Bağımsız İtalyan Yetkili Mercî ("Yetkili Kurum"), bu görevi Çocuk Hakları Ulusal Konferansı - bölge ve otonom illerin tüm çocuk ombudsmanlarını toplayan ve Mercî tarafından yönetilen bir organ - çerçevesinde geliştirilen rehberliğe dayanarak gerçekleştirmektedir. 47/2017 sayılı Kanununun 11. maddesine göre, göç alan çocuklarda uzman sivil toplum kuruluşları ile yerel kurumlar, meslek birlikleri ve üniversiteler, kamu denetçilerini ve bu görevlerde Mercî'yi desteklemektedir. Kurum, gönüllü vasilik sisteminin uygulanmasını ulusal düzeyde izlemekten sorumludur. Kurum, sistemi ulusal düzeyde izlemek ve desteklemek amacıyla, AB İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF) tarafından finanse edilen bir proje hazırladı.

Çocuk Dostu Ögeler: Yeni yasa, gönüllü vasinin, yaş değerlendirme prosedürleri de dâhil olmak üzere çocuğun ülkeye gelişi açısından sahip olduğu kilit rolü kabul etmiştir. Yasa, refakatsiz yabancı çocukların korunmasını güvenceye almak için gönüllü çabalardan yararlanırken, İtalya gönüllü vasinin faaliyetini kurumsallaştırmaktadır. Yetkili gençlik mahkemesi tarafından atanan gönüllü vasi, çocukların temel haklarının etkili bir şekilde korunması için bir güvencedir.

Çıkarılan dersler: Gönüllüleri içeren tüm sistemler gibi, gönüllülerin kişisel becerilerinin ve motivasyonlarının incelenmesi ve performanslarının izlenmesi çok önemlidir. Etkili bir ağ oluşturmak için ilgili tüm paydaşlar arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi de oldukça önemlidir.

İletişim Bilgileri: Autorità garante per l'infanzia e l'adolescenza, segreteria@garanteinfanzia.org Telefon: +39 06 6779 6551; Fax: +39 06 6779 3412

Bağlantı: www.garanteinfanzia.org ; Bölümün ve gönüllü vasilerin eğitimiyle ilgili rapor (2018): <https://tinyurl.com/y5vgmztw>; Parlamentoya bilgi verilmesi (2019): <https://tinyurl.com/y538a68h> (her ikisi de İtalyanca).

Kaynak: 47 Nisan 2017 tarihli "İtalya'da refakatsiz yabancı çocuklar için koruyucu önlemlere ilişkin hükümler" Kanunu, 7 Nisan 2017 tarihinde ve 22 Aralık 2017 tarihinde 220 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kabul edilmiştir.

Sırbistan'daki (Belgrad) Refakatsiz Sığınmacı, Mülteci ve Göçmen Çocukların Kültürel Arabuluculuğu ve Vesayetlerinin Güçlendirilmesi

Kurum: Sırbistan'daki BMMYK temsilciliği

Finansman: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)

İçerik: 2015'te Balkan güzergahı ülkelerden biri olan Sırbistan Cumhuriyeti, AB ülkelerinden birine doğru yola çıkmış yahut bu ülkelerden birinde kalmış mülteci ve göçmenlerin akışında önemli bir artışla karşılaşmıştır. Belgrad Şehri Sosyal

Refah Merkezi, yerel düşünce kuruluşu IDEAS ve BMMYK (UNHCR)'nin yakın işbirliği ile, Ekim 2017'de bir pilot proje başlatıldı.

Uygulamanın özeti: Proje, refakatsiz çocuklar için etkili ve esnek bir vesayet modeli geliştirmeyi ve çocuklar için kültürel arabuluculuk hizmetlerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Model, özenle seçilmiş, eğitilmiş, denetlenen ve çalışmaları için adil bir şekilde ödemeleri yapılan bir koruyucu havuzunun oluşturulmasını içerir. Vasiler resmî olarak sosyal yardım merkezleri tarafından atanır ve denetlenir. Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde, velilere, diğerlerinin yanı sıra tükenmişliğin önlenmesi de dâhil olmak üzere uzman gözetimi ve mentörlük hizmeti verilmektedir. Vasiler, güven ilişkisi geliştirerek, haklarını savunarak ve çıkarlarını koruyarak günlük olarak RADÇ ile doğrudan temas halindedir; ve ilgili tüm kurum ve hizmet sağlayıcılar tarafından ilgili kurumlar ve hizmet sağlayıcıları tarafından çocukların yüksek çıkarlarına saygı gösterilmesini. Vasiler, çocuk ile sosyal refah ve diğer sistemler arasında doğrudan bir bağlantıyı temsil eder. Pilot proje kapsamında, Vasiler için bir El Kitabı geliştirilmiştir ("Refakatsiz mülteci ve göçmen çocuklarla çalışan vasiler için El Kitabı"). Vasiler, hizmet sunumunu koordine eder ve çocuklara çocuk dostu ve kültürel olarak hassas bir şekilde atandıkları çocuklara katılım ve bilgi sağlanması da dâhil olmak üzere haklara erişim sağlar. Çocuklara duyarlı kültürel arabuluculuk, projenin, çocuklara odaklanan kültürel arabuluculuk kalitesini iyileştirmeye yönelik bir model geliştirmeyi amaçlayan ikinci hedefini temsil etmektedir. Eğitim, kültürel arabulucuların seçimi, bir el kitabının geliştirilmesi ve sosyal yardım hizmet birimlerinin ve okulların arabulucularla desteklenmesini içerir. Burada amaç söz konusu birimleri ve okulları hizmetlerini iltica talebinde bulunan, mülteci ve göçmen çocukların ihtiyaçlarına göre ayarlamalarına ve duyarlıklarının artırılmasına yardımcı olmaktır.

Çocuk Dostu Öğeler: Uygulamanın çocuk dostu çıkarları çoktur ancak kültürlerarası yaklaşım özellikle önemlidir. Nitekim, BMMYK ve yerel yetkililerle ortak olarak, düşünce kuruluşu IDEAS eğitime özel bir önem veren vasilerin kültürel yeterliliklerinin geliştirilmesi üzerinde çalışmıştır. ("Kültürel arabuluculuk ve kültürel yetkinlik – Sosyal koruma ve eğitimde kültürel arabuluculuğun geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması").

Çıkarılan dersler: Farklı yetkili kurumlar ve aktörler arasında koordinasyon esastır ve bu nedenle resmîleştirilmeli ve rol ve sorumlulukların açık tanımlarını içermelidir. Bu tür prosedürlerin eksikliği, korumanın etkinliğini etkileyebilir ve daha sonra belirli bir çocuğun korunmasını sağlamak ve hak ve hizmetlere erişimini kolaylaştırmak adına saha düzeyinde çeşitli boşlukları dolduran vasiler için ek yükler yaratabilir. Ek olarak, tükenmişliği önlemek için velinin bir psikolog tarafından denetlenmesinin çok önemli proje faaliyetlerinden biri olduğu kanıtlanmıştır.

İletişim Bilgileri: Marko Milanovic, Yönetici Müdür, IDEAS, marko.milanovic@ideje.rs

Bağlantı: www.unhcr.rs; Vasiler için El Kitabı: <https://tinyurl.com/yysg53nd>; Sırbistan'da vasiler için standartlar ve yasal prosedürler: <https://tinyurl.com/yy51-cnp2>; Kültürel arabuluculuk ve kültürel yeterlilik: <https://tinyurl.com/y6o8noco>

Belçika'daki Koçluk Projesi Kapsamında Vasilerin, Sosyal Uzmanlar, Üst Düzey Deneyimli Çalışan Vasiler ve Sosyal Uzmanlar Tarafından Desteklenmesi

Kurum: Vesayet Hizmeti, Adalet Bakanlığı (Belçika, yetkili kuruluş)

Finansman: Belçika Devleti

İçerik: Belçika'da refakatsiz çocuklar için farklı koruyucu türleri vardır: gönüllü veya serbest meslek sahibi olabilen özel kişiler ve RADÇ'nin vasiliğini organize etmek için sübvansiyon alan bir STK tarafından istihdam edilen işçi vasileri. Genelde vasilerin atanması, çocuk 'Refakatsiz Çocuklar için Gözlem ve Oryantasyon Merkezi'nden (OOC) ikinci kabul tesisine taşındığında (genel olarak yaklaşık bir ay sonra) gerçekleşir. Vasi, konaklama merkezinin yakınındaki bölgeden tayin edilir. Yine de, çocuğun özellikle savunmasız olduğu düşünüldüğü durumlarda vasi, derhal tayin edilir. Belirli güvenlik açıkları veya olası insan ticareti mağdurları olan çocuklar, bu gibi durumlarda çocuklarla başa çıkmak ve onlar için kalıcı bir çözüm belirlemek için özel eğitilmiş bir vasi tarafından temsil edilmektedir.

Uygulamanın Özeti: Vesayet mekanizmalarını güçlendirmek için, Belçika Vesayet Hizmeti, Haziran 2017'den beri Fransızca konuşan vasiler (Caritas International tarafından) ve Eylül 2018'den beri Hollandaca konuşan vasiler (The Flemish Red Cross tarafından) için bir koçluk projesi uygulamaktadır.

Koçluk projesi şu alt başlıklardan oluşur:

1. Vasiler için bir yardım masası: Vasiler yardım masasını RADÇ ile ilgili pratik uygulamaya yönelik veya hukuksal sorularla arayabilir veya e-posta gönderebilir;
2. Bireysel koçluk: Vasiler, bireysel vakalarla ilgili tavsiyeler için çalışan vasileriyle görüşebilir;
3. Yeni vasiler için koçluk kursu: Yeni vasiler, deneyim ve en iyi uygulamaları paylaşmak için yılda dört kez küçük gruplarda toplanacaklardır;
4. Eğitim: Koçluk projesi güncel konular hakkında eğitim sunar (Vasilik Hizmetinin sunduğu vasilere yönelik diğer eğitime ek olarak)

Ayrıca, her vasi, Vasilik Hizmetinin sosyal uzmanları arasında bir irtibat kişisi olarak görevlendirilir. İrtibat kurulacak kişi, vasilik ve RADÇ ile ilgili herhangi bir soru için vasiye yardımcı olabilir ve vasi ile münferit vakaları görüşebilir görüşebilir. İrtibat kişisi, vasinin Vasilik Yasası kapsamındaki yasal görevlerinin daha fazla takip edilmesini sağlar ve vasilerle ilgili olabilecek her türlü soru, açıklama veya şikâyeti çocuklarla tartışabilir.

Çocuk Dostu Öğeler: Uygulama doğrudan vasilere yönelik olmakla birlikte, vasilerin çocuğun çıkarlarını ve haklarını savunabilmesi için daha iyi desteklenmesini sağlayarak çocuklara fayda sağlar. Koçluk projesi, gönüllü vasilere görevlerini yeterli bir şekilde yerine getirmeleri hususunda destek sağlar. Ayrıca çocukların vasilerle ilgili kaygılarını veya sorularını tartışmalarını sağlar.

Çıkarılan Dersler: Vesayet Bürosunun ve vasinin rolü, çocuklar için her zaman açık veya anlaşılabilir değildir. Bu konuyu ele almak gerekirse, Vesayet Bürosu,

Büronun broşürlerini güncelleyerek (hali hazırda 15 farklı dilde mevcuttur) ve bu broşürleri çocuk dostu hale getirerek (örneğin piktogramları kullanarak) vesayet sistemini AMIF Avrupa fonlarıyla güçlendirmeye çalışmıştır. Vasilik Bürosu'nun sosyal uzmanları da çocuklarla çocuk dostu bir şekilde konuşmak (örneğin, bir masa oyunu oynayarak), vasi görevleri ve Vasilik Bürosunun rolü hakkında bilgi vermek için düzenli olarak kabul merkezlerine gideceklerdir. Vesayet Bürosu ayrıca bir vasinin nasıl takip edileceği ve şikâyetin nasıl ele alınacağı konusunda bir metodoloji üzerinde çalışmaktadır. Hâlihazırda dahili yönergeler mevcuttur ancak yönergeler güncellenecek ve daha ayrıntılı olacaktır.

İletişim Bilgileri: Philippe Pede, Ataşe, Federal Kamu Hizmeti Adaleti, Vasilik Hizmeti, Belçika Adalet Bakanlığı, philippe.pede@just.fgov.be; +32 2454 74 31

Bağlantı: http://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/niet-begeleide-minderjarige-vreemdelingen/

Yasal temsil

ÇHS Komitesine göre, ebeveyn bakımı altındakiler de dâhil olmak üzere tüm çocukların, sürecin tüm aşamalarında temsilini sağlamak için ve serbestçe iletişim kurabilecekleri bir yasal temsilci atanmalıdır.¹⁰⁸ Çocuk dostu adalete ilişkin kılavuz doğrultusunda, göçmenlik işlemlerinde çocuklara sağlanan yasal temsil erişilebilir, yaşa uygun, birden çok disiplini içeren, etkili ve çocuğun hukuki ve diğer ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olmalıdır.¹⁰⁹

AB İltica Usülleri Direktifi, sığınma başvurusunda bulunanlara asgari olarak ücretsiz hukuki yardım ve temyiz prosedürlerinde temsil sağlanması gerektiğini öngörmektedir. Bununla birlikte, devletler, iltica başvurusunda bulunanlara ilk aşamada prosedürlerde ücretsiz hukuki yardım da sağlayabilir. Refakatsiz çocuklara ve temsilcilerine ücretsiz olarak hukuki ve usulle ilgili bilgiler sağlanacaktır.¹¹⁰

Göçmen Çocuklar ve Gençler İçin Çocuk Dostu Hukuki Hizmetler ve Savunuculuk

Kurum: İrlanda Göçmen Konseyi (ICI) Bağımsız Hukuk Merkezi (İrlanda, STK)

Finansman: Kamu yararına Hukuk İttifakı (PILA), İrlanda Topluluk Vakfı ve Çocuklar ve Gençler için Hukuk Merkezi'nden alınan küçük hibeler ve hayırsever bağışlardan% 100 fon sağlanmıştır.

İçerik: Sivil hukuki yardım eksikliği nedeniyle ICI, 2015 yılından bu yana İrlanda'da yaşayan göçmenlere ve ailelerine, özellikle refakatsiz mülteci çocuklar ve bakım

108. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 17(f).

109. Çocuk dostu adalet ilkeleri, Temel ilkeler Bölüm III ve Bölüm IV, madde 1 ve 17.

110. AB İltica Usulleri Direktifi, madde 19-21 ve 25.

altında / bakım sonrası göçmen gençler gibi çok savunmasız oldukları kabul edilenlere ücretsiz yasal temsil sağlamaya karar vermiştir. Bu hizmetler Dublin'de verilmektedir ve herkes tarafından alınabilir.

Uygulamanın özeti: İrlanda Göçmen Konseyi, sosyal hizmet uzmanlarından veya onlarla birlikte çalışan ve gençlik savunucuları, koruyucu ebeveynler vb. diğer profesyonellerden sevk alan çocuklara ücretsiz hukuk hizmeti sunmaktadır. Çocuklar ve gençler de kendilerini doğrudan hizmetlere yönlendirebilirler. Hizmetlerin amacı, hukuki tavsiyeye zamanında erişimin sağlanması ve refah ve gelişimlerini desteklemek için gerekli tüm sosyal korumalara erişebilmeleri için ikamet izni almak üzere kendi adlarına uygun başvurular yapılmasını sağlamaktır. ICI, ayrıca kalıcı çözümler ve uzun vadeli entegrasyon sağlayarak ilgili durumlarda aile birleşimi ve İrlanda vatandaşlığı başvuruları için hukuki yardım sağlamaktadır. Hizmet ayrıca gerektiğinde etkili çözümlere erişim sağlar. Son üç yıl içinde doğrudan gelen yaklaşık 100 başvurucu olmuştur. Hukuki hizmetlerin sağlanmasının yanı sıra ICI, İrlanda'da çocuk göçü deneyimleri ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Bu, çocuk göçmenlik durumunun ele alınması ve belirli tavsiyelerin uygulanmasını destekleme konusunda politika yapıcılar ve profesyoneller arasında farkındalığı artırmayı amaçlayan Çocuk göçü konuları (2016) raporunun yayınlanmasıyla sonuçlanmıştır.

Çocuk Dostu Ögeler: Çocukların katılımı ve çocukların sesi ICI hizmetlerinin merkezinde yer almaktadır. Gençler, gerektiğinde çevirmenleri kullanarak doğrudan hukuki istişarelere katılarak ve davaları hakkında talimatlar vererek doğrudan dâhil olurlar. Hizmetin verilmesini desteklemek için ICI avukatları, çocuk hukukunda ve çocuk dostu hizmetlerin verilmesinde eğitim alır. Ayrıca, gençlerle doğrudan görüştüğten sonra, örgüt göçmenlik kaydı ve vatandaşlık başvurusu hakkında kullanıcı dostu bilgi rehberleri hazırlamıştır.

Çıkarılan Dersler: Hizmeti sağlamak için temel bir finansman mevcut değildir ve çalışma öncelikle küçük hibeler ve hayırsever bağışlar yoluyla desteklenmiştir. Bu durum, ICI'nin daha fazla kişiye hizmet sağlamaya yönelik için hizmetleri geliştirme ve sunma kapasitesini kısıtlar.

İletişim Bilgileri: Catherine Cosgrave, Yönetici Avukat, İrlanda Göçmen Konseyi, catherine@immigrantcouncil.ie; +353 1 6740202; www.immigrantcouncil.ie

Danimarka'daki Ailelerin Çocuklarına ve RADÇ'ye Hukuki Yardım Kurum: Danimarka Mülteci Konseyi (Danimarka, STK)

Finansman: Ağırlıklı olarak Danimarka Devleti tarafından sağlanır.

İçerik: Danimarka Göçmenlik Hizmetinden sağlanan fonla, Danimarka Mülteci Konseyi (DRC), Danimarka ulusal sığınma prosedürleri hakkında sığınmacılara ve menşe ülkelerine dönme konusunda reddedilen sığınmacılara hukuki yardım sağlamaktadır. Yardım, çocuk hakları ve çocuğa özgü koruma ile ilgili olarak RADÇ ve ailelerdeki çocuklara danışmanlık da içerir. Bu hizmet daha önce çocuklar için mevcut olmasına rağmen, 2014 yılından bu yana DRC, RADÇ'nin özel konut tesislerinde süregelen bir mevcudiyete sahiptir. DRC ayrıca bu yardımı doğrudan

ülke genelindeki Danimarka iltica merkezlerinde ve Kopenhag'daki ofislerinde telefon, video konferans ve e-posta yoluyla sağlamaktadır.

Uygulamanın özeti: DRC'nin İltica Dairesinde çocuk danışmanlığı ve çocuğa duyarlı belirli konuların ele alınması için yöntemler geliştirmek amacıyla bir çocuk birimi kurulmuştur. Ekip üyeleri çocuk danışmanlığı konusundaki yetkinlikleri esas alınarak seçilir ve farklı eğitim geçmişlerine sahiptir. Bu çeşitli disiplinleri içeren yaklaşım, çocuklarla çalışmaya bütünsel bir yaklaşım sağlamak için kullanılır. Sığınma prosedürü hakkında karmaşık bilgileri sağlamak için DRC, personelin çocuk dostu bir şekilde iletişim kurmasına yardımcı olacak yönergeler ve materyaller hazırlamıştır. Ayrıca, DRC çocuk danışmanlığı konusunda bir politika belgesine ve farklı danışmanlık biçimleriyle ilgili özel yazılı kılavuzlara sahiptir. Kılavuz ilkeler, çocuklarla özel iletişim yöntemleri içerir (görüşme teknikleri, çocuklara soru sormanın yolları gibi) ve çocuklara açıklanması gereken unsurları tanımlar (profesyonellerin rolü, toplantının süresi, toplantıdan beklentiler, toplantının kapsamlı bir sonucu ve gizliliğin anlamı). Yönergeler beden diline dikkat etme gerekliliğini vurgulamaktadır. DRC, refakatsiz çocuklar için iltica merkezlerine ve ailelere iltica merkezlerine düzenli olarak ev sahipliği yapan çocuklara yasal tavsiye vermektedir. Ayrıca, refakatsiz çocukların temsilcilerine ve çocuklarla temas halinde olan diğer kişilere tavsiyelerde bulunur.

Çocuk Dostu Ögeler: Çocukların özellikle refakatçilerinin olmadığı durumdaki güvenlik açıklarını gidermek için DRC, sığınma prosedürünün tüm yönlerinde çocuklara çocuk dostu bir şekilde muamele edilmesine büyük önem vermektedir. Buna iltica prosedürü sırasında ücretsiz adli yardıma erişim ve çocuk dostu bir şekilde iltica prosedürü hakkında karmaşık bilgi sağlanması dâhil. Önceden de belirtildiği gibi DRC, sığınmacıları endişe duydukları prosedürler hakkında bilgilendirmek için özel araçlar (broşür, afiş ve uygulama) geliştirmiştir.

Çıkarılan Dersler: Tercümanlar aracılığıyla çocuklarla etkili iletişim sağlanması, tercümanın çocuklarla iletişim kurma becerilerine, tercümanın çocuklarla bağlantı kurma yeteneğine ve görüşülen çocuğa karşı kişisel tutumlarına bağlıdır. Bu nedenle hukuk müşaviri ile çocuk arasında güven ilişkisi kurmak için tercümanın becerilerinin değerlendirilmesi önemlidir.

İletişim Bilgileri: Danimarka Mülteci Konseyi, İltica Dairesi, advice@drc.ngo, +45 3373 5000, www.drc.ngo; <https://flygtning.dk/>.

2.5. Çocuk dostu bilgi

Mülteci ve göçmen çocukların dilsel, kültürler arası, psikolojik, ailesel/kişisel ve prosedürel durumları haklarının haklarının korunmasına engel teşkil edebilir. haklarının korunması noktasında engellenebilirler. Çocuk dostu bilgiler çocukların durumlarını anlamalarını, bilinçli kararlar almalarını ve desteklere erişimlerine yardımcı olmasına karşın, eksikliği bunun aksine yanlış anlaşılma ve kaygı yaratır.¹¹¹ Örneğin, Abdullahi

111. Avrupa Konseyi (2018), Göç halindeki çocuklara çocuk dostu bilgilerin iletilmesi: ön saflarda çalışan profesyonel görevlilere yönelik bir kılavuz, s. 7 ve 12.

Elmi ve Aweys Abubakar / Malta Davasında davacılar, sığınma prosedürünün ilk aşamalarında Mülteci Komiserinden sağlanan yazılı bilgileri anlamadıklarını ileri sürerek çok az bilgi aldıklarından ve yaş değerlendirme prosedürü hakkında bilgilendirilmediklerinden şikâyet etmişlerdir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, çocukların nitelikli personelden uygun danışmanlık ve eğitim yardımı almasını sağlayacak hiçbir önlem alınmadığını kaydetmiştir ve dolayısıyla Mahkeme, çocuklar için herhangi bir destek mekanizmasının bulunmamasının yanı sıra durumlarıyla ilgili bilgi eksikliğinin korularını daha da artırmış olması gerektiğini tespit etmiştir. Bu durumda koşulların kümülatif etkisinin bir sonucu olarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.¹¹²

Çocuk dostu bilgi “çocuğun yaşına, olgunluğuna, diline, cinsiyetine ve kültürüne uyarlanmış bilgilerdir”.¹¹³ Prosedürler sırasında mümkün olduğunca erken ve sürekli olarak, çocukların anladığı (tercihen ana dil), çocukların yaşına, olgunluğuna ve anlama yeteneğine, cinsiyete ve kültüre duyarlı bir şekilde uyarlanmış bir dilde sunulmalıdır; haklar, mevcut prosedürler ve hizmetler hakkında bilgi vermelidir.

ÇHS Komitesine göre, taraflar göç sistemindeki çocuğun kendi çıkarları doğrultusunda bir karar vermek için gerekli tüm bilgi ve tavsiyeleri almasını sağlamalıdır.¹¹⁴ Çocuklara görüşlerini özgürce ifade etme hakları hakkında tam, erişilebilir, çeşitliliğe duyarlı ve yaşa uygun bilgiler sağlanmalıdır.¹¹⁵ Bu, çocuktan ne beklendiğinin (çocuğun nerede ve ne zaman görüş bildirmesine izin verilir; görüş nasıl ve hangi ortamda sorulacak) ve ilgili davanın içeriğinin, alınabilecek olası kararların ve bu kararların sonuçlarının açıklanmasını gerektirir.¹¹⁶ Çocuk dostu bilgi sağlanması çocuğun iyi bilgilendirilmiş bir görüşe ulaşmasını mümkün kılar.¹¹⁷

Bu amaçla, sığınmacı ve mülteci çocuklara kendi ülkelerindeki iletişim araçları, iltica süreci, aile takibi ve durumları dâhil yetkilerini ve mevcut hizmetleri gibi ilgili tüm bilgilerin sağlanması zorunludur. Ayrıca bilgi, çocuğun olgunluk ve anlayış düzeyine uyarlanmalıdır.¹¹⁸ Durum tespiti ile neyin kastedildiğini anlayacak kadar büyük olan mülteci çocuklar, süreç, sürecin neresinde oldukları, hangi kararların verildiği ve olası

112. *Abdullahi Elmi ve Aweys Abubakar/Malta*, no. 25794/13 ve 28151/13, madde 83, 111, 114 ve 115, 22 Kasım 2016.

113. Çocuk dostu adalet ilkeleri, Bölüm IV, madde 2.

114. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 35.

115. ÇHS Komitesi, Çocuğun dinlenilme hakkı, Genel Mütalaa 12, ÇHS / K / BD / 12, 20 Temmuz 2009, madde 134 (a).

116. A.g.y., madde 25, 45, 47 ve 48; Çocuk dostu adalet ilkeleri, Bölüm IV, madde 1 (a); BMMYK Rehberi 2009, madde 77; Pinheiro P. S. (2015), “Çocuk dostu adalet üzerine düşünceler” Mahmoudi S., Leviner P., Kaldal A. ve Lainpelto K. 'nin (editörler) derlemesinde. Çocuk dostu adalet: BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin çeyrek yüzyılı, Brill Nijhoff, Leiden, s.

117. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 12, madde 25, 34, 60 ve 82; Çocuk dostu adalet ilkeleri, Bölüm IV, madde 48.

118. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 25.

sonuçları hakkında bilgilendirilmelidir.¹¹⁹ Bu, çocuğa anlaşılabilir bir şekilde yaşa uygun bilgi sağlayabilen eğitimli uzmanlar gerektirir.¹²⁰

Mülteci ve göçmen çocuklara kendilerini tam olarak ifade edebilmeleri ve/veya çocuğun geçmişine (kültürel/dini/etnik) aşına olan birinden destek alabilmeleri için bir tercüman sunulma imkânı sağlanmalıdır. Bu profesyoneller cinsiyet, kültürel, dini ve diğer kesişen yönler de dâhil olmak üzere uluslararası göç bağlamında çocukların özel ihtiyaçları konusunda eğitilmelidir.¹²¹

Avrupa Konseyi 2018 yılında ön safdaki profesyonellerin, sınıra varmadan ev sahibi ülkeye entegre olmaya yönelik kalıcı çözümler bulmaya kadar yolculuklarının her aşamasında çocuklarla nasıl iletişim kuracaklarını eleştirel bir biçimde düşünmelerini desteklemek için pratik bir rehber olarak Göç halindeki çocuklara çocuk dostu bilgilerin iletilmesi adlı el kitabını yayınlamıştır.¹²² Bu el kitabı, refakatsiz, ailesinden ayrı düşmüş veya refakat eşliğinde olsun olmasın, tüm çocukların göçmenlik durumlarına bakılmaksızın yaşa uygun ve uyarlanmış bilgi alma hakkına sahip olduklarını vurgulamaktadır. Bilgi edinme hakkı, çocuğun tüm haklarının etkililiği için bir önkoşuldur, çünkü göç halindeki çocuklar dilsel, kültürel ve diğer engeller nedeniyle ek engellerle karşılaşır. El kitabı, göç halindeki çocuklarla hakları ve onları etkileyen prosedürler hakkında nasıl iletişim kuracaklarına dair umut verici uygulama örnekleri, pratik ipuçları, çocuklar için sorular ve çocuk dostu bilgiler için altın kurallar içermektedir.

İsveç'teki RADÇ İçin "Peki şimdi ne olacak?" Bilgi Videosu Kurum: Ulusal İsveç Sağlık ve Refah Kurulu (İsveç, yetkili kuruluş)

Finansman: İsveç Devlet bütçesi

İçerik: İsveç, mülteci/göçmenler için son varış noktasıdır. 2015 yılında 160.000 sığınmacının 70.000'i çocuktur. Bunların yaklaşık %50'si refakatsizdir.

Uygulamanın özeti: "Peki şimdi ne olacak?", RADÇ için İsveç'teki ilk dönemlerine ilişkin bilgileri içeren bir videodur. Videonun ilk fikri 2012 yılında Norveç Çocuk, Gençlik ve Aile İşleri Müdürlüğü tarafından geliştirildi. Video, çocuklara İsveç'e geldikten sonra neler olduğu, sahip oldukları haklar ve kimlerle etkileşime geçecekleri hakkında genel bir bakış sunmaktadır. Animasyonlu videoda, refakatsiz bir sığınmacı çocuğu İsveç'e gelişinden başvurusu hakkında karar aldığı güne kadar takip ediyoruz. Videonun biri çocuklar ve gençler için evde bakım evlerine yerleştirilen çocuklar ve diğeri aile evlerindeki çocuklar için olmak üzere iki sürümü bulunmaktadır. Videolar İsveççe ve diğer 11 dilde mevcuttur. Videoları ilgili çocuklara gösterecek yetişkinler için videolara üç farklı kılavuz eşlik etmektedir. Kılavuzlar, örneğin, videonun ne zaman gösterilmesinin

119. BMMYK Kılavuz ilkeleri 1994, s. 102

120. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 12, madde 34, 49, 134 (a) ve 134 (g).

121. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 36.

122. Avrupa Konseyi (2018), Göç halindeki çocuklara çocuk dostu bilgilerin iletilmesi: ön saflarda çalışan profesyonel görevlilere yönelik bir kılavuz, <https://tinyurl.com/yxwtp3bd>

uygun olabileceği ve ayrıca iltica süreci hakkında çocuklarla nasıl konuşulacağı hakkında bilgi ve tavsiye içermektedir.

Çocuk Dostu Öğeler: Bu uygulama, BMÇHS'nin (UNCRC) 17. maddesi uyarınca İsveç'e yeni gelen RADÇ'nin bilgiye erişimini sağlar ve çocuğun durumunu ve haklarını daha iyi anlaması için bir araç sunar. Somut bilgi sağlayan ve sonuç olarak stres, kaygı ve bilgi güvensizliğinin azaltılmasına katkıda bulunan kullanışlı bir araçtır. Ayrıca bakıcıların çocuklarına haklarını kullanmaları konusunda rehberlik etmelerine de yardımcı olur.

Çıkarılan Dersler: Videolar bazen çocuk dostu bir şekilde ek açıklamalar gerektiren karmaşık terimler kullanır.

İletişim bilgileri: Petra Rinman, Refakatsiz Çocuk Bilgi Merkezi Birim Başkanı, Ulusal Sağlık ve Refah Kurulu, petra.rinman@socialstyrelsen.se

Video Bağlantısı: www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/ensamkommande-barn-och-unga/filmer-informationsmaterial/

MIMNA projesi: Fransa'da RADÇ için dile bağlı olmayan hoş geldiniz kitapçığı

Kurum: Grenoble Alpleri Üniversitesi - LIDILEM Laboratuvarı; Savoy-Mont Blanc Üniversitesi -LIPS / PC2S Laboratuvarı; Bölüm kamu kuruluşu "Le Charmeyran" - İlk kabul merkezi; Sosyo-Eğitim Merkezi "La Plantaz" - İkinci kabul merkezi (Fransa)

Finansman: Fransa Vakfı, Grenoble Alpleri Üniversitesi - LIDILEM Laboratuvarı, Bölüm kamu kuruluşu "Le Charmeyran", NeuroCog-Congition pole

İçerik: MIMNA¹²³ projesi, arabuluculuk ve psikopatolojiye uygulanan dil sosyolojisi deneyimine dayanılarak geliştirilmiştir. RADÇ'ye (acil durum tesislerinde, genellikle yoğun stres ve teyakkuz durumunda, bazen birkaç hafta boyunca) bekleme koşullarını, idari durumlarını ve ilgili önlemlerin karmaşıklığını daha iyi anlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Uygulamanın özeti: Proje, toplantılar sırasında profesyoneller ve RADÇ arasındaki karşılıklı anlayışı desteklemek için etkileşimli bir arabuluculuk aracı olarak kullanılacak dilsel olmayan bir karşılama kitapçığından oluşur. Ön cephe profesyonellerinin çocuklara kendileriyle ilgili sistem ve prosedürler (konaklama, yaş değerlendirmesi, yer değiştirme, çocuk koruma sistemi, yasal işlemler) hakkında bilgi vermelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Kitapçık aynı zamanda ön saflarda yer alan profesyonellerin ve sosyal hizmet görevlilerinin çocuklarla iletişim kurmalarını da destekleyerek, çocukların menşe ülkesi, milliyeti, ana dili, aile takibi, ayrılma nedenleri, sağlık sorunları, maddi ihtiyaçlar hakkında gerekli bilgileri öğrenmelerini sağlıyor ve insan kaçakçılığı, istismar ve sömürüyü önleme ve bunlarla mücadele amacıyla çocuklara bilgi veriyor.

123. Médiation de l'Information pour Mineurs - Refakatsiz Çocuklar için Bilgi Arabuluculuğu.

Çocuk dostu ögeler: Çocukları güçlendirmek ve başa çıkma stratejilerini geliştirmek için yeteneklerini geliştirerek (dil seviyelerine, kültürel kökenlerine, tercüman erişimine bağlı olmaksızın), kitapçık; göçmenlik yasası prosedürleri sırasında stresi azaltmayı, iletişimi sağlamayı ve çocukların ihtiyaç ve haklarının nasıl ele alınacağını dolaylı olarak iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Kitapçık, Evrensel Tasarım ile bilgilendirici sosyal destek sağlar.¹²⁴

Çıkarılan dersler: Kitapçığın birkaç aylık dağıtımından sonra, günlük stresi azaltmada etkinliği henüz test edilmemiştir. Bu, projedeki bir sonraki adımdır.

İletişim bilgileri: Grenoble Alpleri Üniversitesinde öğretim görevlisi ve araştırmacı Isabelle Estève, isabelle.esteve@univ-grenoble-alpes.fr, +33 (0) 4 76 82 41 54; <http://mimna.univ-grenoble-alpes.fr>

2.6. Çocuk dostu görüşmeler

BMÇHS'nin 12. maddesi, taraf devletlerin, çocukların kendilerini etkileyen konularda dinlenmesini gerektirmekte ve ÇHS Komitesi göç, sığınma ve mülteci prosedürlerinde bu hakka özel önem verilmesi gerektiğini tavsiye etmiştir.¹²⁵

İltica durumunda, çocuk iltica talebine yol açan nedenleri sunma fırsatına sahip olmalıdır.¹²⁶ BMMYK Yönetmeliği, sığınma prosedürünü tam olarak anlayabilmek ve sürece etkin bir şekilde katılabilmek için, iltica mülakatının çocuğun yaşını, cinsiyetini, kültürel geçmişini ve olgunluğunu, kaçış koşulları ve varış şekliyle birlikte dikkate alması gerektiğini ön plana çıkarır. Uygulanabilecek sözlü olmayan faydalı yöntemler arasında çizim, rol yapma, hikaye anlatma, şarkı söyleme ve oynama sayılabilir. BMMYK, çocukların yetişkinlerden farklı olduklarını fark etmenin önemini şu şekilde vurgulamıştır; deneyimlerini yetişkin gözüyle ortaya koymaları beklenemez, ya da görüşme sırasında hayati bilgileri atlayabilirler veya gerçekliği fanteziden ayırt edemeyebilirler. Buna göre, görüşmelerin çocuğun kendini güvende hissetmesi için kolay ve erişilebilir ortamlarda yapılması gerekmektedir.¹²⁷

Mülakat ayrıca çocuklarla iletişim kurma konusunda eğitimli bir profesyonel tarafından gerçekleştirilmelidir.¹²⁸ Ayrıca, çocuğun bireysel koşulları ailenin durumu göz önünde bulundurulurken, çocukların ebeveynlerinden ayrı olarak dinlenmesi de önemli olabilir. Bu prosedürlerde belirli çıkar değerlendirmeleri yapılmalı ve çocuğun göç için özel nedenleri dikkate alınmalıdır.¹²⁹ Ayrıca, ebeveynlerine ilişkin göç pro-

124. Avrupa Konseyi tarafından tanımlandığı üzere, Evrensel Tasarım, farklı ortamların, ürünlerin, iletişimin, bilgi teknolojisinin ve hizmetlerinin tasarımını ve kompozisyonunu herkes tarafından erişilebilir ve anlaşılabilir olduğu kadar herkes tarafından kullanılabilir hale getirmeyi tercihen adaptasyon veya özel çözümlere ihtiyaç duyulmadan mümkün olan en bağımsız ve doğal şekilde amaçlayan bir stratejidir.

125. Ayrıca bakınız ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 37.

126. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 12, madde 123.

127. BMMYK Rehber 2009, madde 71-72.

128. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 17 (c).

129. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 37.

sedürlerinde, özellikle kararın ebeveynlerden ayrılmama hakkı gibi çocuk haklarını etkileyebileceği durumlarda, çocuğun dinlenilme hakkı garanti altına alınmalıdır.¹³⁰

AB hukuku, belirleyici bir makam tarafından bir karar alınmadan önce başvuru sahibine başvurusu hakkında kişisel görüşme fırsatı verilmesini şart koşturmaktadır. Üye devletler, çocuklara kişisel görüşme fırsatı verilip verilmeyeceğini kendileri belirleyebilir ve sonuç olarak üye devletlerdeki uygulama, sığınma prosedürü sırasında bir çocuğun dinlenilip dinlenilmediğine göre değişir.

AB İltica Usulleri Direktifine göre, görüşme çocuk dostu bir ortamda yapılmalı ve çocuk refakatsizse, görüşme çocukların özel ihtiyaçları hakkında gerekli bilgiye sahip bir kişi tarafından yapılmalıdır. Daha genel olarak, refakatsiz bir çocuğun başvurusu ile ilgili karar, çocukların özel ihtiyaçları hakkında gerekli bilgiye sahip bir memur tarafından hazırlanmalıdır.¹³¹

Bir çocuğun kaldığı yerde ve bir psikolog varlığında özel olarak eğitilmiş uzmanları tarafından refakatsiz çocuklarla görüşme - Polonya

Kurum: Yabancılar Dairesi (Polonya, kamu kuruluşu)

Finansman: Polonya Devleti

Uygulamanın özeti: İltica prosedürlerinde, çocuklara, çocukça anlaşılabilir bir dilde, çocuk dostu bir şekilde nasıl iletişim kurulacağı konusunda duyarlı olan eğitilmiş ve deneyimli bir personel tarafından mülakat yapılır. Çocuklarla ikamet ettikleri yerde görüşme yapılır. Böylece Varşova'ya seyahat etmek zorunda kalmazlar ve stresi azaltan ve kendilerini daha güvenli hissettiren iyi bildikleri bir ortamdadırlar. Çocuklarla görüşme yapan personel gerekli niteliklere sahip olmalı ve özel olarak atanmalıdır. Dış ortaklar tarafından sağlanan, çocuklarla mülakat konusunda, örneğin çocukları istismardan koruyan bir STK'dan psikologlar olmak üzere özel eğitim almak zorundadırlar. EASO'nun eğitim modülü: "Çocuklarla mülakat" da kullanılmaktadır. Eğitim kapsar şunları: özellikle dil becerileri ve soyut kavramları (zaman, duygular, mesafe, vb) anlama üzerine çocuk gelişimi dönemleri; çocukla görüşme teknikleri; çocuğa özgü riskler (kaçakçıların etkisi, menşe ülkede aileyi destekleme baskısı, LGBTQ, cinsel istismar, vb.). Psikoloğun rolü: görüşme sırasında çocuğu gözlemlemek; çocuğun bazı psikolojik sorunları veya travma veya stres belirtileri olup olmadığını görmek; iletişim kurmada zorluklar varsa, çocuk katılmaktan korkuyorsa çocuğu ve görüşme yapanı desteklemek; çocuğun psikolojik durumu hakkında bir görüş/rapor hazırlamak veya daha fazla psikolojik yardıma ihtiyacı olduğunu önermek.

Çocuk dostu öğeler: Görüşme sırasında bir psikoloğun varlığının önemi hem çocuğa hem de profesyonellere yardımcı olmak için vurgulanmalıdır. Ayrıca, görüşmeler çocuğun aşına olduğu bir ortamda yapılır.

130. A.g.e., madde 38.

131. AB İltica Usulleri Direktifi, madde 14 (1), 15 (3) (e) ve 25 (3) (a).

Çıkarılan dersler: Yabancılar Dairesi ile iş birliği yapan psikologlar dış uzmanlardır. Bu hizmeti vermek için farklı kültürlerden ve ülkelerden gelen çocuklarla çalışma konusunda yeterli sayıda deneyimli psikolog yoktur. Çoğu psikolog çocuğun ana dilini konuşmaz ve bir tercüman aracılığıyla iletişim kurmalıdır, oysa ki tercüman olmadan doğrudan iletişim daha etkilidir.

İletişim bilgileri: Magdalena Lubelska, Mülteci Prosedürleri Bölüm Başkanı, Yabancılar Dairesi; Magdalena.Lubelska@udsc.gov.pl, koordynacja.udsc@udsc.gov.pl

2.7. Çözüm yolları ve şikâyet mekanizmaları

Adalet erişim, “hak ihlallerine karşı zamanında ve adil bir hukuk yoluna başvurma yeterliliği” anlamına gelir.¹³² ÇHS Komitesine göre, etkili bir çözüm yolu, etkili, çocuğa duyarlı prosedürler gerektirir ve göç bağlamında, çocuğun kendi durumunu veya ebeveynlerinin durumunu etkileyen idari ve adli işlemler çocukların ihtiyaçlarına ve gelişimine uyarlanmalıdır.¹³³ Çocuklar ayrıca temyiz mekanizmalarına erişebilmelidir¹³⁴ ve mülteci ve göç bağlamında, çocuklar bir yargılamanın varlığı, alınan herhangi bir karar ve temyiz olanakları ve sonuçları konusunda bilgilendirilmelidir.¹³⁵

ÇHS Komitesine ve Avrupa Konseyi Çocuk Dostu Adalet Rehberine göre, çocuklar için şikâyet mekanizmaları erişilebilir olmalıdır. Çocuklar, mahkemelere, idari mahkemelere veya daha düşük seviyelerde kolayca erişilebilen diğer organlara şikâyette bulunabilmeli ve hakları ihlal edildiğinde çocuk ve göç konularında uzman kişiler tarafından çocuk dostu bir şekilde tavsiye alabilmeli ve temsil edilebilmelidir. Refakatsiz, ailesinden ayrı düşmüş çocuklar ve belgesiz çocuklar için de eşit erişim sağlanmalıdır.¹³⁶ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, *Popov/Fransa* Davasında mevcut hukuk yollarından yararlanabilmeleri gerektiğini kaydetti. Mahkeme özellikle anlaşmanın 5.(4) maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir, çünkü anne ve babalar, Fransız mahkemelerine gözaltına alınmalarının yasallığını inceletme imkânına sahipken, ebeveynlerine “eşlik eden” çocuklar kendilerini yasal bir boşlukta buldular ve böyle bir çözümden yararlanamadılar.¹³⁷ *Rahimi/Yunanistan* davasında, gözaltı merkezlerindeki şartlara dair şikâyet prosedürleri hakkında yetersiz bilginin oluşu ve çocuğun anlayamayacağı bir dilde sunulması, bir vasi veya yasal temsilcinin yokluğuyla birlikte, Sözleşme’nin 5(4) ve 13. maddelerine aykırı olarak mevcut hukuk yolunu etkisiz kılmıştır.¹³⁸

132. BM İnsan Hakları Konseyi (2013), Çocuklar için adalet erişim. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Raporu UN Doc. A/HRC/25/35, madde 4.

133. A.g.e., madde 14-15. Ayrıca bkz. Çocuk dostu adalet kılavuzu, Bölüm IV, madde 34.

134. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 12, madde 46-47.

135. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 17.

136. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 36; ÇHS Komitesi, Genel Yorum 23, paragraf 16; Çocuk dostu adalet ilkeleri, Bölüm III.E, madde 3.

137. *Popov / Fransa* (2012), madde 122-125.

138. *Rahimi / Yunanistan* (2011), madde 79.

Buna ek olarak, yetişkinler gibi çocuklar, geri gönderme riskine veya haklarının ihlali riskine maruz kalabilecek bir gönderme kararına karşı etkili bir hukuk yoluna erişebilmelidir.¹³⁹ Sözleşmenin 13. maddesi bağlamında hukuk yolunun etkililiği, davanın temyiz edilmesinin millî makamca ayrıntılı bir biçimde incelenmesine tabi olmasını, yapılan iddianın bağımsız bir biçimde ve çok sıkı bir biçimde incelenmeye tabi tutulmasını, Sözleşmenin 2. ve 3. maddelerine aykırı bir muameleye tabi tutulma riskinden endişelenmek için önemli gerekçeler olmasını ve sürecin makul bir süratle yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Böyle bir durumda, etkililik, aynı zamanda ilgili kişinin otomatik askıya alma etkisi içeren bir hukuk yoluna erişimi olmasını gerektirir.¹⁴⁰ Buna karşılık, ihraçlara özel ve aile hayatına müdahale iddialarına dayanarak itiraz edildiği durumlarda, hukuk yolunun etkili olabilmesi için otomatik olarak askıya alma etkisi olması zorunlu değildir.¹⁴¹

---

139. Geri göndermeme hakkında daha fazla bilgi için bölüm 1.1'e ve bölüm 4.5'teki iade prosedürlerinde bkz.

140. *Khlaifa ve Diğerleri / İtalya* [BD], No. 16483/12, AİHM 2016, madde 275-279.

141. *De Souza Ribeiro / Fransa* [BD], No. 22689/07, AİHM 2012, madde 83.

Tema 3

Özel koruma önlemleri ve özgürlükten mahrum bırakma

Bu bölüm, sığınmacı ve göçmen çocukların, özellikle de refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş, insan kaçakçılığından veya aile içi şiddetten, cinsel istismardan veya cinsel saldırıdan dolayı mağdur olmuş olanların özel ihtiyaçlarına cevap vermek üzere devletler tarafından sağlanması gereken koruma önlemlerine değinmektedir. Bu bölüm aynı zamanda göçmenlikle ilgili amaçlarla çocukların gözaltında tutulmasına karşı koymak için gerekli önlemlere de değinmektedir.

3.1. Özel koruma önlemleri

Devletlerin genel olarak, göç durumundaki çocuklara, refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş olması veya düzensiz göçmen olması önemli olmaksızın özel koruma sağlamaları gerekmektedir. Özel olarak ise, devletlerin “ulusal mevzuat; idari yapılar ve koruma önlemlerini desteklemek için gerekli araştırma, bilgi ve veri derlemesi ve kapsamlı eğitim faaliyetleri oluşturma yükümlülüğü”ne uymaları gerekmektedir. Bu gibi yasal yükümlülükler, devletlerin sadece bu tür çocuk haklarını ihlal eden tedbirlerden kaçınmalarını değil, aynı zamanda çocukların herhangi bir ayrıma maruz kalmaksızın bu haklardan yararlanmasını sağlayacak önlemler almalarını gerektirdiğinden, doğaları gereği hem hem pozitif hem de negatif yükümlülüklerdir. CRC Komitesi'ne göre, bu koruma yükümlülüklerinin olumlu yönü, devletleri, mümkün olan en kısa sürede, sınırda da dâhil olmak üzere, çocukları refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş olarak tanımlayarak takip uygulamalarını yürürlüğe koymak ve mümkün olduğunda ve çocuğun menfaatine olduğu takdirde bu refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukları en kısa sürede aileleri ile tekrar bir araya getirmeye kadar zorlamaktadır.¹⁴²

Çocuğun kendi anlattığı deneyimleri, genellikle çocuğun bireysel koruma gereksinimlerini anlamada son derece önemlidir ve çoğu durumda çocuk bu konudaki tek bilgi kaynağıdır.¹⁴³ Bu nedenle, çocuğa kendi koruma gereksinimlerini kişisel olarak ifade edebilme fırsatı verilmesi için her türlü çaba gösterilmelidir. Göçmen

142. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 13.

143. BMMYK Rehberi 2009, madde 70.

bir çocuğun sürece katılım hakkına, idari sisteme dâhil olan herhangi bir çocukla aynı ölçüde saygı gösterilmelidir.

Sığınma talep eden refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukların korunması ve onlarla ilgilenilmesinde İrlanda modeli

Kurum: Tusla Çocuk ve Aile Ajansı (İrlanda, devlet ajansı)

Finansman: Devlet

İçerik: İrlanda'da Bakım Eşitliği İlkesinin uygulanmasından önce, iki aşamalı bir bakım sistemi mevcuttu. Bu sisteme göre, uluslararası koruma arayan çocuklar, koruma altındaki yerel çocuklar için ayrılan kaynaklardan (sosyal hizmet uzmanları, bakım programları, bakımevi yerleştirmeleri) yararlanamıyor, böylece bu hizmetlere ve kıyaslanabilir sonuçlara ulaşamıyorlardı.

Uygulamanın özeti: 2010 yılında İrlanda'da Bakım Eşitliği İlkesi tasarlandı ve uygulamaya kondu. Böylece göçmenlik durumu veya ikamet iznine bağlı olmaksızın devletin koruması altındaki bütün çocukların aynı düzeyde bakım ve koruma hizmetlerinden yararlanması zorunlu hale geldi. Tüm RADÇ, müracaat gününde bir sosyal hizmet uzmanını görür ve bir ilk değerlendirme gerçekleşir. Daha sonra, çeşitli disiplinleri içeren bir bakım planı geliştirilir ve eğer uygunsa çocuk için bir sığınma talebinde bulunulur. Yeni gelen 12 yaşın altındaki veya olağan dışı güvenlik ihtiyaçlarına sahip bütün çocuklar koruyucu ailelere yerleştirilirler. 12 yaşın üzerindeki ise, Dublin'deki, her birinde en fazla 6 çocuk bulunan, çocuk evleri olarak kayıtlı olan dört ikamet biriminden birine kısa ila orta vadede olmak üzere yerleştirilir. Çocuklar, bir yandan bir sağlık ve ihtiyaç değerlendirmesi veya aile ile yeniden bir araya getirme değerlendirilmesi yapılırken bu birimlerde ortalama üç aydan altı aya kadar kalırlar. Bu ilk değerlendirme sürecinden sonra, çocuklar değerlendirilmiş olan ihtiyaçlarına en uygun şekilde yerleştirmeye tabi tutulurlar. En yaygın yerleştirme biçimi bir koruyucu ailenin yanı sıra, daha büyük yaştaki ve daha bağımsız genç insanlar için pansiyon desteği hizmeti de kullanılmaktadır. Bir aile yanında yaşamakta zorlanan çocuklar için ise, üç adet uzun vadeli çocuk evlerinden birine yerleştirme uygulaması da yapılmaktadır. Son sekiz buçuk yıllık süreçte, 900'ün üzerinde RADÇ bu servisten yararlanmıştır.

Çocuk dostu öğeler: Koşulların eşitlenmesi RADÇ'lerin öncelikle çocuk olarak görülmelerini garanti altına almıştır.

Çıkarılan dersler: Göç olgusu sürekli değiştiğinden kaynak ihtiyaçlarını planlamak zor bir işlemdir ve bunlar tanımlandıktan sonra gerekli finansmanı sağlamak aylar, hatta yıllar sürebilir.

İletişim bilgileri: Thomas Dunning, Sosyal Hizmet Uzmanı, Tusla Çocuk ve Aile Ajansı, thomas.dunning@tusla.ie

Bağlantılar: www.tusla.ie, www.tusla.ie/services/alternative-care/separated-children/

3.2. Özellikle savunmasız çocuklar için destek

Mülteci ve göçmen çocuklar insan tacirlerine karşı son derece savunmasızdır ve ülkelerinde, yolculukları sırasında ve hatta Avrupa'ya vardıldıktan sonra korkunç seviyelerde istismar, sömürü ve yoksunluk yaşamış olabilmektedirler.¹⁴⁴

Bu nedenle, erken bir travma takibinin yapılmasının yanı sıra sosyal ve sağlık durumlarına odaklanılması büyük önem taşımaktadır. Böylece çocuklar ve aileleri uzmanlar tarafından sağlanan uygun destek ve tedavilere ulaşabilmektedirler.

BMÇHS çocukların zarar ve sömürüye karşı korunma haklarını 19, 32, 24 ve 36 numaralı maddelere göre kabul etmektedir. BM Özel Raportörleri, çatışma ve insanlık krizi durumlarını çocuk kaçakçılığı ve çocuk istismarının önde gelen sebepleri olarak belirlemişlerdir. Göç eden çocukların yöneldiği birincil noktalardan biri olduğundan, Avrupa'nın, çocuk ticaretinin, kaçakçılığının ve başka tür istismarlarının merkezinde olduğu söylenmektedir. Kuzey Afrika'dan İtalya'ya giden Orta Akdeniz'in ana güzergahında çok sayıda çocuk kaçakçılığı ve çocuk istismarı vakası kaydedilmiştir.¹⁴⁵

Tespit edilen istismar türleri şunları içermektedir: çocuğun cinsel istismarı, çocuğu zorla evlendirme, çocuğun emeğinin sömürülmesi, zorla dilendirme, uyuşturucu kaçakçılığı ve ev içi hizmetkarlık.¹⁴⁶ Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi 5 numaralı maddede tarafların "çocukların insan kaçakçılığına maruz kalma ihtimalini azaltmak üzere, özellikle onlar için güvenli, koruyucu bir çevre meydana getirerek özel önlemler almaları" gerektiğini belirtmektedir.¹⁴⁷

İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi insan kaçakçılığının çocuk mağdurlarının korunması için bazı detaylı hükümler içermektedir:

- ▶ İnsan kaçakçılığının mağduru, yaşının belli olmadığı ve çocuk olduğuna inanmak için sebepler bulunduğu durumlarda çocuk olarak kabul edilir.
- ▶ Çocuk olduğu varsayılan bu kaçakçılık mağdurlarına, yaşlarının tespiti esnasında özel koruma önlemleri sunulacaktır. (Madde 10 (3)).
- ▶ İnsan kaçakçılığının refakatsiz çocuk (ve çocuk kabul edilen) mağdurları için birer temsilci atanır ve bu temsilciler çocuğun ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verecek biçimde hareket eder (Makale 10 (4) (a)).
- ▶ Taraf Devletler, çocuğun kimliği ve uyruğunu öğrenmek için gerekli adımları atmak durumundadır (Madde 10 (4) (b)).

144. UNICEF (2016), Köklerinden koparılmış: giderek büyüyen mülteci ve göçmen çocuk krizi, New York, s. 2.

145. BM Özel Raportörünün, özellikle kadın ve çocuklarla ilgili olmak üzere insan ticareti Raporu, UN Doc. A/HRC/38/45, 14 Mayıs 2018; BM Özel Raportörünün çocuk fahişeliği, çocuk pornografisi ve diğer cinsel istismar malzemeleri dâhil, çocukların satışı ve cinsel istismarı ve BM Özel Raportörünün özellikle kadın ve çocuklar olmak üzere insan ticaretiyle ilgili ortak raporu, UN Doc. A/72/164, 18 Temmuz 2017; ayrıca bkz. BM İnsan Ticareti Küresel Raporu, 2018.

146. Avrupa Konseyi, Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubu (AKİTUG), 6.AKİTUG'un faaliyetleri hakkında 6 Genel Rapor (2017), Çocuk ticareti ile ilgili tematik bölüm.

147. Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi (2005, CETS No. 197).

- ▶ Taraf Devletlerin çocuğun menfaatine olacağı takdirde, ailesini bulmak için her türlü çabayı göstermeleri gerekmektedir (Madde 10 (4) (c)).
- ▶ İnsan kaçakçılığı mağduru çocukların tanınmalarını sağlayabilecek ayrıntılar, ailelerini bulmayı kolaylaştırmak veya çocuğun güvenliğini ve korunmasını garanti altına almak için gereken sıra dışı durumlar haricinde kamuya açıklanamaz (Madde 11 (2)).
- ▶ Taraf Devletlerin, insan kaçakçılığı mağdurlarının konaklama, eğitim ve uygun sağlık hizmetleri konusunda yardım ederken, çocukların haklarının özel ihtiyaçlarının dikkate alınmasını garanti altına alması gerekmektedir. (Madde 12 (7)).
- ▶ Çocuk mağdurlar eğitime erişebilmelidir. (Madde 12 (1) (f)).
- ▶ Yasal olarak gerekli olduğu durumlarda, taraf devletler tarafından oturma izni verilmesi ve yenilenmesi sırasında mağdur çocuğun çıkarlarının gözetilmesi gerekmektedir (Madde 14 (2)).
- ▶ Çocuk mağdurlar, herhangi bir risk ve güvenlik değerlendirmesini takiben, böyle bir durumun menfaatlerine aykırı olduğuna dair bir belirti bulunduğu takdirde herhangi bir devlete iade edilmeyeceklerdir. (Madde 16 (7)).
- ▶ Çocuk mağdurlara, menfaatleri dikkate alınarak, faillerinin soruşturmaları ve davaları sırasında ve sonrasında özel koruma tedbirleri sunulmalıdır. (Madde 28 (3)). AKİTUG, izleme çalışmalarının bir parçası olarak, üye devletlere öneriler sunmakta ve umut verici uygulamaları değerlendirerek sundukları önerilerin devam niteliği olacak şekilde yürürlüğe konmaları için bu uygulamaları bünyesinde toplamaktadır.¹⁴⁸ Örneğin, 6. Genel Rapor'unda, AKİTUG, insan kaçakçılığının çocuk mağdurları için özel barınma alanları kuran ülkelerden bazı pozitif uygulamaları vurgulamıştır.¹⁴⁹

AB İnsan Ticareti Mağdurları Direktifi,¹⁵⁰ insan kaçakçılığı ile bağlantılı suçların tanımlanmaları ve yaptırımları için asgari düzeyde kural koymayı amaçlamaktadır. (Madde 1). Direktif, insan kaçakçılığının çocuk mağdurlarının desteklenmesi ve soruşturmalar sırasında korunması ile ilgili çok sayıda çocuklara özel hüküm içermektedir (Madde 13-16). Bu uygulamalara örnek olarak şunlar gösterilebilir; her bir mağdura bir uzman (Madde 14 (1)), çocuğun menfaatlerini temsil edecek bir vasi atamak (Madde 14 (2)) ve çocuğun ailesine destek verilmesi (Madde 14 (2)). Cezai takibat sırasında, çocukların temsilci hakkı, ücretsiz hukuki danışmanlık ve uygun noktalarda eğitimli profesyoneller tarafından dinlenme hakkı bulunmaktadır (Madde 15 (1) - (3)). Daha ileri koruma tedbirleri arasında, toplum önünde

148. AKİTUG, AKİTUG'un faaliyetleri hakkında 6. Genel Rapor (2017), Çocuk ticareti ile ilgili tematik bölüm, AKİTUG'un faaliyetleri hakkında 7. Genel Rapor (2018), GRETA'nın faaliyetleri hakkında 8. Genel Rapor (2019), ayrıca ülke raporları.

149. Bkz. AKİTUG'un faaliyetleri hakkında 6. Genel Rapor (2017), s. 54-55.

150. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Parlamentosu Konseyinin, 5 Nisan 2011 tarih ve 2011/36/EU sayılı, insan ticaretini önleme ve insan ticaretiyle mücadele etme ve mağdurlarını korumaya dair ve Avrupa Parlamentosu Konseyinin 2002/629/JHA Sayılı Çerçeve Kararının yerini alan Direktifi.

olmaksızın duruşmaya katılmak ve çocuğun iletişim teknolojileri vasıtası ile dolaylı olarak dinlenmesi bulunmaktadır (Madde 15 (5)).

Çocuklara yönelik cinsel şiddet ile ilgili olarak, Avrupa Konseyi Lanzarote Sözleşmesi, devletlerin her türlü cinsel istismarı ve çocuğun cinsel olarak istismar edilmesini suç ilan etmesi gerektiğini şart koşmaktadır.¹⁵¹

Lanzarote Sözleşmesi detaylı bir biçimde çocukların cinsel istismardan korunma hakkını ve cezai yargılamalara karışan mağdurların haklarını ve nasıl korunmaları gerektiğini düzenlemektedir. Bu sözleşme aynı zamanda devletlerin, farkındalık artırıcı kampanyalarla, uzman kadrolara eğitim verme yoluyla çocukların istismar konusunda bilgilendirilmesi ile ve çocuk istismarı suçlarına dâhil olma ihtimali bulunan kişilere uzman yardımı sunarak, hukuki veya diğer önlemler aracılığı ile çocukların cinsel istismarını önlemesini gerekli kılmaktadır. 2017 yılında Lanzarote Komitesi, mülteci krizi ile mücadele kapsamında, cinsel istismar ve çocukların cinsel istismarının hangi yollarla arttığını anlamak üzere acil bir izleme turu gerçekleştirdi. Bu tur sonunda yazılmış olan Özel Rapor, mülteci krizinden etkilenen çocukların cinsel istismardan ve cinsel saldırılardan korunmalarını geliştirmek ve pekiştirmek için atılması gereken adımlar konusunda belli başlı bazı öneriler sunmuştur ve taraf devletlerin uyguladığı bazı umut verici bir takım uygulamaları vurgulamıştır.¹⁵²

Lanzarote Komitesi taraf devletlere şunları şart koşturmuştur¹⁵³:

- ▶ meslekleri dolayısı ile mülteci krizinden etkilenmiş çocuklarla düzenli temas halinde olan tüm şahısları cinsel istismar veya çocuğun cinsel istismarı ile ilgili mahkumiyetleri konusunda Sözleşmenin 5. maddesi uyarınca etkin bir şekilde taramak,
- ▶ çocuğun, ailesi ile yeniden bir araya gelmesi durumunda istismar edilmesi riskinden kaçınmak için gerekli önlemleri almak,
- ▶ mülteci krizinden etkilenen cinsel sömürü ve cinsel istismar mağduru çocukların terapi yardımı ve özellikle acil psikolojik bakıma ulaşabilmesini garanti altına almak,
- ▶ cinsel istismar ve cinsel sömürünün son bulmasından hemen sonra uygun yardımın sağlanabilmesini garanti altına almak için çocuklar adına veya çocuklarla birlikte müdahil olan farklı birimler arasında koordinasyon ve işbirliğini teşvik etmek,
- ▶ mülteci krizi bağlamında, Europol/Interpol kapsamında özel olarak cinsel istismar ve cinsel sömürü mağdurlarını tespit etmede kullanmak için hâlihazırda varolan işbirliği araçlarını kullanmak.

151. Çocukların Cinsel Sömürüye ve Cinsel İstismara karşı Karşı Korunmasına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, (2007, CETS No. 201) ("Lanzarote Sözleşmesi").

152. Avrupa Konseyi Lanzarote Komitesi, Özel Rapor, Mülteci krizinden etkilenmiş çocukları cinsel istismar ve cinsel tacize karşı korumak (3 Mart 2017).

153. Bu tavsiyenin uygulanması için taraf devletlerin yaptığı takip çalışmalarlarıyla ilgili daha fazla bilgi için bakınız: www.coe.int/en/web/children/urgent-monitoring-round-follow-up-to-the-special-report-recommendations

Çocukların cinsel istismarı, cinsel sömürüsü ve çocuk pornosu ile mücadele konusunda AB Direktifi¹⁵⁴, Lanzarote Sözleşmesi'nin üye devletler arasındaki çeşitli çocuk istismarı suçları için asgari cezai yaptırımları uygulamaya çalışmak konusundaki yaklaşımını yansıtmaktadır.

Direktif, eylemlerin özellikle korunmasız çocuklara karşı sorumlu pozisyonda bulunan bir kişi tarafından ve/veya baskı yoluyla işlendiği durumlarda artırılmış cezalar içermektedir. Direktif ayrıca çocuk dostu uygulamalar konusunda hükümler içermektedir ve mahkemede çocuk mağdurların korunmasını garanti altına almaktadır.

Mülteci ve göçmen kızlar, erkek çocukların karşılaştığı durumlardan farklı olarak özel koruma endişeleriyle yüzleşmektedir. Ülkelerinden kaçmalarına sebep olan belirli risklere ek olarak belli zorluklarla karşılaşmakta ve Avrupa'daki konaklama, karşılama ve gözaltı tesislerinde kadınlara yönelik şiddetin ciddi biçimlerine maruz kalabilmektedirler. İstanbul Sözleşmesi, bütün mağdurların daha fazla şiddet eyleminden korunması, güvenli kalacak yer sağlanması ve çocuk mağdurlar ile kadına ve aile içi şiddete tanık olan herkese, çocuğun menfaatlerini gözetenek özel olarak koruma sağlama yükümlülüğü getirmektedir.¹⁵⁵ İstanbul Sözleşmesine bağlı olarak, taraf devletler toplumsal duyarlı prosedürler, iltica sürecinde rehberlik ve destek hizmetleri uygulamaya koymanın yanı sıra, statüleri veya uyrukları dikkate alınmaksızın, korumaya muhtaç kadına şiddet mağdurlarının hayatlarının tehlikede olabileceği veya işkence veya insanlık dışı ve onur kırıcı cezalara veya işlemlere tabi tutulabilecekleri herhangi bir ülkeye göndermeyeceklerdir.¹⁵⁶

ÇHS Komitesi'ne göre, taraf devletler, "refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocukların belirlenmesi; nerede olduklarının düzenli olarak sorgulanması ve yaşa uygun, cinsiyete duyarlı ve çocuk için anlaşılabilir bir dilde ve ortamda bilgilendirme kampanyaları yürütmek; ayrıca, yeterli hukuki mevzuatın geçirilmesi ve işgücü düzenlemeleri ve sınır geçişi ile ilgili etkili uygulama mekanizmaları oluşturulması" dâhil olacak şekilde insan kaçakçılığını önlemek için uygun önlemleri almalıdır.¹⁵⁷

Ayrıca, BMÇHS'nin 32. maddesi çocuğun ekonomik sömürüye karşı korunmasını ve çocuk için tehlikeli olması, çocuğun eğitime müdahale etmesi veya çocuğun sağlığına ya da esenliğine zararlı olması ihtimali olan herhangi bir işi yapmasının önlenmesini gerektirmektedir. Artan kayıp çocuk sayısının ışığında, göçmen ve mülteci çocukların kaybolmasını önlemek için yeterli önlemler alınmalıdır. Bakım yükümlülüğü, bu tür savunmasız çocukların ev sahibi ülke veya menşe ülkesi dâhilinde daha fazla zarar görmesini önlemek hususlarında ev sahibinin yetki alanındadır. Çocuğun mülteci

154. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Parlamentosu Konseyinin, 13 Aralık 2011 tarih ve 2011/92/EU sayılı, çocukların cinsel sömürüsü ve cinsel istismarıyla ve çocuk pornografisiyle mücadele dair ve Avrupa Parlamentosu Konseyinin 2004/68/JHA Sayılı Çerçeve Kararının yerini alan Direktifi.

155. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (2011, CETS No. 210), ("İstanbul Sözleşmesi"), Madde 18 ve 56 (2).

156. İstanbul Sözleşmesi, 60 (2) ve 61. Maddeler. Daha fazla bilgi için bkz. Avrupa Konseyi (2019), göçmen, mülteci ve sığınma talebinde bulunan kadın ve kızların haklarının korunması, Bilgi Notu, <https://tinyurl.com/y5uukssc>; ve CEDAW, Genel tavsiye No. 32.

157. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 52.

koruması veya alternatif bir tamamlayıcı koruma biçimi talebinin uygunluğunu değerlendirmek ev sahibi devletin sorumluluğundadır.¹⁵⁸ BMÇHS'nin 39. maddesi özellikle devletlerin her türlü istismar, ihmal, sömürü, işkence, zalimane, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele veya silahlı çatışmalardan mağdur olan çocuklara rehabilitasyon hizmetleri vermesini gerektirmektedir. İyileşme ve yeniden uyum sağlamayı kolaylaştırmak için, kültürel olarak uygun ve toplumsal cinsiyete duyarlı zihinsel sağlık hizmetleri geliştirilmeli ve nitelikli psikososyal danışmanlık sağlanmalıdır.¹⁵⁹

Gözden geçirilmiş AB Kabul Koşulları Direktifi, göçmen çocukların, refakatsiz çocukların yanı sıra engelli insanlar, yaşlılar, hamile kadınlar, çocuklu bekar ebeveynler, insan kaçakçılığı mağdurları, ciddi hastalığı olan kişiler, akıl hastalığı olan kişiler ve kadın sünneti mağdurları gibi işkence, tecavüz veya diğer ciddi psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet türlerine maruz kalmış insanların koruma ihtiyacını tanımaktadır.¹⁶⁰ Direktifi iç hukuka aktarmak için, devletlerin bu tür savunmasız gruplar için özel önlemler almaları beklenmektedir.

Kızları dâhil edici güçlendirme programı için asgari standartların detaylandırılması

Kurum: UNICEF Sırbistan Ülke Ofisi + Sırbistan ve Bulgaristan'daki UNICEF ortakları

Finansman: UNICEF ve BPRM (ABD Dışişleri Bakanlığı Nüfus Bürosu, Mülteciler ve Göç)

İçerik: Bu uygulama Sırbistan'da (Belgrad, Pirot, Novi Beçej) ve Bulgaristan'da (Sofya), hepsi cinsiyete dayalı şiddete (GBV) karşı mukabele geçmişine sahip olan UNICEF ortaklarıyla hazırlanmış ve pilot olarak uygulanmıştır. Proje, özellikle acil durumlarda özel zorluklarla karşılaşan mülteci, göçmen ve Roma¹⁶¹ ergen kızların (10-19 yaş arası) ihtiyaçlarını ele almaya çalıştı. Bu kişiler, giderek artan bir oranda zararlı cinsiyet normlarına ve dengesiz güç ilişkilerine maruz kalmaktadırlar ve özellikle güvenli olmayan ulaşım veya mahremiyet eksikliği nedeniyle cinsel sömürü, istismar ve şiddete karşı savunmasızdırlar. Ayrıca kötü üreme sağlığı, eğitimin erken sonlandırılması ve erken evliliğe karşı zayıf olarak tanımlanmaktadırlar.

Uygulamanın özeti: Sırbistan'daki UNICEF toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ekibi, aşağıdaki dört temel dayanağı içeren bir program tasarladı ve uyguladı: 1) en savunmasız kızlara uygun tanımlama ve erişim, 2) kızlar için güvenli alanlar sağlamak, 3) cinsiyete dayalı şiddet alanında eğitilmiş kolaylaştırıcılara erişilebilirliği sağlamak ve 4) onların becerilerini geliştirmek için test edilmiş ve yaşlarına uygun bir müfredat. Bu standartlar, mülteci ve göçmen kızların yanı

158. A.g.e., madde 53.

159. A.g.e., madde 48. Ayrıca bakınız ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 43-44.

160. AB Kabul Koşulları Direktifi, madde 21.

161. Avrupa Konseyi'nde "Romanlar ve Gezginler" terimi, geniş bir alanı kapsamak için kullanılır. Avrupa Konseyi'nin bu alandaki çalışmaları kapsamında yer alan grupların birlikteliği: bir yandan a) Roma, Sinti / Manush, Calé, Kaale, Romanichals, Boyash / Rudari; b) Balkan Mısırlıları (Mısırlılar) ve Aşkalli; c) Doğu grupları (Dom, Lom ve Abdal); ve diğer taraftan, Gezginler, Yeniş ve nüfus olarak "Gens du voyage" ve kendilerini Çingeneler olarak tanımlayan kişiler tarafından oluşturulan gruplar.

sıra Roman topluluğunun kızları için gizli ve erişilebilir güvenli alanlar sağlamaya odaklanarak ve bu kızların farklı ihtiyaçlarına yönelik aktiviteler hazırlayarak kızların zayıflıklarına dikkat eder biçimde sadece kızlara yönelik güvenlik ve direnç programı doğrultusunda test edildi. Programın müfredatı, kızların durumuna göre uyarlanmış bir varlık oluşturma yaklaşımıyla önemli yaşam becerilerini geliştirmeye odaklanmıştır. Kızların endişelerini saygılı ve gizli bir şekilde ele alarak rahatlayabilecekleri ve özgürce iletebilecekleri fırsatlar ve alanlar sağlamanın çok önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Kamusal alanların erkekler ve erkekler tarafından yoğun biçimde kullanıldığı ortamlarda, “sadece kızlar için” olan güvenli alanlar, ergen kızlar için kendilerini fiziksel ve duygusal olarak güvende hissedebilecekleri, günlük yüklerini unutabilecekleri ve kendilerine odaklanabilecekleri, hayat kurtaran hizmetlere erişirken bir alan açmaktadırlar.

Ergenlik çağındaki kız çocuklarının yardımı ile kızlar için güvenlik ve dayanıklılık konusunda bir Cep Rehberi hazırlanmıştır. UNICEF ve sivil toplum ortakları tarafından desteklenen bu yaklaşım, kız çocuklarının kaygılarını, ihtiyaçlarını ve her şeyden önce seslerini tüm müdahalenin merkezine ve Çocuk Katılımı ilkesine uygun olarak Cep-Kılavuzunun tasarımına koymak üzerine idi. Programa, 184 mülteci kız katıldı. Bu sayı, Sırbistan’daki göçmen kabul ve iltica tesislerinde kalan kızların yaklaşık %80’ini kapsamakta idi.

Çocuk dostu öğeler: Cep Rehberinin içeriği, ortakların düzenlediği farklı etkinlikler sırasında kızların kendilerinin seçtiği ve önerdiği konular ve faaliyetler temelinde kararlaştırıldı. Önemli bir çocuk dostu unsur, Cep Rehberinin farklı bağlamlarda (mülteci ve Roma kızlarının yaşadığı ve sosyalleştiği yerlerde) uygulanmasını sağlamak için ve aynı zamanda kızların haklarının yasal statülerine bakılmaksızın farklı ortamlarda ve bağlamlarda eşit derecede saygı gösterilmesi ve desteklenmesi için farklı çevrelerden kızların dâhil edilmesidir. Tercih gruplarını anlamak ve Cep Rehberinin uygunluğunu sağlamak için kızlarla birlikte odak grup tartışmaları yapılmıştır. Resimler onlarla birlikte seçildi ve bunların çocuk dostu olduğundan ve “dünyalarını” temsil ettiğinden emin olmak için kelime seçimi ve tasarımı üzerinde çok fazla çalışma yapıldı. Teknik jargon kullanımından kaçınılması, metne kızların coşku ve enerjisini yansıtmak için olumlu resimlerle eşlik etti.

Çıkarılan dersler: Başlangıçta iki inanca meydan okumak karmaşık bir durumdu: 1) Çocuklara yönelik faaliyetlerin kapsayıcı olması ve erkek ve kızları bir araya getirmesi gerekiyor. Bu uygulama, ergenlik ve hassas konuların tartışılması konusunda kız çocukları için faaliyetlerin ayrıştırılmasının önemini göstermiştir. 2) Sadece kız çocuklarına yönelik bir program kültürel farklılıklarını kapsamaktadır, çünkü acil durumlarda kızların ihtiyaçları Sırbistan, Bulgaristan veya Roman topluluklarının savunmasız bölgelerinde benzerdir; bu nedenle, farklı bağlamlarda geçerli olabilecek, kızlar için güvenlik ve dayanıklılık konusunda asgari standartlar geliştirmek önemlidir.

İletişim bilgileri: Jadranka Milanovic, İletişim Sorumlusu, UNICEF, jmilanovic@unicef.org,

Cep Rehberine Bağlantı: www.unicef.org/serbia/en/reports/my-safety-and-resilience

Sınırlar ötesine geçmek zorunda kalan gençlerin deneyimlerinin anlaşılmasına yardımcı çalışma kitabı

Kurum: Çocuklara Zulum Önlene Ulusal Topluluğu (NSPCC) - Çocuk Ticareti Danışma Merkezi (CTAC) (İngiltere, STK)

Finansman: Çocuklara Zulum Önlene Ulusal Topluluğu

İçerik: Bu çalışma kitabı, uygulayıcıların sınır ötesi hareket eden gençlerle çalışırken kullanabilecekleri bir araçtır. Birleşik Krallık, Birleşik Krallık'a gelen ve Ulusal Transfer Uygulaması ile kırsal alanlara dağılmış bir çocuk hareketi konusunda tecrübe sahibi olduğu için, bu araç göçe zorlanan çocuklarla sınırlı çalışma deneyimi olan uygulayıcıları destekleyebilir.

Bu kitap, göçe zorlanmış ve yakın zamanda koruma altına alınan çocuklar için ilk değerlendirmeleri tamamlarken sosyal hizmet uzmanları için ideal bir araçtır.

Uygulamanın özeti: Kitap "soru cevap" formatında tasarlanmıştır ve gençlerin yolculuklarında yaşadıkları deneyimleri araştırmaktadır. Sorular yönlendirici değildir ve profesyonellerin varsayımlarını en aza indirecek şekilde ifade edilmiştir. Resim çizme, ölçeklerdeki deneyimleri ve daire görüntülerini değerlendirme fırsatı da dâhil olmak üzere kullanılan etkileşimli format, çalışma kitabını çok çeşitli çocuklarla kullanıma uygun hale getirmektedir. Bu, uygulayıcılar için önemli bir araçtır, çünkü genç bir kişiyi tanımlarına izin verirken, deneyimlerini ve yolculuklarında yaşadıkları potansiyel suistimalleri de keşfeder. Çalışma kitabının çocuklarla tamamlanması, insan kaçakçılığı ile ilgili endişeler, çocuk dostu bir şekilde tanımlanabilir ve bu da yasal kurumların çocuk koruma müdahalelerini destekleyebilir.

Çocuk dostu öğeler: Kaynak etkileşimlidir ve çocuk ile uygulayıcı arasında konuşmayı teşvik eder. Çalışma kitabı dört aşamayı (evde yaşam, hareket halindeyken, kuzey Fransa'da kamplarda kalma ve gelecek) kapsar ve sadece İngiltere'ye ulaştığındaki koşullarını değil, bir çocuğun yaşam deneyimlerine bakmak için bütünsel bir yaklaşım sağlamaktadır. Kaynaktaki sorular, bir dizi başka dile kolayca çevrilen basit bir İngilizce kullanmaktadır. Kaynak, gençlerin kendilerine benzer koşullardaki diğer gençleri nasıl savunabileceklerini düşünmelerine izin veren güçlendirici bir mesajla bitiyor.

Bağlantı: <https://learning.nspcc.org.uk/research-resources/2018/uprooted-unprotected>

ReACT - İnsan Kaçakçılığı Çocuk Mağdurlarının Güçlendirilmesi

Kurum: ECPAT Almanya / ECPAT Fransa - Çocuk Fuhuşuna, Çocuk Pornografisine ve Cinsel Amaçlı Çocuk Kaçakçılığına Son (Almanya, Fransa, STKlar)

Finansman: Avrupa Komisyonu %70, bağışçılar %30

İçerik: ReACT, Almanya, Birleşik Krallık, Fransa, Belçika ve Hollanda'daki ECPAT grupları arasında, insan kaçakçılığının çocuk mağdurlarının temsilcilerinin (vasiler ve avukatlar) uygun destek sağlama ve insan kaçakçılığı mağduru

çocukların insan kaçakçılığının başlıca durağı olan ülkelerdeki yasal süreçlerde haklarını destekleme kapasitelerini artırmayı amaçlayan bir ortaklık projesidir. Uygulama, refakatsiz göçmen çocuklara, ailelerinden ayrı düşmüş çocuklara veya tehlikedeki çocuklara, insan kaçakçılığı mağduru göçmen çocuklara ve insan kaçakçılığı mağduru olabilecek göçmen çocuklara yöneliktir. Ayrıca çocuk koruma profesyonelleri ve refakatsiz çocuklarla çalışan profesyonellere yöneliktir.

Uygulamanın özeti: İnsan kaçakçılığı mağduru çocuklar için iki tür çocuk dostu araç hazırlanmıştır: çocukları çocuk oldukları için ve insan kaçakçılığı mağduru oldukları için hakları konusunda bilgilendirmek için sözlü (video) ve yazılı (broşürler) materyaller.

Araçların içeriğini çocukların gerçekliğine uyarlamak için tüm yaratım süreçlerinde çocuk katılımı sağlanmıştır. ECPAT Fransa, çocukların ikincil mağduriyetlerini önlemek için genel bir soru sorarak bilgi toplamaya karar verdi. Bu şekilde, çocuklar, kendilerine ait olması ya da olmaması muhtemel olan hikayeler hakkında özgürce konuşabildiler. Genel videolar 13 dilde mevcuttur. ReACT videosu beş ülkenin ortakları tarafından da kullanılabilir. Çocuklara verilen bilgiler geneldir ancak onlara temel hakları hakkında bilginin yanı sıra doğrudan tavsiyeler de verir.

Çocuk dostu öğeler: Proje, risk altındaki çocukların ve insan kaçakçılığı mağduru çocukların, yine çocuklarla ilgili bilgi ve mesajların geliştirilmesi ve iletilmesine katılımını içeriyordu. Bu araçlar, insan kaçakçılığı mağdurlarına akranları hakkındaki bilgilere kendi dillerinde erişmeleri için bir kanal sağlamaktadır. Kaydedilen sesler, daha çocuk dostu bir araç ve akranlar arası bir yaklaşım yaratmak için çocuklardan/gençlerden gelmektedir.

Çıkarılan dersler: Çocuk dostu araçlar, farklı ülkelerdeki mağdur merkezleri, iltica merkezleri, barolar ve vesayet hizmetlerinde çalışan çok çeşitli uygulayıcılar tarafından oldukça iyi karşılandı. Ancak, diğer kuruluşlar tarafından geliştirilen kaynakların kullanımı aynı şekilde kolay değildir. Çıkarılan bir ders şudur ki, profesyonellere yüz yüze (toplantılarda, çalıştaylarda veya eğitimde) tanıtıldığında, araçların kullanımı artmaktadır. Bunları (farklı ülkelerde) kullanması beklenen çok sayıda kuruluşla birlikte tasarlanırsa, bu araçların uygulamaya entegrasyonu daha büyük olabilir.

İletişim bilgileri : Aurélie Jeannerod, Proje Sorumlusu, ECPAT France, contact@ecpat-france.org

Bağlantılar: 11 dilde bildiriler: www.ecpat.org/resources;

13 dilde ReACT Videoları: www.youtube.com/channel/UC2FdnTMrLO1Tt3oiFUop3Fg

3.3. Özgürlükten mahrum bırakma

BMÇHS'nin 37. maddesi, hiçbir çocuğun yasadışı veya keyfi olarak özgürlüğünden mahrum bırakılmayacağını garanti eder. Mahrumiyetin meydana geldiği yerlerde, çocuklara insancıl bir şekilde, ihtiyaçları ve yaşlarına göre muamele edilmelidir.

Onlara yasal ve diğer yardımlar sağlanmalı ve bir mahkeme önünde tutukluluklarının yasallığını sorgulama etme imkânı sunulmalıdır. ÇHS Komitesi, çocukların hiçbir zaman ebeveynlerinin göç durumuyla ilgili nedenlerden dolayı alıkonulmaması gerektiğini ve devletlerin göçmen çocukların gözaltına alınmasını derhal durdurmalarını tavsiye etmiştir. Bu türden herhangi bir gözaltı, yasa ile yasaklanmalı ve bu yasak, fiili anlamda tamamen uygulanmalıdır.¹⁶²

ÇHS Komitesi aynı zamanda refakatsiz veya ailelerinden ayrı düşmüş çocukların asla özgürlüklerinden mahrum bırakılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Gözaltı yalnızca çocuğun refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olması ya da göçmen veya ikamet durumu ya da bunların eksikliği nedeniyle haklı gösterilemez.¹⁶³

Herhangi bir çocuğun kendi veya ebeveynlerinin göç statüsü nedeniyle gözaltına alınması her zaman bir çocuk hakları ihlali oluşturur ve çocuğun menfaati ilkesine aykırıdır. Çocuk adaleti gibi diğer bağlamlarda uygulanabilecek son çare tedbiri olarak çocukları gözaltına alma olasılığı, bu sebepten dolayı, çocuğun menfaati ve gelişme hakkı ile çelişeceği için göç davalarında geçerli değildir.¹⁶⁴

AB Temel Haklar Şartının 6. maddesi, özgürlük hakkını da kabul eder ve AB kanunu, bir kişinin yalnızca sığınma başvurusunda bulunduğu veya kaldırılmasına tabi olduğu için gözaltına alınamayacağını öngörür. AB yasalarına göre, aileleri eşliğinde olsun olmasın, çocuklar ancak son çare olarak ve ancak daha az zorlayıcı önlemlerin etkili bir şekilde uygulanamayacağı tespit edildikten sonra gözaltına alınabilir; eğer uygulanacaksa, gözaltı en kısa süreliğine yapılmalı ve tutuklu olan çocukların serbest bırakılması ve uygun bir yere yerleştirilmesi için tüm çaba gösterilmelidir.¹⁶⁵ AB hukuku, ülkeden gönderme durumunda üye devletlerin gözaltına almanın alternatiflerini sağlamasını gerekli kılmaktadır.¹⁶⁶

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'ne (CPT) göre, göçmenlerin alıkonulması istisnai, orantılı olmalı ve sonuç olarak yasa dışı göçü önlemek için gerekli bireysel bir önlem olmalıdır.¹⁶⁷ Gözaltı, ev hapsi, havaalanı transit bölgesine veya sınır bölgesine hapsedme¹⁶⁸; bir gemiye yerleştirme¹⁶⁹ ve polis tarafından bir durdurma ve arama gibi çeşitli biçimlerde olabilir.¹⁷⁰ Mahkeme, çok kısa bir süre için bile özgürlükten mahrum bırakmanın gözaltı olarak nitelendirilebileceğine karar vermiştir.¹⁷¹

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. (1) (f) maddesi, yetkisiz girişleri önlemek veya sınır dışı etmek amacıyla tutuklama yapılmasına izin verir. Sözleşme ile

162. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 5.

163. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 61.

164. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 5.

165. Bkz. Örneğin AB Kabul Koşulları Direktifi 8 ve 11 (2). madde 15, AB Dönüşü

166. AB Geri Dönüş Yönergesi, Resital 16; CJEU 28 Nisan 2011, El Dridi, C-61/11, madde 39; FRA (2015), Sığınma talebinde bulunanlar ve geri gönderme süreci içinde olan şahısların gözaltına alınmasına alternatifler.

167. Avrupa İşkenceyi ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muameleyi Önleme Komitesi veya Ceza (CPT), Göçmenlerin Gözaltına Alınmasına İlişkin Bilgi Formu, CPT / Inf (2017) 3.

168. *Amuur / Fransa*, 25 Haziran 1996, madde 43-49, Kararlar ve Kararlar Raporları 1996-III.

169. *Khlaifa ve Diğerleri / İtalya* [BD], (2016), madde 65-71.

170. *Foka / Türkiye*, No. 28940/95, madde 76-79, 24 Haziran 2008.

171. *Nolan ve K. / Rusya*, No. 2512/04, madde 94-96, 12 Şubat 2009.

uyumlu olabilmek için, göçmenlerin gözaltına alınması yasal olmalı ve keyfi davranılmamalıdır; ulusal yasalara uymalı ve iyi niyetle yürütülmeli, amacına yakından bağlı olmalı, alıkonulma yeri ve koşulları uygun olmalı ve alıkonulma süresi makul olmalıdır.¹⁷²

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, mülteci ve göçmen çocukların gözaltına alınmasını açıkça yasaklamamaktadır. Bununla birlikte, mahkeme içtihadı, refakatli ve refakatsiz göçmen çocukların gözaltına alınmasından kaynaklanan ihlallerin ayrıntılı analizini sunmaktadır.¹⁷³ Mahkeme, çocukların gözaltına alınmasının hukuka uygunluğu, gözaltının yargı denetimine tabi tutulması, gözaltının maddi koşulları ve gözaltının aile hayatı üzerindeki etkisiyle ilgili ihlaller tespit etmiştir. Gözaltı koşullarıyla ilgili olarak Mahkeme, özellikle üç faktörün birleşiminden dolayı Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini ortaya koymuştur: çocuğun genç yaşı, alıkonulma süresi ve tesislerin çocukların yerleştirilmesi için uygun olmaması.¹⁷⁴ İki günlük kısa gecikmeler bile birkaç davada ihlallerle sonuçlanmıştır.¹⁷⁵

Herhangi bir detaylandırma kararı çocuğun yüksek çıkarları için bir değerlendirme sağlamalıdır, bu da aileyi bir arada tutmayı gerektirir.¹⁷⁶ İstisnai olarak, çocuklar idari gözetim altında ebeveynleri ile birlikte tutulursa, özgürlükten mahrum bırakma durumu mümkün olan en kısa süre için uygulanmalı ve çocuklu ailenin idari gözetim altına alınması, alternatif önlemlerin mevcut olmadığı durumlarda son çare olmalıdır. Bütün çabalar gözaltına alınan çocukları serbest bırakmaya ve onları uygun bir yere yerleştirmeye yönelik olmalıdır.

Yetişkinlerden farklı olarak, Sözleşme'nin 5 (1) (f) Maddesine uymak için çocukların göç kapsamında alıkonulması gereklidir, bu da devletlerin konaklama için daha az invazif alternatifleri dikkate almak zorunda olduğu anlamına gelmektedir.¹⁷⁷

Muhammed / Yunanistan davasında, 18. yaş gününe iki ay olan başvuran, 18 yaşına gelene kadar yetişkin bir gözaltı tesisinde tutulmuştur. Mahkeme, Sözleşme'nin 5 (1) (f) maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Zira yetkililer "tıbbi muayene gerçekleştikten sonra, çocukların konaklama için alternatif çözümler aramak yerine başvuranın gözaltında tutulmasına neden devam edildiğine dair bir açıklama yapmamıştır... Hükümet bu sonuca ilişkin ilgili kuruluşlarla en ufak bir iletişim kurulduğuna dair hiçbir kanıt sunmadı."¹⁷⁸

Avrupa Konseyinin zorunlu iade ile ilgili yirmi yirmi kılavuz ilkesinde açıkça belirtilmektedir ki, bir iade yapılması amacıyla uygulanan gözaltılar, ancak "izleme yöntemleri, resmî makamlara düzenli olarak rapor verilmesi şartı, kefalet veya

172. *Saadi / Birleşik Krallık* [BD], No. 13229/03, AİHM 2008, paragraf 64 ve 74.

173. Düzenli olarak güncellenen Bilgi Notu Gözaltında tutulan Refakatli Göçmenlere bakınız, www.echr.coe.int/Documents/FS_Accompanied_migrant_minors_detention_ENG.pdf, ve gözaltında refakatsiz göçmen çocuklar, www.echr.coe.int/Documents/FS_Unaccompanied_migrant_minors_detention_ENG.pdf.

174. *AB ve Diğerleri / Fransa*, No. 11593/12, 12 Temmuz 2016, paragraf 109.

175. Örneğin, *Rahimi / Yunanistan* (2011), *SF ve Diğerleri / Bulgaristan*, No. 8138/16, 7 Aralık 2017, paragraf 79.

176. *Popov / Fransa* (2012), paragraf 141 ve 147.

177. *Popov / Fransa* (2012), paragraf 91; *AB ve Diğerleri / Fransa*, (2016), 120-123. Paragraflar

178. *Mohamad / Yunanistan*, No. 70586/11, 11 Aralık 2014, paragraf 84

diğer garanti uygulamaları gibi gözaltı dışı önlemlere başvurmanın sağlanamadığı durumlarda uygulanabilir.¹⁷⁹

2014 yılında, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi üye devletleri “bir çocuğun veya ebeveynlerinin göçmenlik statüsüne göre gözaltına alınmasının hiçbir zaman çocuğun çıkarlarına uygun olmadığını” kabul etmeye çağırdı. Meclis, devletlerin “göçmenlik nedeniyle gözaltına alınmasını yasaklayan bir mevzuat çıkarmasını” ve çocuğun menfaati için ve gözaltı olmayan bağlamlarda aileleriyle veya vasileriyle kalabilmelerini sağlamak için gözaltına alternatifler oluşturmasını tavsiye etti.¹⁸⁰ Ayrıca Meclis, Çocukların Göç Bağlamında Gözaltı kampanyasında, çocuğun menfaati için göçmen çocukların gözaltına alınmasıyla mücadele etmeye çalışmıştır.¹⁸¹

3.4. Göçmenlerin gözaltına alınmasına alternatifler

Mülteci ve göçmen çocukların göç gözaltına alınmasına alternatiflerin dikkate alınması ve dolaylı olarak geliştirilmesi ve kullanılması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadından türetilmiş bir gerekliliktir. Aynı zamanda, evrensel olarak kabul edilmiş “göçmenlerin gözaltına alınmasına alternatifler” tanımı yoktur. Göçmenlerin gözaltına alınmasının alternatiflerinin “temel insan haklarına saygılı ve gözaltı dışında bireysel seçeneklere izin veren cezai tedbirler” olduğu konusunda geniş bir fikir birliği vardır.¹⁸² Çocuklar için gözaltı kullanımıyla ilgili endişeler, özellikle gözaltının zihinsel sağlıkları üzerinde özellikle olumsuz bir etkisi olduğu göz önüne alındığında, mülteci ve göçmen çocuklar için gözaltı olmayan seçeneklerin tercih edileceği beklentisine yol açmıştır.¹⁸³

Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi (CDDH), göçmenlerin gözaltına alınmasına yönelik olarak, toplum içinde belirlenmiş barınma evlerinde veya evlerde aileleriyle veya vasileriyle birlikte yaşama, düzenli aralıklarla göçmenlik makamları veya polise bildirme zorunluluğu veya bir kefalet sistemi kullanımını da içeren bir dizi olası alternatif belirlemiştir. Ayrıca, toplumda özgürce yaşayan ergen bir çocuk veya bir grup ergen çocuk, bir sivil toplum kuruluşuna, belediyeye veya başka bir kuruluşa (“dâhil edilme”) emanet edilebilir. Ancak, bu yalnızca aile temelli veya akraba bakımı mümkün değilse veya çocuğun menfaatine değilse kullanılmalıdır.¹⁸⁴

Alternatifin seçimi, çocuğun ve ihtiyaçlarının değerlendirilmesinden etkilenmeli ve mümkün olan en az kısıtlayıcı ölçüye veya önlem kombinasyonuna dayanmalıdır.

179. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (2005), zorunlu geri göndermeye karşı yirmi kılavuz ilke, kılavuz 6 (1)

180. PACE, Karar 2020 (2014), çocukların göç bağlamında gözaltına alınmasına alternatifler, 3 Ekim 2014, paragraf 9.

181. PACE , Göçmenlerin Gözaltında Tutulmasına Son Verilecek Parlamento Kampanyası , www.assembly.coe.int/stop-child-detention

182. 109. Avrupa Konseyi, Göç bağlamında gözaltı uygulamasına etkili alternatiflerin yasal ve pratik yanları, İnsan Hakları Yönlendirme Komitesinin Analizi, 7 Aralık 2017’de kabul edilmiştir, (“Göç bağlamında gözaltı uygulamasına etkili alternatiflerle ilgili CDDH Analizi”), s. 17, <https://tinyurl.com/y68uxeuy>.

183. Avrupa Konseyi, Çocukların göç bağlamında gözaltına alınması. Artık sona mı eriyor? Konferans raporu, 25-26 Eylül 2017, s. 10.

184. Bkz. Göçmenlerin gözaltına alınmasına yönelik etkili alternatifler hakkındaki CDDH Analizi, madde 203-230.

Etkili uygulama alternatiflerini sağlamak için gerekli unsurlar:

- ▶ güvenlik açıkları ve riskler dâhil olmak üzere bireysel durumları ele almak için tarama ve değerlendirmeyi kullanma;
- ▶ haklar, görevler ve itaatsizliğin sonuçları hakkında açık ve net bilgi sağlama;
- ▶ başlangıçtan ve süreç boyunca adli yardıma erişimin sağlanması;
- ▶ iltica ve göç prosedürlerine güven inşa edilmesi;
- ▶ bireyselleştirilmiş vaka yönetimi hizmetlerini destekleme;
- ▶ ilgili kişilerin saygınlığını ve temel haklarını koruma;¹⁸⁵
- ▶ çocuklar için, genel ve kapsamlı bir destek ve çocuk koruma sistemi, güvenilen sosyal hizmet uzmanları ve/veya vaka yöneticilerinin katılımını sağlama.

Çocukların göç nedeniyle tutuklanmasına son verilmesi Kurum: İçişleri Bakanlığı (Birleşik Krallık, kamu kuruluşu)

Finansman: Devlet

İçerik: 2010 yılında, Birleşik Krallık Hükümeti çocukların göç nedeniyle gözaltına alınmasına son verileceğini duyurdu. Birleşik Krallık'ta kalma haklarını tüketen ailelerin ülkeden gönderilmesi için yeni bir süreç oluşturdu. Bu, yardımlı geri dönüş teklifini, mecburi bir geri dönüş aşamasını ve son çare olarak, güvenli bir geri dönüş aşamasını içeren üç aşamalı bir süreci içeriyordu.

Uygulamanın özeti: Yeni sürecin bir parçası olarak, Bağımsız Aile Geri Dönüş Paneli (IFRP) kuruldu. Panel, eğitim, çocuk hizmetleri ve koruma, insan ticareti, tıp ve hukuki yaptırım konularında uzmanlığa sahip olup çeşitli disiplinleri barındırır. Başlıca rolü bir ailenin eve dönmesi gerektiği ve ailenin gönüllü olarak gitmeyi reddettiği belirlendiğinde, İngiltere İçişleri Bakanlığı'na tavsiye ve itiraz sunmaktır. Bu gibi durumlarda, Aile Katılım Yöneticisi (FEM), (topluluk içindeki) bir aile ile iyi bir ilişki geliştirmeye çalışır ve ailenin ayrılmasını sağlamak için bir plan hazırlar. Bu plan IFRP'ye gönderilir ve burada söz konusu incelemenin önceliği olarak o ailedeki çocukların refahı göz önünde bulundurularak değerlendirilir. Her IFRP aile vaka toplantısının bir parçası olarak, Panel üyeleri Aile Refahı Formunu dikkatle inceler ve doğrudan FEM ve tutuklama ekiplerini sorgular. Planlar genellikle yapılan önerilerle değiştirilir ve zaman zaman Panel, IFRP tarafından yapılan herhangi bir koruma ya da refah endişesi ya da tavsiyesinin açıklığa kavuşturulmasını ve/veya çözümlenmesini beklemeye alınmasının ertelenmesini tavsiye eder. Panel ayrıca, politika ve uygulama, performans ve sözleşme yönetimi ve yasal Çocuk Hizmetleri, Sağlık ve Eğitim (okullar) da dâhil olmak üzere ortak kurumlarla ilişki konularına kadar tavsiyelerin ve zorlukların genişlediği bir alanda daha geniş bir role sahiptir.

Çocuk dostu öğeler: Bağımsız Aile Geri Dönüş Paneli aracılığıyla multidisipliner bir ekibin uzmanlarının sağladığı bilgiler ışığında çocukların gözaltına alınmasının

185. CDDH Göçmenlerin gözaltına alınmasına alternatifler üzerine analiz, paragraf 179-202.

sona ermesi, esenliğinin sağlanması, geri dđnüş planının odağında çocuğun menfaatlerinin koruma altına alınması ve operasyonel prosedürlerin tüm seviyelerinde çocukların korunmasının ve refahının göz önünde bulundurulması ve garanti altına alınması.

Çıkarılan dersler: Uygulamanın gözden geçirilmesi aşığıdaki sınırlamaları ortaya koymuştur:

- ▶ Yıllık Raporlardan IFRP tavsiyelerinin yavaş uygulanması;
- ▶ yaptırım aşamasının doğası (28 günlük tutuklama bildirimi verilmesi) aileleri kaçımaya teşvik edebilir. Evlerinden kaçan ve çocukları okuldan ve sağlık hizmetlerine erişimden uzaklaştıran aileler, çocuklar için birçok potansiyel risk oluşturmaktadır;
- ▶ geri dđnüş modunda esneklik eksikliği.

İletişim bilgileri: Philip Ishola, Koruma Danışmanı, Bağımsız Aile İadeleri Panel Philip.Ishola@homeoffice.gov.uk; Dr Stephanie Green, Tıbbi Üye, Bağımsız Aile İadeleri Paneli, StephanieJayne.Green1@homeoffice.gov.uk

Bağlantı: www.gov.uk/government/organisations/independent-family-returns-panel, İçişleri Bakanlığı Aile İadesi Rehberlik süreci (7 Ocak 2019'da yayınlandı): <https://tinyurl.com/yydumxtm>

Tema 4

Kalıcı Çözümler

Bu bölüm kalıcı çözümlere ve özellikle de entegrasyon, aile birleşimi, yeniden yerleştirme ve geri dönüşlerden bahsetmektedir. Mülteci ve göçmen çocukların sosyal içermelerini destekleme girişimini dile getirerek entegrasyonu destekleyen önemli sayıda örnekler vardır. Aynı zamanda, bu alanlarda geliştirilmesi gereken uygulamalara işaret edebilecek yeniden yerleşim ve geri dönüşlerle ilgili az sayıda örnek bulunmaktadır.

4.1. Kalıcı çözümü tanımlama

BMMYK'ya göre, mülteciler için kalıcı çözümler, devam eden çatışmalar, savaşlar veya zulüm ve ev sahibi topluluk içinde entegrasyon nedeniyle, geri dönüş mümkün olmadığına, onların gönüllü olarak ülkelerine dönmelerinin yerine başka bir ülkeye yerleşme şeklini almaktadır.¹⁸⁶ En uygun kalıcı çözümün mümkün olduğunca erken belirlenmesi, çocuk üzerinde temel ve uzun vadede etkisi muhtemel olan yeniden yerleşim ve yerel entegrasyon, gönüllü geri dönüş kararları gibi birçok faktörün dikkatli biçimde dengelenmesini gerektirmektedir.¹⁸⁷ Çocuğun kendi yararı ve sesinin duyulma hakkı daha önceki bölümlerde dile getirilen uluslararası çocuk hakları standartlarına uygun olarak, bu hükmün önemli unsurlarıdır.

ÇHS Komitesi, göçmen çocuklar için temel amacın "tüm koruma ihtiyaçlarını ele alan, çocuğun görüşünü dikkate alan ve mümkün olan yerlerde, çocuğun refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş olma durumunun üstesinden gelmesine yol açan kalıcı bir çözüm bulmak" olduğunu tavsiye eder.¹⁸⁸ Geleceğindeki belirsizlik ve güvenlik yoksunluğu, bu çocukları esenlikleriyle ilgili olumsuz sonuçlar ile belki de yetişkinlerden daha çok etkileyecektir. Güvenli ve uzun süreli ikamet durumu, göçmenlik erişiminde olan çocukların refah ve gelişme hakları da dâhil olmak üzere tüm haklarına erişmelerini sağlamak için hayati öneme sahiptir.¹⁸⁹

Çocuk dostu adalete ilişkin Avrupa Konseyi Kılavuz İlkeleri, çocuğu etkileyen tüm kararların çocuğun üstün yararına olmasını ve sonuç olarak, kalıcı bir çözümü tanımlamak için kullanılan sürecin çocuk dostu olmasını gerektirmektedir.¹⁹⁰ Buna ek olarak, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı (2007) 9 sayılı before highlighted Avrupa Konseyi, "yaşam projesi" kavramını çocuk ve yetkililer arasında hazırlanan ve müzakere edilen bir plan şeklinde, her çocuğun kapasitesini ve potansiyelini

186. BMMYK www.unhcr.org/solutions.html.

187. BMMYK (2018), Çocuğun yüksek çıkarlarının değerlendirilmesi ve belirlenmesi ile ilgili esaslar, ("BMMYK Rehberi 2018") s. 71.

188. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 79.

189. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 23, madde 18.

190. Çocuk dostu adalet rehberi, III.B, madde 1.

geliştirmek, bağımsızlık, sorumluluk ve dayanıklılığın gelişimini desteklemek, her gencin ev sahibi ülkede kalması veya kendi ülkesine dönmesi için topluma aktif bir katkıda bulunmasını sağlamak amacıyla kalıcı çözüm olarak ortaya koymuştur.¹⁹¹

AB kapsamında, kalıcı çözümlerin tanımlanmasının çocukların çıkar ve yararı ile tutarlı olmasını sağlama koşulu, Avrupa Birliği Konseyi tarafından da tekrarlanmıştır. Öyle ki Konsey; “Çocukların çıkarlarının, çocukların özel durumlarına ve ihtiyaçlarına göre yeniden yerleştirme, entegrasyon, yahut geri dönüş gibi onlarla ilgili tüm eylem ve kararlarda ve tüm kalıcı çözümlerin uygunluğunun değerlendirilmesinde öncelikli bir husus olması gerektiğini” savunmaktadır.¹⁹² Konsey ayrıca, yerel toplulukların entegrasyon ve uzun vadeli kalıcı çözümlere yardımcı olmadaki öneminin yanı sıra üye devletlere, kalıcı çözümler uygularken göçmen çocukları koruma gereksinimi konusunda vatandaşlar arasında farkındalık yaratma gereğinin altını çizdi.¹⁹³

Avrupa Birliği Konseyi ayrıca göçmen çocuklar için kalıcı çözümlerin önemini değerlendirmiş ve üye ülkeler için aşağıdakiler gibi çeşitli hususlar belirlemiştir.

- erken çocukluk eğitimi ve bakımı dâhil kapsayıcı, örgün eğitime eşit erişim sağlamak;
- sağlık hizmetlerine zamanında ulaşımı sağlamak;
- yetişkinliğe geçişte (veya bakımdan ayrılmadan) çocukların gerekli eğitim ve öğretime erişmesini sağlamak için destek sağlamak;
- karma, ayrılmış olmayan konut ve kaynaştırma eğitimine öncelik verilmesi gibi bütünleşme ile ilgili tüm politikalara sosyal katılımı teşvik etmek;
- uluslararası korumaya ihtiyaç duyan çocuklar için Avrupa’ya yeniden yerleşimin artırılması;
- kendi ülkelerine geri gönderilecek çocukların ihtiyaçlarını karşılamak için uygun aile takibi ve yeniden entegrasyon önlemlerinin alınmasını sağlamak.¹⁹⁴

4.2. Entegrasyon

Mülteci ve göçmen bir çocuğun toplumda kalacağına karar verildiğinde, ilgili yetkililer yerel topluluk içindeki uygun uzun vadeli düzenlemeleri ve bütünleşmeyi kolaylaştıracak diğer gerekli önlemleri belirlemelidir. Çocuğun yeni ortamlarına rahatça yerleşebilmesi adına bu çocukların bütünleşmelerini sağlamak için etkili önlemler alınmalıdır. ÇHS Komitesi menşe ülkeye geri dönüşün yasal veya olgusal gerekçelerle imkânsız olması durumunda yerel entegrasyonun “birincil seçenek” olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu, “güvenli bir yasal statüye (ikamet statüsü de dâhil olmak üzere) dayanmalı ve mülteci olarak tanınmasından, geri dönmelerinin önündeki diğer yasal engellerden veya üstün çıkarlarına dayalı dengeleme testinin

191. 110. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin üye ülkelere ilettiği CM/Rec(2007)9 sayılı, Refakatçisi olmayan küçük yaşta göçmenlerle ilgili yaşam projeleri konulu Tavsiye Kararı. Yaşam projelerinin nasıl uygulanacağı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Avrupa Konseyi (2010), Refakatsiz göçmen çocuklar için Yaşam Projeleri: ön saf uzmanları için bir el kitabı, <https://tinyurl.com/y6gd3hjf>.

192. Avrupa Birliği Konseyi, Avrupa Birliği Konseyi’nin Kararları ve Üye Devletlerin göçmen çocukların korunmasına ilişkin temsilcileri, 10085/17, Brüksel, 8 Haziran 2017, s. 3.

193. Aynı yazar.

194. Avrupa Komisyonu İletişim 2017, s. 14.

geri dönmemeye karar verip vermediğine bakılmaksızın ülkede kalan tüm çocuklar için geçerli olan BMÇHS haklarına dayalı olmalıdır.”¹⁹⁵

Üye ülkelerde iyi uygulamalara dayanarak, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, CM / Rec (2019)/4 sayılı Tavsiye Kararı’nda Avrupa’ya refakatsiz olarak gelen ve yetişkinliğe geçiş yapan mülteci çocuklar için destek tedbirlerinin bir listesini ortaya koydu.¹⁹⁶ Tavsiye Kararı, çocuk koruma, gençlik, sağlık, eğitim, sosyal koruma veya refah, göç, adalet ve ulusal, yerel ve bölgesel otoriteler toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanlarda kapsamlı kurumlar arası işbirliğinin geliştirilmesini gerektirmektedir. Tavsiye Kararında aynı zamanda sosyal hizmetlere erişimin önemi de vurgulanmaktadır. Bu sosyal hizmetler mülteci ve göçmen çocuklara, haklarına ve ana akım sosyal hizmetlere etkili erişim sağlamalarına; yetişkinliğe geçiş halindeki genç mültecilerin eğitime erişimine; zihin sağlığı dâhil olmak üzere ücretsiz ve kapsamlı sağlık hizmetlerine erişimlerine destek ve yardım sağlamaktadır. Tavsiye Kararı, bütüncül bir entegrasyon çabasının, tanınması ve desteklenmesi gereken gençlik çalışmalarına eşit ölçüde bel bağlaması gerektiğini belirtiyor.¹⁹⁷

Buna ek olarak, pratik düzeyde, Avrupa Konseyi, mülteci ve göçmenlerin entegrasyonunu birçok girişimle desteklemiştir: ¹⁹⁸ dilsel entegrasyon,¹⁹⁹ yeterliliklerin tanınması,²⁰⁰ kültürlerarası değişim²⁰¹, yerel yönetimler için kültürlerarası faaliyetler²⁰² ve spor yoluyla entegrasyon²⁰³.

Çeşitli AB direktifleri, çoğunlukla eşit muamele, istihdama erişim, eğitim, güvenli ikamet ve aile birleşimi hakkı ile ilgili entegrasyon konularını ele almaktadır. Uzun vadeli ikamet durumu ve aile birleşimi geleneksel olarak AB politikasında başarılı bir entegrasyon için temel bileşenler olarak göz önünde bulundurulmaktadır.²⁰⁴ Aynı zamanda, AB üye devletleri entegrasyon için birincil sorumluluğu elinde tutar ve politika koordinasyonu, bilgi alışverişi ve finansal kaynaklar açısından AB desteğine güvenebilir.²⁰⁵

195. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 88-89.

196. Avrupa Konseyi, Bakanlar Komitesi’nin üye ülkelere yetişkinliğe geçişte genç mültecileri destekleme konusunda CM/Rec (2019) 4 sayılı Tavsiye Kararı.

197. Bu tavsiye kararının uygulama projeleri hakkında daha fazla bilgi için: www.coe.int/en/web/youth-peace-dialogue/youth.together.

198. Bkz. Özellikle Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Kapsayıcı Toplulukların Oluşturulması Eylem Planı (2016- 2019) CM (2016) 25, 2 Mart 2016, <https://rm.coe.int/16805c1a1f> ve Avrupa Konseyi’nin Avrupa’daki Mülteci ve Göçmen Çocukları Koruma Eylem Planı’nın (2017-2019) üçüncü ayağı.

199. Daha fazla bilgi için: www.coe.int/en/web/language-policy/home.

200. Mülteciler için Avrupa Yeterlilik Pasaportu projesi, daha fazla bilgi için: www.coe.int/en/web/education/recognition-of-refugees-qualifications.

201. Kültürlerarası değişimlerle ilgili iyi uygulamalar için bkz. Kültürlerarası Şehirler Programı: www.coe.int/en/web/interculturalcities/good-practice.

202. Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi’nin kültürlerarası entegrasyon konusundaki etkinliği için: www.congress-intercultural.eu/en/.

203. Spor yoluyla iyi entegrasyon uygulamaları için, Genişletilmiş Kısmi Spor Anlaşması (EPAS) platformuna bakınız: www.coe.int/en/web/sport-migrant-integration-directory/about-the-platform.

204. Avrupa Konseyi, Genel Sekreterin göç ve mülteciler Özel Temsilcisi, Göçmen ve mülteci entegrasyon politikalarının insan hakları yönleri, (Sayı, 2019), s. 17.

205. AB’ye entegrasyon hakkında daha fazla bilgi için: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/integration_tr.

Malta'da Arkadaş Edinme Arkadaş Getirme Kulübü

Kurum: Eğitim ve İstihdam Bakanlığı, Göçmen Öğrenciler Birimi (Malta, kamu kuruluşu)

Finansman: Kulüpler, AB İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (%75) ve Eğitim ve İstihdam Bakanlığı (%25) aracılığıyla finanse edilen LLAPSI+ (Dil Öğrenimi ve Ebeveyn Entegrasyonu için Destek) projesinin bir parçasıdır.

İçerik: Uygulama okul çağındaki (hem göçmen hem de yerel) genel nüfusuna yöneliktir. Kulüp tarafından düzenlenen etkinlikler, özellikle 5-10 yaş arası katılımcılar için organize edilmiştir.

Uygulamanın Özeti: Arkadaş Edinme, Nisan 2018'de Eğitim ve Çalışma Bakanlığı Göçmen Öğrenciler Birimi tarafından başlatılan bir önceliktir. Bu uygulamanın amacı aktif katılımı teşvik etmek ve göçmen kökenli öğrenciler ve Maltalı öğrenciler arasında bütünleşme sağlamaktır. Bu amaca kulüpteki katılımcılar arasında arkadaşlık kurulmasıyla ulaşılmaktadır. Uygulama okuldan sonra yapılmaktadır ve her seans iki buçuk saat sürmektedir. Bu okul sonrası ortamda kültürel farklılıkların değerlendirilmesi (ve dolayısıyla daha iyi anlaşılması) yoluyla arkadaş olmaya odaklanan, informal ve yaratıcı öğrenme programı katılımcılara sunulmaktadır. Diyalog ve saygı bu hedefe ulaşmanın anahtarlarıdır. Arkadaş Edinme faaliyetleri aynı zamanda özel olarak eğitilmiş öğretmenlerin ve diğer personelin gözetimi altında akran öğrenimini kolaylaştırmaya odaklanmaktadır.

Çocuk dostu öğeler: Çocuk dostu yaklaşım, tüm öğrenciler arasındaki dostluğu teşvik etmek için özel olarak tasarlanarak bu uygulamaya yerleştirilmiştir. Gerçekten de, okul saatlerinden sonra sunulması, personelin eğitimin müfredat dışı ve informal yönlerine odaklanmasını sağlar. Etkinlikler, kültürel farklılıkların daha iyi anlaşılmasını sağlayan, katılımcıların yaratıcı üretimde birlikte çalışmalarını sağlamaya odaklanmaktadır. Bu informal oturumların ayrıca günlük okul davranışı ve öğrenme üzerinde olumlu bir etkisi vardır.

Çıkarılan dersler: Bu uygulamanın yaz tatiline kadar ihtiyaç duyulmaktadır duyulmaktadır.

İletişim bilgileri: Jane Farrugia Buhagiar; Robert Cilia, Göçmen Öğrenciler Birimi, Eğitim Programları, Yaşam Boyu Öğrenme ve İstihdam Edilebilirlik Bölümü, Eğitim ve İstihdam Bakanlığı, Malta, mlu.mede@gov.mt, +356 2598 2711 / +356 2598 2712 / +356 2598 2716

Bağlantı: <https://migrantlearnersunit.gov.mt/en/Pages/About%20us/about-us.aspx>, <https://education.gov.mt/en/Pages/educ.aspx>

Norveç'te "BİRLİKTE" projesi

Kurum: SOS Çocuk Köyleri Norveç (Norveç, STK)

Finansman: Egmont Fonden ve Imdi (Norveç Entegrasyon ve Çeşitlilik Müdürlüğü)

İçerik: 2015 yılında Norveç'e sığınma talebinde bulunan 5.000'den fazla RADÇ geldi. Bu kendilerini yerel topluluklarının bir parçası olarak hissetmeli ve diğer sakinler gibi aktif katılımcılar olmalıdır. Bunun gerçekleştirilmesini sağlamak tüm

toplumun sorumluluğudur. Norveç'teki SOS Çocuk Köyleri (SOS Çocuk Köyleri uluslararası federasyonu üyesi) yerel Norveçli gençlerin bunun gerçekleşmesinin anahtarı olduğuna inanmaktadır.

Uygulamanın Özeti: "BİRLİKTE" projesinin ana hedefi RADÇ ve yerel Norveçli gençlerin birbirlerini tanıması için bir fırsat yaratmaktır. 2016 sonbaharında RADÇ'yi topluluklarına kabul eden üç (ve daha sonra 12) pilot belediye STK ile işbirliği başlattı. Her belediyedeki yerel yönetim, esas olarak bir proje liderinden ve gençlerle bağlantılı bir yetişkin personelden oluşan bir çalışma grubu oluşturdu. Projenin önemli bir yönü, planlama ve yürütmenin yerel olarak, gençlerin yaşadığı ve yerel toplumun katılımlarından yararlanabileceği belediye tarafından yapılmasıdır. İlgi alanlarına ve hobilere dayanarak, gruplar, örneğin, üç RADÇ ve üç yerel Norveç gencinden oluşur. Yaklaşık dokuz hafta boyunca birlikte bir proje oluşturur ve üzerinde çalışırlar. Grup, projelerine karar verir ve birlikte geliştirir. Her şey birbirini tanımak için bir başlangıç ile başlar ve katılımlarının kanıtı olarak bir sertifika ile sona erer. 2016 yılından bu yana, proje 25 belediye, 450 genç katılımcı içerdi ve değerli deneyim ve bağlantılar kazanan 60 grupta sonuçlandı.

Çocuk dostu ögeler: Bu uygulama, farklı kültürel geçmişlere sahip gençler arasında toplantı ve değişim koşulları yaratan çok zengin ve kapsayıcı bir bakış açısı öneriyor. Aynı yaşta insanlarla tanışarak ve her iki tarafın da değerli alışverişe eşit katkıda bulunduğu bir şey yaparak gençler, onları birbirine bağlayan ve aidiyet duygusu veren bir şeyin parçasıdır. Seçtikleri projeyi sahiplenirler ve işbirliği yoluyla bazı kültürel ve sosyal kodları ve önyargıları kırarlar. Projeler, yerel toplum için önemli olma duygusuna katkıda bulunur ve gençlerin toplum herkesin yaşamaması için iyi bir yer olmasını sağlama konusundaki istekliliğini güçlendirir. İyi ilişkiler ve iletişim grupları geliştirmek bu projenin başarısı için anahtardır.

Çıkarılan dersler: "BİRLİKTE" projesinin yeni belediyelerde uygulanması, katılmak isteyen Norveçli gençlerin belirlenmesi ve yerel yönetim ile proje yönetimi arasında istikrarlı bir ilişki ile ilgili bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar projenin genişlemesini veya gelişmesini engellememiştir.

İletişim bilgileri: Ragnhild Stadheim, Program Danışmanı, SOS Çocuk Köyleri Norveç, ragnhild.stadheim@sos-barnebyer.no

Bağlantı: www.sos-barnebyer.no/vart-arbeid-for-barn-i-norge/sammen; www.sos-barnebyer.no/dokumentfil-793910028?pid=Native-ContentFile-File&attach=1

İsveç'te ağ ailelerinde yaşayan RADÇ için profesyonel mentörlük programı

Kurum: SOS Çocuk Köyleri İsveç (İsveç, STK)

Finansman: Özel vakıflar, kurumsal sponsorluklar ve Angered belediyesinden (Göteborg) ekonomik ödemeler

İçerik: Program "SOS Çocuk Köyleri İsveç" tarafından geliştirildi ve Ocak 2017'de Hammarkullen'de uygulandı. Bugün, programa kız ve erkek, 60 genç kayıtlıdır. Gençler programa bir yıl boyunca katılırlar, ancak gençlerin durumuna ve ihtiyaçlarına bağlı olarak ilave bir yıllığına daha yeniden katılabilirler. Program ücretsiz

ve isteğe bağlıdır. Program sayesinde STK, gençliği kendilerine yönlendiren Angered'deki sosyal hizmetler ile yakın bir iş birliği içerisinde.

Uygulamanın özeti: Mentörlük faaliyetleri ağı evlerinde yaşayan RADÇ/gençlerin (16-21 yaş) konaklamasını desteklemektedir. Bir ağı evi, gençlerin, yetkililer tarafından, akraba, aile dostu veya sadece ağıın bir parçası olan bir aileye yerleştirildiği ev anlamındadır. Program, gençlerin sosyal bağlarına, hassasiyetlerine ve ailelerinde sahip oldukları sosyal içermeye yönelik desteğin bulunmasına bağlı olarak bireysel ihtiyaçlarının ele alınması için geliştirilmiştir. Bu nedenle katılımcıdan katılımcıya değişiklik gösterir. Mentörler, üç temel alanda bireysel ve kişiye özel destek sağlamak için çalışırlar: sosyal yönelim (boş zaman, kültür ve ağı oluşturma), ayrıca eğitim ve iş. Mentörün desteği ile genç, açıklanan yaşam alanlarında eylem planları ve gelişim hedefleri geliştirir. Bu, gençleri kendi gelişimlerinde proaktif olmaya teşvik ederek yapılandırılmış ve şeffaf bir şekilde yapılır. Program, bireylerin kendi itici güçleriyle tam potansiyellerine ulaşmalarını sağlayacak yeteneklerinin geliştirilmesine dayanmaktadır.

Çocuk dostu öğeler: Program, gençleri kendilerini geliştirmeleri ve kararlar almaları için güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bağımsız ve özerk bir yaşam için bir ortam yaratmak ve yetişkinliğe geçişleri boyunca onları desteklemek amaçlanmaktadır.

Çıkarılan dersler: Program, bağımsız ve özerk olmaları beklenen 18 yaşına gelmeden önce, İsveç'e yerleşmek için çok az zamanı kalan çok bir sosyal grup olan RADÇ/gençlerle ilgilenmektedir. Bu gençler çok az bildikleri İsveççe ile mücadelelerini sürdürüyorlar ve yetersiz bir eğitim geçmişine ve bazen ağı ailelerinden yetersiz desteğe sahipler. Bu nedenle, uzun vadeli finansmanın henüz sağlanmamış olmasına rağmen, STK ağı ailelerini de dâhil etmek için programı genişletmeyi planlamaktadır.

İletişim bilgileri: Cecilia Bergling Naucér, Program Geliştirme Direktörü, SOS Çocuk Köyleri İsveç, + 46-701-40 68 46, cecilia.naucer@sos-barnbyar.se; <https://sos-barnbyar.se/vart-arbete-i-sverige/>

Belçika'da Masir Avenir projesi

Kurum: Flaman Uyum ve Sivil Entegrasyon Ajansı (Belçika, kamu kuruluşu)

İçerik: Program, Brüksel'de yaz aylarında yürütülmektedir. 15 ila 19 yaşları arasındaki çocuk veya genç göçmen ve mülteci nüfusuna yöneliktir.

Uygulamanın özeti: Proje, Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler için hayatta iyi bir başlangıç noktası yaratmayı amaçlamaktadır. Amaç, her katılımcı için kişisel, kişiselleştirilmiş bir öğrenme programı geliştirmektir. Proje ayrıca, hedef halk kitlesinin ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek için ilgili ortakların tekliflerini optimize etmeye çalışmaktadır. Masir Avenir üç bölümlü bir programdır:

1. Katılımcıların sosyal çevresine odaklanan yoğun bir sosyal danışmanlık hizmeti vardır. Amaç, katılımcıları ihtiyaç duydukları hizmetlere yönlendirerek ve onlara rehberlik ederek katılımcıların özerkliğini teşvik etmektir.

2. Yeni gelenlerin ihtiyaçlarına ve sorularına göre özelleştirilmiş sosyal yönelim kursları. Bu kurslar Belçika toplumunun nasıl işlediğini açıklar. Cinsiyet ve ilişkilere, kültürlerarası iletişim, boş zaman etkinlikleri, istihdam ve gelecekteki olası çalışmalara veya mesleki eğitime özellikle dikkat edilir.
3. Katılımcılara Belçika'nın ulusal dillerinden birinde temel oluşturacak Flemenkçe başlangıç kursları mevcuttur. Dil edinimini daha da teşvik etmek için katılımcılar Flemenkçe ilave okul faaliyetlerine katılırlar.

Çocuk dostu öğeler: Tatillerde böyle bir programın organize edilmesine büyük ilginin ötesinde, çalışma sürelerine ek olarak, program ve danışmanlık, katılımcıların deneyimlerine, bağlamlarına ve yaşlarına uyarlanır. Kurslar ve danışmanlık ana dilde veya katılımcıların iyi konuştuğu başka bir dilde verilir. Bu yaş grubuna ulaşmak için, proje gençlerle aynı sosyal medyayı kullanıyor. Bu, liderlerin onlarla daha hızlı iletişim kurmalarını sağlar. Dahası, onlara daha iyi ulaşmak için Masir Avenir, okullar, mülteci merkezleri, koruyucu bakım ve velayet hizmetleri gibi ilgili ortaklarla da iş birliği yapmaktadır. Randevular ve toplantılar, gençler için kolayca erişilebilir yerlerde yapılır. Masir Avenir okullarda hizmet vermekte ve sosyal oryantasyon kursunu bitirdikten sonra ders dışı faaliyetler yürütmektedir. Bu şekilde, danışmanlar hedef grubun ihtiyaçlarını izlemeye devam edebilirler. Danışmanlık hizmetleri esnek ve her katılımcının gelişim hızına saygı duyar. Danışmanlar, gençlere yaşamdaki bakış açılarını keşfetmeleri ve katılımcıların temel ihtiyaçlarının karşılandığından emin olmaları için zaman ve alan tanır verir: barınma, sağlık, eğitim, boş zaman etkinlikleri, vb. Danışmanlar ve gençler arasında bir tanışıklık ve güven bağı kurulur, çünkü danışman genç kişinin hayatındaki tüm önemli aktörleri bilir, bunlar: öğretmenler, eğitimciler ve diğer yardımcılarıdır. Proje, bir öğretmen ve bir sosyal danışman ile "güvenli bir alan" yaratarak bir gruba ait olma duygusunu teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu güvenlik hissini beslemek için liderler grup faaliyetlerini informal bir ortamda kullanırlar. Bu, gençlerin aynı sorunlarla mücadele eden benzer koşullardaki diğer bireylerle tanışmasına yardımcı olur.

Çıkarılan dersler: Temel zorluklardan biri, bir katılımcının iltica başvurusuna olumsuz bir cevap alması ve programa devam edememesidir. Buna ek olarak, mülteci olarak tanınan gençler için Brüksel gibi şehirlerde kalacak yer bulmak zordur. Bu, güvenli ve tanıdık bir bağlamın gelişmesini önler: katılımcıların genellikle sıfırdan başlaması ve yeni bir yerde yeni bağlantılar kurması gerekir.

İletişim bilgileri: Flaman Uyum ve Sivil Entegrasyon Ajansı, info@bon.be, www.bon.be

Belçika, Antwerp Şehri, OKAN projesi

Kurum: VDAB²⁰⁶, Flanders'ın kamu istihdam hizmeti (Belçika, kamu kuruluşu)

Finansman: VDAB'ın proje kaynakları ve düzenli kaynaklar.

İçerik: OKAN²⁰⁷ projesi, Flaman Kamu İstihdam Hizmetleri aracılığıyla daha fazla eğitim almak istemeyen ve iş bulmak isteyen gençlere yöneliktir. Amaç, gençleri

206. Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB).

207. Hollandaca bilmeyen yeni gelenler için kabul sınıfı (OKAN)

mümkün olan en kısa sürede ve sorunsuz bir şekilde bir işe bağlamaktır. Proje, 18 yaşına girdikleri yılda OKAN derslerini takip eden göçmen kökenli gençlere yardım etmeye odaklanır.

Uygulamanın özeti: Proje üç ana bölümden oluşmaktadır:

1. "Grow2work" kariyer yönelimi, eğitim, sosyal veya profesyonel olmak üzere en uygun yolu tanımlamak ve gençlerin hedeflerini daha açık bir şekilde tanımlamasına yardımcı olmaktır. İlk etapta onları bir eğitim yolu izlemeye teşvik eder. İş arayan gençlere, gerçekçi bir iş hedefine yönelik kariyer yönelimi sağlar(staj, yaz işi, işe yönelik güzergah: işyeri öğrenimi, eğitim, profesyonel staj, işe aracılık). Bu paket, ortaöğretimin son yılında kamu istihdam hizmetleri, entegrasyon ajansı ve OKAN'ı sağlayan okul tarafından entegre edilmiştir.
2. "Ready2work", VDAB'ye geçişi ve işgücü piyasasına entegrasyonu kolaylaştırmak içindir. Lise diploması olmayan gençler için istihdam hizmetlerine erişimi teşvik eder.
3. "İş arayışının güçlendirilmesi" ulaşılmaması zor gençleri, çalışma veya anlamlı zaman kullanımı yollarını kontrol altına almayı ve ağlarını güçlendirmeye yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu yöntemle, hedef kitleyle hizmeti sağlayanlar arasındaki ve hedef kitlenin çok çeşitli karmaşık sorunlarıyla, sağlanan bölük pörçük hizmet arasındaki eksik halkanın yarattığı boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır.

Çocuk dostu öğeler: Proje, OKAN derslerinin son yılında olan gençleri mümkün olan en kısa sürede ve takip ettikleri yola, geçmişlerine ve dil becerilerine bağlı olarak iş fırsatları hakkında bilgilendirmeyi amaçlamaktadır. Bireysel ve şefkatli bir yaklaşımı teşvik eden proje, pratik ve kapsayıcı niyetlere odaklanarak, kendi esnekliklerini, başa çıkma stratejilerini, tutum eğitimini, nitelikleri ve kültürel geçmişleriyle nasıl başa çıktıklarını araştırarak, her birinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış materyaller geliştirdi.

Çıkarılan dersler: Gençlerin, belirli bir meslekte çalışmanın ne anlama geldiğini gerçekten pratikte deneyimlemeye ihtiyaçları vardır. Şu anda, sınıflar hala çok teorik. Gençlerin istihdama geçmek için okul ortamının dışına çıkmaları gerekmektedir.

Birçok kuruluş gençlere sunulan hizmetlere katılabilir. Bununla birlikte, optimum iş birliği ve değişimi yaratabilmek için bu kuruluşlar hakkında iyi bir genel bakışa sahip olmak önemlidir. Bu nedenle bir eleme yapılmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca, ilgili tüm tarafların birbirlerinin işleyişini ve yakın ve etkili iş birliğini sürdürmek için sunulan hizmeti bilmesi önemlidir.

İletişim bilgileri: Dennis Sysmans, Ekip Lideri Innovationlab VDAB Antwerp, dennis.sysmans@vdab.be; www.vdab.be

Belçika'da "Sizi yükseltiyoruz" Projesi

Kurum: Rising You (Belçika, STK)

Finansman: Flaman hükümetinden %20 ödenek; Kamu istihdam hizmetlerinden %30 eğitim ücreti; (Özel) şirketlerden %50 işe alım ve koçluk ücretleri.

İçerik: Proje Belçika'da, Brüksel, Gent ve Anvers'e gelen RADÇ'lere odaklanıyor. Belçika'ya vardıklarında genç mültecileri karşılayan Kızıl Haç ve Fedasil gibi çeşitli organizasyonlarla iş birliği yaparak "Sizi yükseltiyoruz", onları proje ve Belçika'daki yeni yaşamlarının erken bir aşamasında tırmanma sporuyla tanıştırıyor.

Uygulamanın özeti: "Sizi yükseltiyoruz" genç mültecileri yüksekte çalışma gerektiren işlere yönlendirir (örneğin, yüksek voltajlı kulelerin boyacısı, telekom teknisyenleri, güneş paneli montajcıları, yel değirmenlerindeki bakım teknisyeni). "Sizi yükseltiyoruz", görev için geçici veya daimi personel arayan işverenlere aktif rehberlik sağlar. Proje, tutkunun işe yaramasını sağlayan entegre bir süreçtir. Bu iki adımda gerçekleşir:

1. 12 yaş ve üstü genç mülteciler Antwerp, Brüksel, Gent veya Leuven'deki projenin tırmanma kulübüne davetlidir. Kulüp haftada bir tırmanma spor salonunda veya açık havada, kayalara tırmanıyor. Sağlam bir spor çerçevesi sunar ve informal olarak istihdam edilebilirlik becerileri geliştirir, bu beceriler şunlardır: yakın zamanda işgücü piyasasındaki dağcılara daha fazla fırsat sunacak tutumlar. Antwerp ve Gent'teki Buddy2Climb ile amaç, genç mültecilere anlamlı boş zaman kazandırmak adına, aynı zamanda sporun sıcak atmosferini, yüksek adrenalinini, insan temasını, birbirlerine olan güvenini tatmalarını sağlamak için tırmanma sporuna öncülük eder.
2. Hobisini mesleği haline getirmek isteyen ve doğru tutumları geliştiren dağcılar halatla erişim konusunda profesyonel bir eğitime davet edilir. Flanders bölgesi kamu istihdam servisi, ortaklar ve özel şirketlerin iş birliği içinde, farklı mesleklere ek eğitim verilmektedir.

Çocuk dostu öğeler: "Sizi yükseltiyoruz", dağcılarını motive ve iyi eğitilmiş tırmanıcılar arayan şirketlere tanıtır. Hem tırmanıcılara hem de şirketlere yardım ve refakat sağlayan Sizi yükseltiyoruz, sürdürülebilir ve saygın işler elde etmeyi hedefliyor. Eğitim ve ilgili istihdam fırsatlarının ötesinde, önerilen faaliyetler genç katılımcılara uyacak şekilde yapılır ve kendi yeteneklerini keşfedebilecekleri ve Belçika toplumuna entegre olduklarını hissedebilecekleri güvenli ve açık bir ortamda sunulur. Dil yeterliliği, istihdam edilebilirlik becerilerini geliştirmek ve mesleki eğitim ve istihdama eşlik etmek için sporu kullanma fikri olumlu bir nokta olarak vurgulanmalıdır. Ayrıca, gerekirse Belçikalı tırmanıcılar, gençlere destek vererek ve ilgili kişi ve/veya kuruluşlarla temasa geçerek diğer konularda da yardım eder ve onlara rehberlik ederler.

Çıkarılan dersler: Hala en büyük zorluk genç mültecileri bulmak, motive etmek ve projenin onlara neler sunabileceğinin farkında olmalarını sağlamaktır. Yöneticiler hala faaliyetlerini tanıtmak ve hedef kitlelerini bulmak için en iyi formatı arıyorlar. Dil hala bir engel olmakla birlikte, el ilanları ve web sitelerinin faydası sınırlıdır. Şimdiye kadarki en iyi uygulama, yeni gelenler için okul sınıflarıyla (OKAN) ve tırmanma kulübüne ziyaretler düzenleyebilen mülteci örgütleri ve iltica merkezleri ile yakın iş birliği olmuştur.

İletişim bilgileri: Benjamin Gérard, kurucu, Sizi yükseltiyoruz, benjamin@risingyou.be; www.risingyou.eu

İsveç'te Ebeveynlik projesi

Kurum: PLUS Framtid Stockholm, Stockholm Şehri Belediyesinde Sosyal Hizmetler yönetimi (İsveç, yerel kamu kuruluşu)

Finansman: Stockholm belediyesindeki Framtid Stockholm, Socialförvaltningen ve Stockholm İlçe Yönetim Kurulunun eş finansmanıyla

İçerik: İsveç Hükümeti, çocuk 17 yaşına gelene kadar tüm ebeveynlere çocuk yetiştirme konusunda destek alma hakkı veren ulusal bir strateji benimsemiştir. Yerel makamlar, mevcut destek programları ve çocukla ilgili önemli bilgilerle yabancı uyruklu ebeveynlere ulaşmada güçlüklerle karşı karşıyadır.

Uygulamanın özeti: Eğitimli grup liderleri tarafından yürütülen beş grup oturumu sırasında, ebeveynler ebeveynlik ve aile hayatını tartışır ve araştırmalar ve BMÇHS temelinde İsveç'te aile hayatı için önemli olan bilgi ve gerçekleri edinir. Bunlar şunlardır: İsveç'te toplumun nasıl değiştiği, yeni bir ülkede bir aile olmak; çocukların serbest zamanlarının önemi; anaokuluna ve okula gittiklerinde çocuklarına velilerin nasıl destek olabilecekleri; ve kız ve erkek çocuklarına aynı ya da farklı davranılıp davranılmayacağı.

Projenin amacı, ebeveynleri bilgi yoluyla güçlendirmek ve onlara, çocukların refahına fayda sağlayacak yeni bir ülkede aile hayatı ve çocuk yetiştirme ile ilgili önemli konuları tartışma fırsatı vermektir. Hem resmî hem de sivil toplumdan ebeveynlerin ve ailelerin nerede ve nasıl daha fazla destek arayabilecekleri ve alabilecekleri hakkında bilgi "İsveç'te Ebeveynlik"ın önemli bir parçasıdır. Grup liderleri ebeveyn desteğiyle (ebeveynlikte daha fazla destekle ilgileniyorsa nereye başvurulacağı) ilgili yerel etkinliklere/uygulamalara; çocuklar için boş zaman aktiviteleri (ücretsiz olanlar üzerinde durularak); ve çocuğun zihinsel sağlık hizmetlerine ihtiyacı varsa nereden yardım isteneceğiyle ilgili genel bir tanıtım yapmakla yükümlüdürler.

Çocukları ve genç yetişkinleri etkileyen yasama eylemleri için bir danışma organı olan Bris, uygulamanın sahipleri (PLUS/Stockholm belediyesi ve Stockholm'deki İlçe Yönetim Kurulu) ile yakın işbirliği içinde grup liderlerini eğitecek ve İsveç'te Ebeveynlik'in Stockholm dışındaki faaliyetleri yönetecektir.

Çocuk dostu öğeler: Ebeveynler evde yaşayan çocuklar için en önemli koruyucu faktördür. Bu, ebeveynliği büyük bir sorumluluk haline getirir ve ebeveynlerin desteklenme hakkı vardır. Topluma katılımlarının çocukların üzerinde olumlu etkisi olan yabancı uyruklu ebeveynlere ulaşmak ile okul başarıları arasında karşılıklı yarar vardır. İsveç'teki mülteci aileler için karmaşık sosyal sistemi anlamak ve idare etmek genellikle zordur. Grup toplantıları sırasında ebeveynler, çocukların İsveç'teki refahı ile ilgili konuları tartışır ve BMÇHS'ye dayalı bilgi alırlar.

Çıkarılan dersler: Grup liderleri, kendilerinden farklı değerleri ve yaşam tarzlarını ifade eden ebeveynlere cevap verebilmek için kültür ve kültürler arası farkındalık konusunda eğitilirler. Amaç meraklı ve açık fikirli bir grup iklimi yaratmaktır. Eğitimde, grup liderleri ebeveynlerin ve çocukların İsveç'e taşındıktan sonra nasıl birbirinden ayrı bir entegrasyon sürecinden geçtiğini öğrenir. Okul nedeniyle, çocuklar toplumda ebeveynlerinden daha önce aktif olurlar; İsveç'teki toplum

ve gelenekleri ailelerinden önce öğrenerek aile içinde sorumluluğun orantısız olması gerçeğini de.

İletişim bilgileri: Jessica Edbacken, Lic. Psikolog/Proje Koordinatörü, Framtid Stockholm, jessica.edbacken@stockholm.se

Bağlantılar: Framtid Stockholm, www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Oppenvardsinsatser-for-barn-unga-och-familjer/

www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Oppenvardsinsatser-for-barn-unga-och-familjer/PLUS/ (ebeveyn eğitimi/ebeveyn destek grupları)

Yunanistan'da Genç Gazeteciler projesi

Kurum: Çocuk Hakları Ağı (Yunanistan, STK)

Finansman: AB Sivil Savunma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü (DG ECHO) (%60) ve Çocuk Hakları Ağı (%40). Gazetenin basımı, Alman Ekonomik İşbirliği Bakanlığı tarafından finanse edilen Yunanistan'daki Rosa Luxemburg Stiftung Ofisi tarafından da desteklenmektedir. UNICEF tarafından desteklenmektedir.

İçerik: Proje 2016 yılında hayata geçirildi ve Atina Ulusal Kütüphanesinde gerçekleşti. Şu ana kadar 100'den fazla genç dâhil olmuştur. Şu anda proje ekibi yedi üyeden oluşmaktadır (dört tam zamanlı ve üç yarı zamanlı).

Uygulamanın özeti: 2016 yılında Atina'daki Schisto kampındaki bir grup genç mülteci kız meseleyi kendileri halletmeye karar verdi. Mülteciler ve göçmenler için kabul merkezlerinde yaşayan insanlar için yaşamın ne kadar zor olduğunu dünyanın öğrenmesinin zamanı gelmişti. Çocuk Hakları Ağı (NCR) tarafından denetlenen, her iki ayda bir Yunanca günlük yayınlanan "Efimerida ton Syntakton" gazetesine ek olarak yayınlanan çok dilli Göçmen Kuşlar gazetesini (Farsça, Arapça, Urduca, İngilizce ve Yunanca) hazırladılar. Raporlar ayrıca NCR'nin YouTube kanalı ve Avrupa Okul Radyosu platformunda her 15 günde bir yayınlanan Dandelion adlı internet radyosunda da yayınlanmaktadır. Şu anda Genç Gazeteciler ekibi Afganistan, Suriye, Pakistan, Irak, İran ve Yunanistan gibi çeşitli ülkelerden gelen kız ve erkeklerden oluşuyor. 14- 18 yaş arası gençler makale yazıp, kayıt yapıp, fotoğraf çekip ve kendilerine özgü içeriklerini üretmektedirler. Genç katılımcılar, kamplar, sosyal haberler, spor, uluslararası haberler, sanat ve eğlence gibi durumlardan farklı olarak kendileri için önemli olan konuları ve makaleleri sunmaya teşvik edilmektedir. Ayrıca, projenin bir kısmı, proje ekibi tarafından yürütülen iki haftada bir, bir saatlik gazetecilik kursları ve iki haftada bir dört saatlik Cumartesi yazı işleri toplantıları projenin bir parçasıdır. Katılımcılar diğer yoğun günlük gazetelerin tesislerini ziyaret etme ve gazeteciler, fotoğrafçılar, editörler, vb gibi belirli bir alanda profesyoneller ile etkileşim kurarken bir gazetenin nasıl yayınlandığını pratikte keşfetme imkânına sahiptirler. Göçmen Kuşlar gazetesi de İspanyolca'ya çevrilirken, tüm materyal MEDIUM ve Narratio gibi çeşitli

platformlar aracılığıyla daha da yaygınlaştırılır. Göçmen Kuşlar makalelerinin çoğu Refugees Deeply gibi birçok medya tarafından yeniden yayınlanırken, bir akıllı telefon uygulaması da oluşturuldu.

Çocuk dostu öğeler: Bu proje, gençlere hikayelerini anlatma ve kültürlerarası diyalogu geliştirme fırsatı sunarken gazeteciliğin ilke ve değerlerini aktarmayı amaçlamaktadır. Bu, çocukların ifade özgürlüğü, konuşma özgürlüğü, düşünce özgürlüğü ve topluluklara katılma hakkı gibi temel haklarını kullanmaları için bir fırsattır. Buna ek olarak, bütünleşme sürecinin büyük bir kısmı ev sahibi ülkenin siyasi ve kültürel yaşamının anlaşılmasına ve aktif katılımına dayanmaktadır. Medyaya erişim, marjinalleşme riski olan bir nüfusu güçlendirebilen ve sorunlarını ve endişelerini değil aynı zamanda umutlarını ve isteklerini iletebilecekleri bir platform sağlayabilen güçlü bir araçtır. Ayrıca gençlerin güçlü yönlerini ve yeteneklerini göstermelerine ve yeni beceriler kazanmalarına olanak tanır. Bu beceriler kampların ve seçilen mahallelerin sınırlı alanı dışında, diğer çocuklarla ve yetişkinlerle etkileşim, topluma daha fazla entegrasyon ve sonunda aktif olacakları kentsel ağın anlaşılması gibi etkinliklerdir.

Çıkarılan dersler: Personel açısından kaynak eksikliği, proje ekibinin uygulama aşamasında karşılaştığı en önemli zorluktu. Proje büyüdükçe, katılımcı sayısı giderek arttı ve artık daha fazla dil kullanılıyor ve bu da tüm proje faaliyetlerinin koordinasyonu ile ilgili önemli zorluklarla sonuçlandı. Radyo şovlarının kayıtları sırasında, aynı anda kullanılan dört dil (Farsça, Arapça, Urduca ve Yunanca) nedeniyle bazı teknik sorunlar ortaya çıktı.

İletişim bilgileri: Andreas Ganimas, Koordinatör, Çocuk Hakları Ağı, a.ganimas@ddp.gr, +302105148366, www.ddp.gr

Türkiye’de MUYU sosyal uyum projesi

Kurum: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (Türkiye, kamu kuruluşu)

Finansman: Türkiye Devleti ve uluslararası kuruluşların bütçeleri (BMMYK, Uluslararası Göç Örgütü, UNICEF)

Durum: Türkiye şu anda dünyanın en büyük mülteci nüfusu olan 3,6 milyondan fazla mülteciye ev sahipliği yapıyor. Bunların %46’sından fazlası çocuklardır.

Uygulamanın özeti: MUYU sosyal uyum projesinin amacı, Türkiye’deki binlerce göçmen çocuğun uyumunu (entegrasyonunu) kolaylaştırmak ve sosyal uyumu arttırmaktır. Proje, yerel çocukların, göçmen çocukların potansiyel sorunları ve ihtiyaçları hakkında farkındalıklarını artırmayı amaçlamaktadır. Bu projenin arkasındaki felsefe, kültürleri karşılıklı olarak tanımak ve çocuklar arasındaki alışverişi teşvik etmektir. MUYU, çocuklarla ve çocuklar arasındaki iletişimi kolaylaştırmak için oluşturulmuş bir çocuk karakteridir. MUYU karakteri temel alınarak çeşitli malzemeler geliştirilmiştir. Türkçe, Arapça ve İngilizce hikaye kitapları, resim kitapları, resim ve desen boyama kitapları içeren kitaplar geliştirilmiştir (Türkiye’deki şehirlere 150.000 kopya dağıtılmıştır). İlkokul ve ortaokul çocukları için göç ve mültecilerle ilgili üç resim yarışması düzenlendi. Bir masa oyunu olan “MUYU eğlence kutusu”, yerel ve göçmen çocukları ortak eğlence

aktivitelerine katmak için tasarlanmıştır. MUYU'nun web sitesi, göç konusunda çocuklar arasında farkındalığı artırmak ve Türk ve yabancı çocuklar arasındaki iletişimi güçlendirmek amacıyla 21 Mayıs 2019'da açıldı. Çocukların eğlenerek oyun oynamalarına ve öğrenmelerine imkân vermek için tasarlanmıştır. Türkçe, İngilizce ve Arapça sunulan web sitesinde MUYU oyunları, MUYU müziği, MUYU kitabı ve MUYU kamyonu gibi eğlenceli bölümler yer almaktadır. Özellikle göçmen çocukların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, Türk ve yabancı çocuklar arasındaki sosyal uyumu desteklemek için bir sosyal uyum projesi başlatılmıştır. Mini bir kütüphane, tabletler, dizüstü bilgisayarlar ve e-kitap okuyucuları ve ekranları, animasyon ve filmler içermektedir. Projenin amacı, dil eğitiminin yanı sıra iletişim ve bilgiye erişim sağlamaktır.

Çocuk dostu öğeler: Çocuk karakteri oluşturulması, hem yerli hem de yabancı çocuklara ulaşmak için iyi bir iletişim yöntemidir. Karaktere dayalı olarak geliştirilen materyaller ve kaynaklar çok dillidir ve entegrasyonun iki yönlü doğasını yansıtır.

Çıkarılan dersler: Bütçe sınırlamalarının ötesinde (yeterli sayıda materyal basmanın imkânsızlığı), dağıtılan kitapları takip etmek ve bunları kullanan çocuklardan, ebeveynlerden veya öğretmenlerden geri bildirim alarak etkilerini değerlendirmek zordur. Ayrıca, yeterli eğitimin bulunmadığı durumlarda, öğretmenler, kolaylaştırıcılar veya ebeveynler her zaman tüm materyallerin nasıl etkili bir şekilde kullanılacağı konusunda bilgilendirilmez.

İletişim bilgileri: Kemal Cem Zeyrek, Proje Yöneticisi, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, +90 534 242 1187, k.cem.zeyrek@goc.gov.tr; www.uyumcocuk.gov.tr/en

Yunanistan'daki Eleonas kabul kampında kutlama-entegrasyon kampanyası

Kurum: Eğitim, Araştırma ve Diyanet İşleri Bakanlığı (Yunanistan, kamu otoritesi)

Finansman: UNICEF %70, Atina Belediyesi %15, Uluslararası Göç Örgütü %15

Durum: Eğitim Bakanlığı, Göç Bakanlığı ve Atina Belediyesi, Mayıs 2018'de UNICEF ve UGÖ'nün desteğiyle Eleonas'ın açık kabul merkezinde büyük bir kutlama düzenledi. Başlıca katılımcılar 5 ila 15 yaş arası okul çağındaki çocuklar ve merkezde yaşayan ebeveynleri ile Yunanlı sınıf arkadaşları, ebeveynleri ve Eleonas'taki çocukların gittiği Atina çevresindeki 15 devlet okuluydu. Bu projenin amacı, tüm kamplarda çoğaltılabilecek bir entegrasyon faaliyetini yönlendirmektir. Dört saat süren kutlamaya yaklaşık 1000 kişi katıldı.

Uygulamanın özeti: Kutlama; boyama, kına, tiyatro, dans ve yemek pişirme atölyeleriyle başladı. Kampta faaliyet gösteren STK'lar ve orada yaşayan mülteciler atölyeler düzenledi. Daha sonra ana etkinlik, Eleonas'ta ve çevresindeki okullarda okuyan Yunan ve göçmen/mülteci çocuklar tarafından hazırlanan yaklaşık bir buçuk saatlik küçük sunumların (her biri 5-7 dakika) gösterisiydi. Sonunda herkes için yemek, müzik ve dans vardı. Merkezdeki mülteci topluluğunun ev sahipliği yaptığı ve ev sahibi topluluğun (Yunanlı çocukları, ebeveynleri, öğretmenleri) ise misafir konumunda olduğu birkaç etkinlikten biriydi. Etkinliğin hazırlanması için bir grup Yunanlı ve mülteci/göçmen çocuklar her devlet okulunda dört ay boyunca birlikte çalıştı. Eğitim Bakanlığından (Mülteci Eğitiminin Koordinasyonu

ve İzlenmesi Bölümü) bir organizasyon ekibi, okulları ziyaret ederek, ebeveynlerle, öğretmenlerle ve çocuklarla konuşarak, organizasyona ilham vermeye ve desteklemeye çalışarak kutlamanın organizasyonuna yardımcı oldu. Amaç, ilişkileri güçlendirerek okullar ve merkez arasındaki ağları desteklemektir. Ekip ayrıca merkezde faaliyet gösteren STK'ları farklı atölyeler düzenlemek üzere koordine etti. Ayrıca, etkinliğin organizasyonu Atina Ulusal Kapodestrian Üniversitesinden yaklaşık 50 gönüllü öğrenci tarafından da desteklendi.

Çocuk dostu öğeler: Bu proje, ev sahibi ve mülteci toplulukları arasındaki teması kolaylaştırdı ve karşılıklı yabancılıklara, önyargılara ve bazen korkulara karşı savaşarak mülteci/göçmen çocukların ve ailelerinin yerel toplumdaki sosyal entegrasyon sürecini teşvik etti. Bu etkinliğin hazırlık süreci çocuklar, ebeveynler (Yunan ve mülteci) ve öğretmenler arasındaki ilişkileri geliştirdi ve güçlendirdi. Okullardan alınan raporlar, projenin çoğunlukla çocuklar arasındaki ilişkileri ve dostlukları desteklediğini göstermektedir. Ayrıca, mülteci/göçmen çocukların sınıfta daha açık, güvenli ve aktif olmalarına yardımcı oldu. Yeteneklerini ortaya çıkardı ve kendilerini tüm okul topluluğunun önünde açıkça ifade etmelerini güçlendirdi. Ayrıca, okulun merkezde konaklayan velilerle ilişkilerini geliştirmiştir.

Çıkarılan dersler: Özellikle başlangıçta en önemli zorluk, çok çalışan öğretmenleri ve Yunanlı ebeveynleri merkezi ziyaret etmeye ve etkinliğin organize edilmesine aktif olarak katılmaya ve daha sonra etkinlikte yer almaya motive etmektir. Göçmen/mülteci ebeveynler için asıl zorluk, atölyeler düzenlemek için hem kendi aralarında hem de STK'larla iş birliği yapmaktır. Son olarak, sürekli zorluk tüm paydaşları bu kadar büyük bir olay için koordine etmektir.

İletişim bilgileri: Gelly Aroni, PhD, Mülteci Eğitiminin Koordinasyonu ve İzlenmesi Daire Başkanı, Eğitim ve Diyanet İşleri Bakanlığı, Yunanistan, aaroni@minedu.gov.gr; +30210 3443043; Mülteci Eğitiminin Koordinasyonu ve İzlenmesi Bölümü: info-refugee-education@minedu.gov.org

4.3. Ailenin yeniden birleşmesi

Kalıcı bir çözümün - ev sahibi ülkede veya menşe ülkede - uygulanması için, koruma ve bakım profesyonellerinin çocuk için istikrarlı ve besleyici bir bakım ortamını yeniden oluşturmak için aile birleşimi veya aile bağlantılarını yeniden kurma olasılığını araştırması gerekecektir. BMÇHS'nin 10. Maddesi, bir çocuğun veya ebeveynlerinin aile birleşimi amacıyla bir taraf devlete girme veya ayrılma başvurularının "olumlu, insancıl ve süratli bir şekilde" ele alınmasını ve bir çocuğun ebeveynlerinin veya vasilerinininkinden farklı bir yargı alanında kalması durumunda, çocuk otomatik olarak bu kişilerle doğrudan temas halinde olma hakkına sahip olmalıdır. Bu nedenle, ev sahibi yargı mercilerinin izlemeyi başlatması ve çocuğun aileden uzak kalacağı süreyi azaltmak için aile birleşiminin mümkün oldukça erken değerlendirmesi önemlidir.

Çocuğun, ebeveynlerinden iradeleri dışında ayrılmasını önlemek için, refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş bir çocuğu, çocuğun çıkarları için daha fazla ayrı kalmanın gerekli olduğu durumlar dışında ebeveynlerine iade etmek için her türlü çaba

gösterilmelidir.²⁰⁸ BMMYK, mümkün olan yerlerde aile birleşiminin genel olarak çocuğun menfaatine olduğunun düşünülmesini savunmaktadır.²⁰⁹ Yeniden birleşme öncesinde, böyle bir kararın aslında çocuğun menfaati için olduğunu doğrulamak amacıyla bir değerlendirme yapılmalıdır (ayrıca bkz. Çocuğun yararı hakkında Bölüm 2.3.). Bu, yeniden birleşmede gecikmeyi önlemek için hızlı yapılmalıdır. BMMYK, bir çocuğun aile birleşmesine yönelik duygularının değerlendirilmesi konusuna, çocuk tarafında birleşmeye dair herhangi bir tereddüdün varlığı göz önünde bulundurularak dikkat edilmesini tavsiye etmiştir. Ayrılmanın acı anıları, terk edilme sırasında öfke duyguları veya çocuğun aşına olmadığı kişilerle (örneğin bir ebeveynin yeniden evlendiği durumlarda) yaşamak zorunda kalma korkusu dikkatle değerlendirilmelidir.²¹⁰

Bazı durumlarda, ailenin veya akrabalarının izlenmesi ve yeniden bir araya gelmesi mümkün ya da çocuğun menfaatine olmayabilir. İzlemenin veya ailenin bir araya gelmesinin ebeveyni veya ailenin diğer fertlerini tehlikeye atabileceğine dair bilgilere ulaşıldığında; bu girişimlerin çocuğun zarar görme riski taşıması veya fiilen zarara maruz bırakması halinde (örneğin çocuk istismara kalmışsa veya ihmal edilmişse ve/veya ebeveynin ya da aile üyelerinin çocuğun gördüğü zulümle ilgisi olması veya bu zulme iştirak etmiş olması halinde) veya çocuk veya ebeveynler tarafından karşı çıktığında, bu sürece büyük dikkat gösterilmelidir.²¹¹

Aile birleşimi, çocuğu menşe ülkesine geri göndererek veya çocuğun ailesinin ev sahibi ülkede veya üçüncü bir ülkede kendisine katılmasına izin vererek gerçekleştirilebilir. Bu nedenle, çocuğun ebeveynleri veya aile üyeleri ile yeniden bir araya gelmesinde çocuğun yararının değerlendirilmesine ek olarak, menşe ülkesindeki durumun değerlendirilmesi de gerekecektir ve iadeler için benzer unsurlar içerecektir: güvenlik, emniyet ve diğer koşullar, bakım düzenlemelerinin mevcudiyeti ve ev sahibi toplumda entegrasyon düzeyi.²¹² Menşe ülkeye dönüş mümkün değilse, belirli AB yasaları ve ulusal yasalar uyarınca, çocuğun ailesinin ev sahibi ülkede kendisine katılmasına izin verilerek aile birleşimi meydana gelebilir. Ancak burada, uluslararası koruma sağlanan kişiler için aile birleşimi yasal sistemi, mültecilerin menşe ülkelerinde aile hayatına devam etmeleri için aşılmaz bir engelle karşılaştıkları varsayımına dayanırken diğer göçmen gruplarının genellikle geri döndüklerinde zulüm gibi engellerle karşılaşmadıkları varsayımına dayanarak genel olarak göçmenlerden farklı olduğu belirtilmelidir.²¹³

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi uyarınca, aile birleşimi, aile hayatı hakkının perspektifinden görülmektedir (Madde 8). Her ne kadar çoğunlukla aile hayatının korunmasına ilişkin bağlamda (bir aile üyesini ülkeden çıkarmaya yönelik önlemlere karşı)

208. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 81.

209. BMMYK Direktifleri 2018, s. 74.

210. Age, s. 101.

211. Age, sayfa 83-84; BMMYK Rehber 2009, madde 68.

212. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 82-83. Geri için bu derlemenin 84-90. göndermeler ve bölüm 'ebakınız.

213. Mülteciler, ikincil koruma ve göçmenler için geçerli olan farklı yasal uygulamalar hakkında daha fazla bilgi için, bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi (2017), Avrupa'daki mültecilerin aile birleşimi hakkının gerçekleştirilmesi, Sayı bildiri, <https://tinyurl.com/y75ep8aq> ve Avrupa Konseyi (2019), mülteci ve göçmen çocuklar için aile birleşimi: standartlar ve umut verici uygulamalar.

ele alınsa da, sözleşmenin 8. maddesi, bazı durumlarda, devletlere, aileleri ev sahibi ülkede yeniden bir araya getirmek için aile ülkeye girmesine izin verme konusundaki pozitif yükümlülüğü getirebilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, göç kontrolünü sağlamak için devletin çıkarları ile aile hayatına yönelik bireysel çıkar arasındaki çelişkiyi dengede tutmak adına, diğerlerinin yanı sıra, önemli aile bağlarının varlığını, menşee ülkeye dönme engellerini, menşee ülkede aile yaşamını sürdürme zorluğu, çocukların yaşı, ev sahibi ülkedeki aile üyelerinin yasal statüsü veya entegrasyon düzeyini analiz etmiştir.²¹⁴ Bu gibi durumlarda, devletin aile birleşimi için uygunluğunu belirlemek için geniş bir takdir payı vardır.²¹⁵

Avrupa Birliği bağlamında, Aile Birleşimi Direktifi, çekirdek aile bireyelerine, yani eş ve çocuklar, destekleyicinin veya eşin evlat edinilmiş çocukları dâhil olmak üzere, çocuklara aile birleşimi için önemli bir hak sağlar.²¹⁶ Direktif, 5 (5) ve 17'nci maddeler uyarınca, üye devletleri çocuğun çıkarlarını gözetmek ve aile birleşimi başvurularında bireysel bir inceleme yapmakla yükümlü kılar. Direktif, aile birleşimi için genel koşullar öngörmekle birlikte, mülteciler için aile birleşimi için daha elverişli koşullar gerektirmekte ve mülteciler için gelir, sağlık sigortası ve konaklama ile ilgili gerekliliklerden muafiyetler içermektedir.²¹⁷ Bu özel yasal çerçeveye ek olarak, AB Kabul Koşulları Direktifi, üye ülkelerin aile birleşimi olanaklarını göz önünde bulundurmada dâhil olmak üzere çocuğun çıkarlarını göz önünde bulundurma gereksinimini vurgular.²¹⁸

Birinin ailesiyle yeniden birleşme hakkının etkin bir şekilde kullanılması, ailenin tanımlanması ve ailenin yeniden birleştirilmesi için başvuruda bulunulması için zaman sınırları, adli yardıma sınırlı erişim, belge veya seyahat düzenleme ile ilgili idari ücretler ve elçiliklere zor erişim gibi bir dizi yasal ve pratik engelle karşı karşıyadır.²¹⁹ Bu nedenle, iyi veya umut verici uygulama örnekleri, kural olarak, bu yasal ve pratik engellerin üstesinden gelmenin yollarını ele alır. Standartlar ve bu tür umut verici uygulamaların ayrıntılı bir tartışması Avrupa Konseyinin Mülteci ve göçmen çocuklar için aile birleşimi: standartlar ve umut verici uygulamalar adlı el kitabında mevcuttur.

4.4. Yeniden Yerleştirme

Üçüncü bir ülkeye yeniden yerleşim, menşee ülkesine geri dönemeyen ve ev sahibi ülkede kalıcı bir çözüm öngörülemeyen refakatli veya ailesinden ayrı düşmüş bir çocuk için kalıcı bir çözüm sunabilir. BMMYK'ya göre, yeniden yerleşim, mültecilerin

214. *Şen/Hollanda*, No. 31465/96, 21 Aralık 2001; *Tuqabo-Tekle ve Diğerleri/Hollanda*, No. 60665/00, 1 Aralık 2005; *Jeunesse/Hollanda* [BD], No. 12738/10, 3 Ekim 2014; *I.A.A. ve Diğerleri/Birleşik Krallık* (kabuledilebilirlik hakkında karar), No. 25960/13, 8 Mart 2016.

215. *Gül/İsviçre*, 19 Şubat 1996, Raporlar 1996 - I.

216. Ailenin yeniden birleşme hakkı ile ilgili 22 Eylül 2003 tarihli 2003/86/EC sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi, Madde 4.

217. Age, Bölüm V Mülteciler için aile birleşimi.

218. AB Kabul Koşulları Direktifi, Madde 23 (2).

219. Engeller ve bunların üstesinden gelmek için öneriler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri, Avrupa'daki mültecilerin aile birleşimi hakkını fark etme, (Sayı bildirir, 2017) ve UNHCR (2018), Aileler birlikte: Avrupa'da aile birleşimi mülteciler için, <https://tinyurl.com/y69ajp2z>.

bir sığınma ülkesinden kendilerini kabul etmeyi ve nihayetinde kalıcı bir yerleşim izni vermeyi kabul eden başka bir ülkeye nakledilmesidir.²²⁰

AB bağlamında yeniden yerleşim, AB dışındaki bir ülkeden AB üyesi bir ülkeye uygun mültecilerin seçilmesini ve naklini içerir ve AB iltica politikasının dış boyutunun temel bir unsurudur. 2018'de yeniden yerleşim programlarının bir parçası olarak en fazla mülteciyi kabul eden üç Avrupa ülkesi İngiltere, Fransa ve İsveç'ti.²²¹

Çocukların yeniden yerleşimi tarihsel olarak refakatsiz çocuklarla²²² ilgilidir, ancak mülteci bir aile içindeki bir çocuğun koruma ihtiyaçları ile aynı derecede ilgili olabilir.²²³ Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş bir çocuğu yeniden yerleştirme kararı, özellikle devam eden uluslararası ve diğer koruma ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak güncellenmiş, kapsamlı ve derin bir yüksek çıkarlar değerlendirmesine dayanmalıdır. Yeniden yerleştirme, özellikle "bir çocuğu geri göndermeye veya ülkedeki zulüm veya diğer ciddi insan hakları ihlallerine karşı etkili ve sürdürülebilir bir şekilde korumanın tek yolu" ise geçerlidir.²²⁴

ÇHS Komitesi, bir çocuğun yeniden yerleştirileceği yüksek çıkarların belirlenmesi ile ilgili kriterleri şöyle vurgulamaktadır:

bir çocuğun kendi ülkesine dönmesi için öngörülen yasal veya diğer engellerin süresi; çocuğun uyuğu ve adı, çocuğun yaşı, cinsiyeti, duygusal durumu, eğitim durumu ve aile geçmişi de dâhil olmak üzere kimliğini koruma hakkı; ev sahibi ülkede bakımın sürekliliği / süreksizliği; bir çocuğun yetiştirilmesinde ve çocuğun etnik, dini, kültürel ve dilsel geçmişinde süreklilik arzusu; çocuğun aile ilişkilerini ve ev, ev sahibi veya yeniden yerleşim ülkesinde aile birleşiminin kısa, orta ve uzun vadeli olanaklarını koruma hakkı.²²⁵

Bu değerlendirmenin bir parçası olarak, aile takibi veya velayet haklarının netleştirilmesi süreci başlatılmış ve kısa süreli bakım ve koruma ihtiyaçları ele alınmıştır.²²⁶ Yeniden yerleşime yönelik başvuruları değerlendirirken, yerinden olmanın kadınlar üzerindeki orantısız etkisini, kadınların ve kız çocuklarının yerinden edilme döngüsünün her aşamasında yaşayabilecekleri şiddet ve ayrımcılığın ve ekonomik seçeneklerindeki sınırlamaların da tanınması gerekmektedir.²²⁷

AB bağlamında, yeniden yerleşim, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin bir AB üyesi devletten, benzer bir koruma seviyesinin verilebileceği veya iltica başvurusunun daha fazla yapılabileceği başka bir AB üye ülkesine nakledilmesiyle karıştırılmamalıdır. Yeniden yerleşimden farklı olarak, yer değiştirme, AB sınırları içinde, devletlerin, göçmenlerin ülkeye hızla gelişlerinin artması baskısıyla başa çıkmaları için

220. BMMYK www.unhcr.org/resettlement.html.

221. BMMYK, Bir bakışta yeniden yerleşim (Ocak Aralık 2018), www.unhcr.org/5c594ddf4.

222. Çocuklar ve gençler için uzlaştırma programları hakkında rehberlik için bkz. BMMYK, Mülteci yerleştirme: resepsiyon ve entegrasyona rehberlik edecek uluslararası bir el kitabı, Eylül 2002, www.unhcr.org/refworld/docid/405189284.html.

223. UNHCR (2011), Yeniden Yerleşim El Kitabı, s. 284-285.

224. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 92.

225. Age, paragraf 84 ve 92-93.

226. UNHCR Yönergeleri 2018, s.44, 47-48 ve 92-94.

227. BMMYK (2011), Yeniden Yerleşim El Kitabı, s. 184.

birbirlerine yardımcı oldukları bir süreçtir.²²⁸ Şimdiye kadar, yer değiştirme planlarının uygulanması, AB yer değiştirme kararlarına, ulusal yasalara, ikili anlaşmalara ve hatta geçici düzenlemelere dayanılarak yapılmıştır.²²⁹ Yer değiştirme kendi başına kalıcı bir çözüm değildir. Ancak, koruma statüsü²³⁰ sunan kararlarla sonuçlanabilir ve aile birleşimi veya entegrasyonu için bir ön koşul olabilir. Yer değiştirme kararları, yeniden yerleşim kararları gibi benzer önlemleri ve hususları takip etmelidir. Bu bölümde yer alan uygulamalar, yeniden yerleşim bağlamında olmasa da, yeniden yerleşim prosedürlerinin çeşitli unsurlarının çocuk dostu bir yaklaşımı nasıl izleyebileceğine dair faydalı bir örnek sunmaktadır.

Dubs düzeni - Refakatsiz çocukların Birleşik Krallık'a Nakli

Kurum: Ulusal Sosyal Dayanışma Merkezi (EKKA), Çalışma, Sosyal Koruma ve Sosyal Dayanışma Bakanlığı (İngiltere, kamu otoritesi) BMMYK ve UGÖ işbirliği ile

Finansman: Çeşitli kaynaklar

İçerik: Mart 2016'da, hükümetin Avrupa'daki diğer ülkelerden belirli sayıda refakatsiz mülteci çocuğun desteklemesini ve Birleşik Krallık'a nakli için düzenlemeler yapılmasını gerektiren Dubs Yasa Değişikliği (İngiltere Göç Yasası'nın 67. Bölümü) kabul edildi. "Dubs planının" uygulanması için, Yunanistan Göç Politikası Genel Sekreterliği, Ulusal Sosyal Dayanışma Merkezi ve BMMYK aracılığıyla Refah Genel Sekreterliği arasında bir mutabakat zaptı imzalandı. Bu ortaklık aracılığıyla, kapsamlı bir seçim sistemi geliştirmek ve aynı zamanda uygun bakımın sağlanmasını garantiye almak için refakatsiz çocukların tespit edilmesi ve yüksek yararı belirleme (BID) süreci oluşturulmuştur. Mart 2017'de Dubs şeması askıya alındı.

Uygulamanın özeti: BID süreci BID panelleri üzerinden uygulanmaktadır. BMMYK, uluslararası çerçeveler ve rehberlik doğrultusunda BID prosedürlerinin teknik liderliğini sağlamak ve panel üyeleri arasında EKKA, BMMYK ve UGÖ'den çocuk koruma memurları bulunmaktadır. Sürecin farklı aşamalarındaki eylemler arasında İngiltere İçişleri Bakanlığı, Yunanistan İltica Servisi ve Yunanistan'daki savcılar ile işbirliği yer alıyor. Dubs programı altındaki İngiltere, Yunanistan'da yaşayan refakatsiz çocuklar için 110 yer ayırdı.

Çocuk dostu öğeler: Çocuğun yüksek çıkarlarını belirleme süreci, farklı kuruluşlardan çocuk koruma konusunda uzmanlarla BID panelleri aracılığıyla çok paydaşlı bir yaklaşımı harekete geçirir. Çocuğun yüksek yararının belirlenmesinde temel

228. Avrupa Komisyonu (2017), Yer değiştirme ve yeniden yerleşim: sorumluluk paylaşımı ve Avrupa'ya yasal yolların açılması, <https://tinyurl.com/y6h5bymr>.

229. Avrupa Konseyi Kararları 2015/1523 ve 2015/1601, İngiltere Bölüm 67 Göç Yasasında Değişiklik ("Dubs değişikliği", Mart 2016), Portekiz ve Yunanistan arasında yer değiştirme üzerine ikili anlaşma (mülteciler için geçici düzenlemeler) ve gemilerdeki göçmenler 2018 yazından beri birçok Akdeniz ülkesinde karaya çıkmayı reddetti.

230. AB yer değiştirme programı,%75 veya daha yüksek AB çapında tanınma oranına sahip ülkelerin vatandaşlarıyla sınırlıydı ve bu da pratikte hedef ülkelerde koruma statüsü veren yüksek karar oranları ile sonuçlandı. Aynı anda Dubs değişikliği yer değiştirme uygulamasına tabi tutulan çocuklar için kalıcı bir çözüm sunacaktı.

unsurlardan biri çocuğun kişisel istekleri ve yeterlilikleridir. STK çalışanlarının hazırladığı BID raporları, belirli güvenlik açığı değerlendirme kriterlerini tanımlayan BMMYK Çocuğun Yüksek Çıkarlarının Belirlenmesine İlişkin Kılavuzlar (2008) ve BMMYK BID Kılavuzlarının Uygulanması için Saha El Kitabı (2011) uyarınca gözden geçirilmektedir. Sevk, seçim ve nihai karar süreci ayrımcı olmayan kurallara uyar ve evrensel çocuk koruma ilkelerine bağlı kalır. Dubs düzenlemesine göre yer değiştirme süreci, çocuk için kalıcı bir alternatif çözüm sağlamak için herhangi bir özel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak çocuk için en uygun yerleşimi belirlemeyi amaçlar.

Çıkarılan dersler: İlk Dubs programı 2016 ortalarında başladı ve pilot aşamasında tanımlama, yönlendirme ve çıkarların belirlenmesi ile ilgili bazı zorluklar tespit edildi; diğer meselelerin yanı sıra, devlet yetkilileri çocuğun yüksek çıkarlarını değerlendirme ve belirleme konusunda resmî bir sürece dâhil olmamıştır. Bununla birlikte, planın yeniden yürürlüğe girmesi, daha kapsamlı prosedürlerle sonuçlanan çocuğun koordinasyonunu sağlayan bir aktör ve çocuğun yüksek çıkarlarının belirlenmesinde çok paydaşlı bir yaklaşım olarak devleti öngörmüştür. Önemli güvenlik açığının dikkate alındığı durumlarda, çocuk için en uygun ortamı derhal belirleme zorluğu ortaya çıkmıştır. Böylece, bazı durumlarda süreçte beklenmeyen gecikmeler kaydedilmiştir.

İletişim bilgileri: Christos Hombas, Sosyal Müdahaleler Bölümü Başkanı, Ulusal Sosyal Dayanışma Merkezi (EKKA), +30 2132039704, dkoinparemvasi@ekka.org.gr; www.facebook.com/EKKA.org

Yer değiştirme / yeniden yönlendirme sürecinde RADÇ'lerin haklarının ve etkinliğinin korunması

Kurum: Foyer de l'Enfance Sud Isère, Dispositif d'Hébergement Résidentiel (Fransa, kamu kuruluşu)

Finansman: Merkezin kendi kaynakları ile

İçerik: 2016'nın başından bu yana, Grenoble, Isère'deki ilk acil kabul merkezi 15 yaşın altında 220 RADÇ'nin gelişimiyle karşı karşıya kalmıştır. Fransız yasal kurallarına göre, kendisini kamu veya onaylı bir özel derneğe bildiren herhangi bir RADÇ, refakatsiz çocukların korunması için merkezi hizmet birimleriyle bağlantılı olan her bir Fransız şubenin uygun olduğunda düzenlediği bir barınma sürecinden yararlanmalıdır.²³¹ Bu aşamada, izolasyon ve azınlık statüsünün gerçekliğini belirlemek için bir sosyal değerlendirme süreci yönetilir. Daha sonra, varışlarından altı ila sekiz hafta sonra, genç kişinin kabulünü düzenlemek için varış departmanı ile iletişime geçilir. Ancak, çoğu durumda, gençlerin yeniden yerleştirildikleri merkeze gidişlerinde kendilerine eşlik edilmemekte ve yalnız seyahat etmeleri gerekmektedir. Bu ilk kabul merkezinde, çocukların yeniden yerleştirilme yolunda güçlenmeleri için bir destek sistemi organize edilmiştir.

231. Mission Mineurs Non Accompagnés (MMNA).

Uygulamanın özeti: Ayrılmadan bir gün önce gençler ilk kabul merkezinin başkanı tarafından kabul edildi ve yeni kabul yerine gönderilecek belgelerin kopyalarını içeren kişisel bir klasör verildi. Klasör, belirli bir yaşa geldiklerinde oturma izni almak veya bir vatandaşlık başvurusu yapmak için daha sonraki adımlar için yararlı olacak kişisel bir rapor (önemli tarihler, alınan önlemlerin niteliği, vb.); ilk kabul merkezinde hizmetlerin ve kendilerine bakan kişilerin iletişim bilgilerini veren bir oryantasyon sayfası; sağlanan bakımı ve henüz sağlanmamış olanları, aşılama programını ve ihtiyat gerektiren diğer bilgileri, okul raporlarının kopyalarını, medeni durum belgelerini (eğer varsa), kendilerini ilgilendiren tüm belgeleri ve ilgili bilgileri belirten bir sağlık bağlantı sayfası STK ECPAT'ın "Haklarınız neler?" kitapçığı içermektedir. Belgeler birlikte incelendi, okundu ve açıklamalar yapıldı.

Çocuk dostu öğeler: RADÇ'nin yeniden yerleştirildiği kabul merkezi profesyonellerine gönderilen bilgilere ek olarak, bu ayrılma hazırlığı, gençlerin ilk kabul merkezindeki kalışları sırasında durumlarının önemli unsurlarını edinmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Gençlere, durumlarını anlamalarına ve kendi başlarına hareket edebilmelerine yardımcı olmak için verilen bilgiler bir saygı göstergesidir ve onları daha fazla özerkliğe doğru güçlendirmeyi amaçlar. Bu şekilde, merkez, RADÇ'nin görüşlerini ifade etme ve çıkarlarına aykırı olacak kararlara itiraz etmek için kullanılacak prosedürler hakkında bilgi edinme haklarını teşvik eder.

Çıkarılan dersler: Program Aralık 2018'de durduruldu ve çocuklar diğer kamu kurumlarına nakledildi. Uygulama sırasında, çocukların Fransızca bilgilerinin sınırlı olması nedeniyle bazı belgeleri ayrıntılı olarak açıklamak zordu.

İrtibat bilgileri: Annie Prat, Servis Müdürü, Bölüm Kamu Kuruluşu "Le Charmeyran", annie.prat@charmeyran38.fr, +33 6 74 84 72 03

4.5. Geri dönüş prosedürleri

İstisnai olarak, çocuğun menfaatlerinin ve diğer hususların dikkatli bir şekilde denetlenmesinden sonra, eğer diğer hususlar hak temelli ve çocuğun çıkarlarına ağır basıyorsa ve geri göndermeme ilkesine uygunsuzsa, anavatanına bir dönüş ayarlanabilir.²³² Bir çocuğu menşe ülkesine iade etme kararı, münferit durumlara dayanarak ve sağlam bir bireysel değerlendirme ve çocuğun yüksek menfaatlerinin belirlenmesi de dâhil olmak üzere uygun gerekli işlem önlemleri içeren bir prosedüre dayanmalıdır. Bu prosedür, diğerlerinin yanı sıra, çocuğun geri döndüğünde güvenli olmasını ve uygun bakım ve haklardan yararlanmasını sağlamalıdır.²³³

Genel göç kontrolü ile ilgili olanlar gibi hak temelli olmayan argümanlar, çıkarların göz önünde bulundurulması gereken öncelikleri geçersiz kılamaz. Bu hususlar arasında ÇHS Komitesi, dönüşte çocuğu bekleyen güvenlik, emniyet ve diğer sosyo-ekonomik koşulları listeler; söz konusu çocuk için bakım düzenlemelerinin mevcudiyeti;

232. Geri göndermeme ilkesi hakkında daha fazla bilgi için bölüm 1.1'e bakın.

233. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 22, madde 33.

çocuğun ve bakıcıların görüşleri; çocuğun ev sahibi toplumla bütünleşme düzeyi ve menşe ülkesinde bulunmama süresi; çocuğun kültürel kimliğini ve aile ilişkilerini koruma hakları. Her durumda iade prosedürleri “güvenli, çocuğa uygun ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde” gerçekleştirilmelidir.²³⁴

Refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklara, özellikle yer değiştirme, yeniden yerleşim veya geri dönüşün²³⁵ hazırlanmasında eğitim seviyelerini gösteren belgeler verilmeli çocuklara, asıl menşe ülkelerinden yeni okul ortamlarına geçerken, özellikle dil ve öğretim yöntemleri açısından özel destek ve kaynaklar sağlanmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ayrıca, çocukların uzaklaştırılmasını ve usulle ilgili güvencelerini haklı çıkarmak için çok güçlü gerekli kılmıştır. Ebeveynlerin veya geniş aile üyelerinin çocuğa bakım sağlayamadığı durumlarda, menşe ülkesine geri dönme, ilke olarak, çocuğun bakımı ve velayeti ile ilgili olarak önceden ve somut düzenlemeler yapmadan gerçekleşmemelidir.²³⁶ Mahkeme ayrıca, çocukların menşe ülkeye gönderilmelerine dair zorluk düzeylerini incelemiş, (örneğin, ortamdaki değişiklikten kaynaklı ruhsal sağlık ve fiziksel refah riski, yerel bir dili konuşmadıkları için belirli bir sağlık hizmetine erişim veya belirli bir toplulukta tecrit riski) bunlardan zorluk düzeyinin düşük, varsayımsal veya dayanaksız olduğu davaları reddetmiştir.²³⁷

Geri dönüşlerle ilgili olarak önemli bir yönetsel tedbir, temyiz, geri gönderme kararlarını, Sözleşmenin 2. ve 3. maddeye aykırı olarak kişiyi gerçek bir geri gönderme riskine maruz bırakacağı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13. Maddesi uyarınca gerekli olan otomatik askıya alma etkisidir. Aksine, nakil işlemlerinin özel ve aile hayatına müdahale iddiasıyla sorgulandığı durumlarda, bir hukuk yolunun etkili olması için otomatik askıya alma etkisi olması zorunlu değildir.²³⁸ Avrupa Konseyi zorla geri dönüş ile ilgili yirmi kılavuz ilkeye göre, ailesinden ayrı düşmüş bir çocuk için bir nakil emri çıkarmaya karar vermeden önce hukuki yardım sunmalıdır. Ayrıca, ev sahibi devletin yetkilileri, çocuğun bir aile üyesine, atanmış bir vasiye veya yeterli kabul tesisine geri gönderileceğine razı olmalıdır.²³⁹

Ayrıca, devletler daha önce insan ticareti mağduru çocukların geri dönüşüyle ilgili risklere karşı da tetikte olmalıdır. ÇHS Komitesi, yeniden insan ticaretine maruz kalma riski bulunan çocukların menfaatleri ve korunmaları için uygun önlemler alınmadıkça menşe ülkelerine geri gönderilmemelerini tavsiye eder.²⁴⁰ BMMYK ayrıca, kaçakçılık

234. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 84-87; UNHCR Direktifleri 2018, s. 99 ve müteakip sayfalar, yüksek çıkar değerlendirmesi hakkında daha fazla bilgi için bölüm 2.3'e bakınız.

235. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 42.

236. *Mubilanzila Mayeka ve Kaniki Mitunga / Belçika*, No. 13178/03, AiHM 2006-XI, 5 yaşındaki refakatsiz bir çocuğun tek başına ve hiçbir aile üyesi veya başka bakım düzenlemesi yapılmadan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne geri dönmesi nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği tespit edilmiştir.

237. *Fedele / Birleşik Krallık* (No. 13078/87, 12 Şubat 1990 tarihli Komisyon Kararı) ve kabul edilemezlik kararları başvuru no. 25297/94, 24865/94, 23938/94.

238. *Khlaifia ve Diğerleri / İtalya* [BD], (2016) ve *De Souza Ribeiro / Fransa* [BD], (2012). Bölüm 2.7'deki etkili çözümler hakkında daha fazla bilgi edinin.

239. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (2005), Zorunlu geri dönüş konusunda yirmi kılavuz ilke, kılavuz 2 (5).

240. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 53.

ağı üyeleri tarafından yapılan misilleme, sosyal dışlanma, aforoz ve/veya kendi ülkesine iade edilen insan ticareti mağduru bir çocuğa karşı ayrımcılığın etkisinin de geri dönüş kararı alınmadan önce değerlendirilmesi ve böyle bir değerlendirmenin çocuğa duyarlı bir şekilde yapılması gerektiğini belirtmiştir.²⁴¹ Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi, taraf devletlerin, eğitim hakkından yararlanmalarını ve aile veya uygun bakım yapıları tarafından yeterli bakım veya kazancın alınmasını sağlayacak önlemleri içermesi gereken bir geri dönüş programı oluşturmasını ve yeniden insan ticareti ve mağduriyetten kaçınmak için geri dönüşün çocuğun yüksek çıkarlarına olup olmadığını değerlendirilmesi için risk ve güvenlik değerlendirmesinin yapılmasını temin etmektedir.²⁴² Benzer şekilde, İstanbul Sözleşmesi, devletlerin, statülerine veya ikametlerine bakılmaksızın, korunmaya muhtaç kadınlara yönelik şiddet mağdurlarının, hayatlarının risk altında olacağı işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulabilecekleri hiçbir ülkeye geri gönderilmesini güvence altına almaktadır.²⁴³

Başka bir özel durum, daha önce silahlı çatışmalarda yer alan çocuklarla ilgilidir. Çocuklar reşit olmayan askeri personel alınımının olduğu bir ülkeye geri gönderilmemelidir.²⁴⁴ BMMYK, "silahlı kuvvetlerden veya gruptan serbest bırakılan ve ülkelerine geri dönen çocukların ve soydaş toplulukların, hapis veya yargısız infaz da dâhil olmak üzere taciz, yeniden askere alım veya cezalandırma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilirler."²⁴⁵

"AB Geri Dönüş Direktifi, iade kararları ile ilgili bazı güvenceler sağlar ve zoraki yer değiştirmelerin yerine gönüllü ayrılmaların kullanılmasını teşvik eder ve devletlerin çocuğun çıkarlarını, aile hayatını ve geri göndermeme ilkesini dikkate almasını gerektirir.²⁴⁶ Refakatsiz çocuklar sadece aile üyelerine, atanmış bir vasiye veya yeterli kabul kurumlarına geri gönderilebilir (Madde 10). Zoraki iade, ilgili kişinin haysiyetine ve fiziksel bütünlüğüne saygı gösterilerek yapılmalıdır (Madde 8). İade kararları ve yeniden giriş yasağı kararları, mevcut yasal yollar hakkında bilgiler de dâhil olmak üzere, bireyin anlayabileceği bir dilde yazılı olmalıdır. Üçüncü ülke vatandaşlarına, yetkili bir adli veya idari makamdan önce bir nakil kararına itiraz etme veya inceleme hakkı tanınmalıdır. Üçüncü ülke vatandaşı, ücretsiz olarak yasal tavsiye, temsil ve gerekirse dil desteği alma imkânına sahip olmalıdır (Madde 12 ve 13). Geri göndermeme ilkesini ihlal edilecekse ve kişiler askıya alınmanın getirdiği bir çözüm arayışındaysalar nakil kararları ertelenmelidir. Nakil, ayrıca sağlık durumu gibi kişiye özgü nedenlerle ve naklinin önündeki teknik engeller nedeniyle ertelenebilir (Madde 9). Aynı zamanda, Direktif, refakatsiz çocuklar da dâhil olmak üzere çocukların (Madde 17) nakilden önce son çare olarak alıkonulmasına izin vermektedir."²⁴⁷

241. BMMYK Kılavuz İlkeleri 2009, madde 12.

242. İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, madde 16.

243. İstanbul Sözleşmesi, madde 60 (2) ve 61. Aile içi şiddet mağdurları ile ilgili daha fazla ayrıntı için bölüm 3.2'ye bakınız.

244. ÇHS Komitesi, Genel Mütalaa 6, madde 28.

245. BMMYK Kılavuz İlkeleri 2009, madde 23.

246. AB Geri Dönüş Direktifi, Madde 5, 6, 7, 12 ve 13.

247. Bölüm 3.4'te göçmenlerin gözetimine alınmasına alternatifler hakkında daha fazla bilgi edinin.

Refakatsiz çocukların sürdürülebilir bir geri dönüş süreciyle ilgili haklarını ve çıkarlarını netleştirmek

(Project Barnets başta vid âtervândande / Çocuğun yüksek menfaatleri - Refakatsiz çocuklar için daha sürdürülebilir bir geri dönüş süreci)

Kurum: Strömsund Belediyesi, Gelecek Kalkınma Dairesi, İsveç Göç Ajansı ve Jämtland İlçe Yönetim Kurulu (İsveç, kamu yetkilileri) ile işbirliği içinde çalışıyor

Finansman: AB İltica, Göç ve Entegrasyon Fonu (AMIF) (%75), İsveç Göç Ajansı (%24) ve Strömsund Belediyesi (%1)

Durum: İsveç Göçmenlik Ajansı (SMA), refakatsiz çocuklar için genel sorumluluğu elinde bulundurmaktadır ancak bu sorumluluğu nadiren kendisi karşılamaktadır. Bunun yerine iletişimin büyük bir kısmı, maalesef sığınma ve geri dönüş sürecindeki çocukları çevreleyen ve kusurlu bir geri dönüş sürecine yol açabilecek koşullar hakkında bilgi sahibi olmayan belediyelerdeki profesyoneller tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu uygulama, iltica başvurularında henüz kesin bir ret almayan veya iltica talebi reddedilmiş olan ve bu nedenle şu anda iade edilme aşamasında olan RADÇ'ye yöneliktir. Uygulama Strömsund Belediyesinde gerçekleştirilmektedir, ancak proje kapsamında aynı zamanda İsveç genelinde pilot belediyeler ve kuruluşlarla işbirliği yapılmakta ve mentörlük hizmeti sağlanmaktadır.

Uygulamanın özeti: Uygulama, çocuk için daha sürdürülebilir bir geri dönüş süreci geliştirmek amacıyla yetkililer arasındaki bilgi ve işbirliğini artırmayı amaçlamaktadır. Uygulama şunları içermektedir:

- ▶ yasal çerçeve, kriz yönetimi, PTSD, gizlilik, iltica ve geri dönüş süreci konularında profesyoneller ve vasiler için eğitimin kolaylaştırılması;
- ▶ çocuğa süreç öncesi ve süreç boyunca, aynı zamanda reddedildikten sonra bilgi ve destek sağlanması. Çocuğu alternatif hedefler bulma konusunda güçlendirmeye yardımcı olmak için çocuk dostu bir şekilde bilgilerin sunulması;
- ▶ çocuklarla nasıl iletişim kurulacağı, çocuklara çocuk dostu bir şekilde bilginin nasıl sunulacağı, en iyi uygulamalar ve araçlar hakkında bir el kitabı. Kılavuz iltica sürecinin her aşamasında günlük görüşmeler, düzenli kontroller ve kriz yönetiminin önemli yönlerine odaklanır;
- ▶ ilgili adımları ve dâhil olan aktörleri görselleştirmeye ve daha iyi anlamaya yardımcı olan bir araç olarak sığınma sürecinin çocukları için etkileşimli bir harita;
- ▶ uygulama aynı zamanda yerel ve kamu yetkilileri, profesyoneller ve vasiler arasında rolleri, yasal çerçeveyi ve gizliliği anlamaya vurgu yapan bir işbirliği modeli de içermektedir.

Uygulama ulusal düzeyde paylaşılmaktadır. Girişim, hem sığınma sürecinde hem de ret sonrasında, çocuk dostu bir şekilde daha fazla bilgi ve destek sağlayarak çocuğun yüksek çıkarlarına odaklanmaktadır. BMMYK, UNICEF, Çocuk Ombudsmanı, SMA, Save the Children, Stockholm İlçe Belediyesi, diğer yetkili ulusal kuruluşlar, hükümet yetkilileri ve polis temsilcilerinden oluşan bir danışma

kurulu projeye uzmanlık yapmaktadır. Proje aynı zamanda geri dönüş ülkelerindeki organizasyonlarla işbirliği pratiği yaratma üzerinde de çalışmaktadır.

Çocuk dostu ögeler: RADÇ'ye, alternatif hedefler bulmalarını ve zor bir durumda daha iyi bir katılım duygusu yaratmalarını sağlamak için onları güçlendirerek yönlendirme yapmadan bilgi ve danışmanlık sağlar. Çocukların süreçlerine daha fazla dâhil olduklarını hissettiren ve olası bir reddedilmenin daha iyi farkında olmalarını sağlayan iyileştirilmiş zihinsel sağlık belirtileri vardır. Uygulama, iltica sürecinin (http://begripligt.nu/Asylum_map_English.pdf) başlangıçta ve iltica ve geri dönüş süreci boyunca çocuklara sunulan interaktif bir harita da dâhil olmak üzere çocuk dostu bilgi ve iletişim unsurlarını içerir. Uygulama aynı zamanda üç bölümlü bir el kitabında (şu anda yalnızca İsveççe sürümü bulunmaktadır, modeli açıklayan birinci bölüm: <https://tinyurl.com/y299rttg>), ikinci bölüm çocuklarla nasıl iletişim kurulacağı ve nasıl bilgilendirilecekleri üzerine: <https://tinyurl.com/y3e6wxmc>) ve üçüncü bölüm işlevsel işbirlikçi uygulamanın nasıl yaratılacağı üzerinedir. (<https://tinyurl.com/y6ajmae8>).

Çıkarılan dersler: Birçok belediye profesyoneller için eğitim sağlamak adına yeterli kaynak bulunmadığını bildirmektedir. Çocuğun yüksek çıkarlarının sağlanması için gerekli olan, yerel makamlar, kamu makamları ve hükümetler arası örgütler arasında işlevsel bir işbirliğinin sağlanması zordur. Sürekli değişen yasal bir çerçevede yöntemleri ve bilgileri uygulamak ve tüm yetkililerin, profesyonellerin ve vasilerin mevcut yasa ve düzenlemelerden haberdar olmasını ve bunlara uymasını sağlamak da zordur.

İletişim bilgileri: Elisabeth Lindholm, Proje Lideri Barnets bästa vid återvändande / "Çocuğun yüksek yararı - refakatsiz çocuklar için daha sürdürülebilir bir geri dönüş süreci", Strömsund Belediyesi, Elisabeth.lindholm@stromsund.se; www.begripligt.nu

Bu derleme, göç bağlamında çocuk dostu uygulamalara ilişkin uluslararası ve Avrupa standartlarını bir araya getirmekte ve bu standartların uygulanmasına hizmet eden girişimlerin, programların ve prosedürlerin gerçek örneklerini bir araya getirmektedir. Amacı, göçle ilgili süreçlerin çocuk dostu bir yaklaşımla nasıl bütünleştirilebileceğine ilişkin mevcut bilgileri paylaşmaktır. Bunu yaparak derleme, Avrupa'da Mülteci ve Göçmen Çocukları Koruma Eylem Planının (2017-2019) hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Çocuğun kaydı ve yaş tespiti için uygulanması gereken standartlar, göç karar verme sürecinde çocuğun tedavisi ve koruma, aile bakımı ve eğitim haklarını teşvik eden önlemler de dahil olmak üzere çok çeşitli konuları ele almaktadır. Derlemede – gerek AB hukukunda gerekse Avrupa Konseyi antlaşmaları ve tavsiye kararlarında yer alan – uluslararası ve Avrupa hukukunda halen mevcut olan standartların çeşitliliği ve kapsamı ortaya konmaktadır ve derleme, devletler ve sivil toplum için çocuk dostu uygulamaların göç sürecine en iyi şekilde nasıl dahil edileceği konusunda ayrıntılı rehberlik sağlamaktadır.

www.coe.int

Avrupa Konseyi, Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları örgütüdür. Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere 47 üye ülkeden oluşur. Avrupa Konseyi üye devletlerinin tümü, insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik bir anlaşma olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin üye devletlerde uygulanmasını denetlemektedir.

Bu derleme, göç bağlamında çocuk dostu uygulamalara ilişkin uluslararası ve Avrupa standartlarını bir araya getirmekte ve bu standartların uygulanmasına hizmet eden girişimlerin, programların ve prosedürlerin gerçek örneklerini bir araya getirmektedir. Amacı, göçle ilgili süreçlerin çocuk dostu bir yaklaşımla nasıl bütünleştirilebileceğine ilişkin mevcut bilgileri paylaşmaktır. Bunu yaparak derleme, Avrupa'da Mülteci ve Göçmen Çocukları Koruma Eylem Planının (2017-2019) hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Çocuğun kaydı ve yaş tespiti için uygulanması gereken standartlar, göç karar verme sürecinde çocuğun tedavisi ve koruma, aile bakımı ve eğitim haklarını teşvik eden önlemler de dahil olmak üzere çok çeşitli konuları ele almaktadır. Derlemede – gerek AB hukukunda gerekse Avrupa Konseyi antlaşmaları ve tavsiye kararlarında yer alan – uluslararası ve Avrupa hukukunda halen mevcut olan standartların çeşitliliği ve kapsamı ortaya konmaktadır ve derleme, devletler ve sivil toplum için çocuk dostu uygulamaların göç sürecine en iyi şekilde nasıl dahil edileceği konusunda ayrıntılı rehberlik sağlamaktadır.

www.coe.int

Avrupa Konseyi, Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları örgütüdür. Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere 47 üye ülkeden oluşur. Avrupa Konseyi üye devletlerinin tümü, insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik bir anlaşma olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin üye devletlerde uygulanmasını denetlemektedir.

